HISTORIÆ NATURALIS

De

EXANGUIBUS AQUATICIS

LIBRI IV.

Cum figuris Æneis.

JOANNES JONSTONUS
Med. D. concinnavit.

AMSTELODAMI,

Sumptibus
JOHANNIS JACOBI SCHIPPERI,
M DC·L VII.

Tab I.
Polypus
Polkuttel.
1
Sepia
Blackfisch black kuttel
2
Sepia ſupina
Meerſpin.
3
Loligo maior.
Groſer ſchmaler blackfisch.
4
Loligo minor
5
Lepus marinus.
Seehas
6
Ouz ſeparum
7
Sepiola.
Kuttel fisch Klein blackfisch
8

HISTORIÆ NATURALIS
DE
EXANGUIBUS AQUATICIS
LIBER I.
De Mollibus, seu Molluscis.

TITULUS I.

De Molluscis in genere.

Aristot. H. A. l. 1. c. 4 & 8. l. 4. c. 1. QUatuor Exanguium genera Aristoteles constituit, *Mollia*, nempe seu *Mollusca*, quæ carne molli foris obducta, solidum interius modo sanguinei generis continent. *Crustata*, quæ crustis collisis teguntur. Arist. H. A. l. 4. c. 1. *Testacea*, quæ testis duris fragilibus muniuntur, & *Insecta*, quæ Græci ἔντομα dixere, *Zoophyta*, hisce adnumerari melioriјure possunt, quàm ut inter plantas, numerentur.

Nomen. *Mollusca* præmittimus, tum quod nobiliora sint, & partium numero ac robore longè præcellant; tum quòd idem Aristoteles & Plinius fecerint. Nec malè Aquatica Piscibus subjungentur, cum & Plinio, Plin. H. N. l. 9. c. 28. ea, pisces nuncupare placuerit. Mollusca seu μαλάκια dicuntur, quod neque asperam, Galen. de Alim. facult. l. 3. neque testaceam cutem, neque squammam habeant, Athenæus πιδῶδη, seu Loligini similia dixit. Dici & μαλακόδερμα Gazæ & Rondeletio visum: deceptos, & Cartilaginea Aristoteli talia dici Aristot. de Gener. l. 1. c. 10. Salvianus ostendit.

Descriptio. Naturam inter carnem & nervum mediam obtinent: fissilis hæc, in anfractum, Arist. de part. l. 2. c. 8. ut ad vires commodior esse possit: loco ossium, quod piscium spinis proportionetur omnia, Polypum si excipias. *Exteriores partes* tres præcipuè habet *Caput*, *pedes* sive brachia, quos Aristoteles quandoque πλεκτάνας, Gaza crura, barbas, cirros vocat, & τὸ κύτος ἀδιόριστον, id est, *alveum indiscretum*. Plin. H. N. l. 9. c. 28. *Caput* omnibus inter pedes & ventrem, seu ut Aristoteles, ἐν μέσῳ τῶν ποδῶν τῆς καλουμένης πλεκτανῶν. In capite *Os* est & bini *dentes*, qui potius, cum immobiles sint, neque ad retinendam prædam firmè innitantur, ῥύγχος seu rostrum dicendi sunt. Est enim hæc pars, (os & dentes) adunco carnivorarum rostro per quam similis, ex duabus partibus composita, superiore & inferiore commissura pyxidata, ut loquitur Rondeletius, ita ut inferior superiori inseratur. Loco *linguæ* carnosum quiddam in ore gerunt, quo esculentorum voluptatem discernunt. Arist. de part. l. 4. c. 5. In capite *oculos* binos grandiusculos, quibus exigua quædam cartilago, discrimen cerebrum parvulum continens, præstat. *Pedes* habent parti priori, circum caput, infra oculos circa os & dentes vinctos, quòd pars ejus posterior ad priorem adducta fit, extremaque coëant ac confundantur, hinc fit ut excrementa meatu ori vicino infra emittant. Octoni hic sed singulis eorum generibus diversi. *Acetabula* sunt quibusdam, cirramentaque, implicamentis illis quibus digitos antiqui medici indere solebant, similia fibris implexa, quibus caruncula cæteraque cedentia trahunt. Aliis breves & inutiles, binæque promuscides prælongæ, quibus veluti anchoris innituntur, seque contra æstus marinos navigii modo stabiliunt. *Fistulam*, supra Arist. H. A. l. 4. c. 1. l. 9. c. 2. caput, & brachia ante alveum, gerunt, cavam, quam modò in dextram, modò in sinistram partem transferunt, & hac, mare transmittunt. Plin. H. N. l. 9. c. 12. Aristoteles hæc modos, αὐλὸς & modo μυκτὴρ. Gesnerus φυσητὴρ legit, Gaza & Plinius narem transtulere. *Pinnulam* quo quæ habent circumdantem alveum, ut natare, & se in natando dirigere possent. Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 10.

Alveus à capite amplioris capacitatis propendet, cujus caro non in directum, sed in orbem fissilis & cute integitur. *Cutem* Plin. H. N. l. 9. c. 12. tamen Salvianus denegat, & Plinius, nulla, Polypos vestiri scribit. *Capillamenta* in toto eorum latere conspiciuntur, quorum is, qui branchiarum in aliis piscibus, usus. Scholiastes Nicandri σπλάγχνα, Aristoteles πλοκάμους vocat. *Interiora* si spectes *Osgula* excepit angusta, quam sequitur ingluvies, πρόλοβος, ampliuscula, neque avibus absimilis, cui jungitur *venter*, tanquam ἥνυστρον facie buccinorum claviculæ.

Intestinum ab eo tenue, partem versus repens superiorum ad os fertur, quod laxius est quàm gula. De *Cerebro*, vel quod ipsi proportione respondet, superius diximus, *vesica* carent. *Mutis* adhuc superest, quam Aristoteles, principatum sentiendi obtinere dicit, ac si hæc cordi esset Aristot. de part. l. 4. c. 5. ἀνάλογος. Humida ea & corpulenta pars

per quam gula in ventrem pertendit, adnata magis tergo. Ater humor, quem quidam τὸν θόλον, alii, ut Athenæus & Dioscorides, τὸ μέλαν, vocant, pro sanguine ipsis inest, si Plinio credimus: pro bile, ut Rondeletio placuit. Non solet, scilicet, natura, id quod pro sanguine servat, in quolibet metu effundere: nec ullus meatus venæ proportione respondet, quo alendi corporis causa in universum corpus distribuatur. Secretus is ab alimento in vesica, seu tunica membranea; Aristoteles μήκωνα, Gaza Papaver appellavit; exitum finemque habente, qua alvi excrementa emittunt, parte quæ fistula vocatur, quæ in supinis posita est.

Plin. H. N. l. 9. c. 29.

Locus. Arist. H. A. l. 9. c. 28.

In salsis aquis degunt: sed in potulentioribus non inveniuntur, ideò frustra in Ponto quæras.

Cibus. Arist. H. A. l. 4. c. 3. de Gener. l. 1. c. 1. & 3

Vescuntur carnibus. Nec *sexus* ipsis denegatus. Aristoteles enim vulvas bifidas, ac testes geminos juxta genitale in omnibus reperiri ait.

Sexus.

Differunt fœminæ à maribus, quod mas prona sui corporis nigriora supinis, partesque omnes asperiores habeat quàm fœmina, & lineis intervenientibus varias, caudamque acutiorem. In mare quoque meatus quidam subditus gulæ, à Cerebro in ima alvei pertendit, idque ipsum ad quod fertur, speciem mammæ imitatur: in fœmina duplex illud idem, supraque positum habetur.

Generatio.

Generationem quod spectat, Tergis copulari, & diu in venere, quia frigida, morari, compertum. Ore coire, & renixu atque complexu mutuo brachiorum jungi, prodidit alibi Aristoteles.

Arist. de Gener l. 1. c. 15. & l. 3. c. 8.

Semen per meatum emittunt, idque parte corporis supinâ, qua *putamen* distat, & mare illabitur, faciunt. Continent fœminæ primò ova indiscreta, mox discreta in plura: sed quia imperfecta excluduntur, augescunt more vermium postquam vim vitalem ab asperso maris semine accepere. Sic glutino uvæ instar cohærent, & quam primum vitale virus attigere, animalcula ex iis nascuntur.

De *sensibus* nullum est dubium. Dormire & somniare apud Aristotelem habemus.

Usus. Arist. H. A. l. 4. c. 14. Arist. de Gen. l. 1. c. 19. Galen. l. de bonis & malis succi cibis.

Apponebantur olim mensis; & probabantur maxime gravida. Nec nunc à culina exulant, quædam Polyporum genera si excipias. Succum salsum exiguum eundum copiosum habere scripsit Galenus. Flatus parere, elixataque probiora effici, quod humor noxius eluatur, Diphilus. Ova an aliquando in cibo fuerint, dubium.

†

Titulus. II.

De Mollibus in specie.

Caput. I.

De Polypo.

Tab. l. 1. Aldrov. Exangu. l. 1. c. 2.

TANTUM de Molluscis in genere sufficiat, jam in specie de iis agemus. Numerantur autem inter ea, *Polypus*, *Sepia*, *Loligo*, quibus *Leporem marinum* adjicimus.

Nomen.

Polypus, qui pro ratione Dialectorum, πολύπους, πώλυπυς, πούλυπος, πῶλυπος, & πούλυψ vocatur, à multitudine pedum, nomen sortitus est. Antiphyllus Byzantius in quodam Epigrammate πολυπόδην dixit. Lacones ἀνόφιον, alii ὄνον, seu asinum marinum, infimæ ætatis Græci Octapodia, seu Octapodos vocavere.

Differentia.

Descriptionem quod attinet, *Ventrem* tum figura tum tactu, cum Sepiis similem habere, stomachum nimirum sive gulam ab ore prælongam, quam ingluvies excipit, tum ventrem conjungi, ac intestinum simplex ventri annecti, & usque ad exitum tendere, Aristoteles prodidit. *Cerebrum* in dissecto duplex conspici, citat ex Aristotele Athenæus, qui & *atramentum* ejus subruffum esse, & in vesica, quam μήκωνα vocant, quoque supra ventrem, auctoribus Æliano & Scholiaste in Aristophanem, sita est, contineri, scribit, minusque hujus quàm Sepiam, & quidem ad mutim habere, quod brachia habeat coloremque mutet, ubi amissum est, accrescere, & nunquam ejus copia desit, Aristoteles addidit. *Caput* ei prædurum quam diu vivit, & quasi inflatum est. Alveus id in cæteris mollibus dicitur, quod brevior & rotundior conspiciatur. *Oculi*, supra duos pedes: *Os* & dentes in pedum medio. *Pedes* habet ut reliqua octonos membrana interjecta magnos, non solum ad natandum, sed & ad ambulandum utiles, quorum medii quatuor habentur maximi, ut bina sæpe cubita superent, eum acetabulorum ordine duplici, quibus ori cibum admovent; reliqui quatuor, duo superne, totidem inferne, memini. A quibusdam brachia, ab aliis, Crura, Cirri, à Plinio barbæ, vocantur. Acetabula Aristoteles κοτυληδόνας, alii κοτυληδόνας, Antiphilus Bizantius ἕλικας, Antipater Thettalus πλοχμούς, Ovidius flagella, dixere, πρῆθμα à Hesychio & Varino dici, nonnulli credidere, alii id capiti tribuunt. *Dorsum*, Plinius partem lævem appellat, à qua acetabulorum ordo inchoatur. *Cervicem*, habet imbecillem, cum premitur. *Pinnulam* ipse angustam, de medio ortam, quod parvum habeat alveum,

Arist. de part. l. 2. c. 8. Athen. Dipnosoph. l. 7. Arist. de part. l. 4. c. 5.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Athen. Dipnol. 7.

Arist. H. A. l. 4. c. 1

Arist. de part. l. 4. c. 9.

alveum, quem pedibus suis dirigere possit, [*Arist. H. A. l. 4. c. 9.*] Aristoteles tribuit. Plinius ob eandem caussam, habere negat. Tam esse exiguam, ut minimè aut vix conspici possit, [*Plin. H. N. l. 9. c. 29.*] experientia didicimus. *Fistula* ipsi in dorso, cava, qua mare transmittit: eamque modo in dextram partem, modò in sinistram transfert. [*‡ Scalig. Exerc. 218. Bellon. Observ. l. 1. c. 14.*] *Rostrum* Psittaci, si Scaligero & Bellonio, fides. *Cutis* nulla, quamvis Bellonius pedes cute contegi reliquerit. *Caro* alba, cavernosa, meatuumque plena, [*Galen. de simpl. caus. l. 3.*] quod apud Galenum & Plutarchum legimus.

[*Locus. Plut. quæ. natur. 19.*] In *mari Adriatico* sunt frequentissimi. Thasus & † Caria optimos, Corcyra ma- [*† Athen. l. 7.*] gnos alit. In exterioribus Cartejæ locis ad talenti pondus accedere, Strabo scribit. [*Strabo Geogr. l. 3.*] In Ponto Euxino non reperiuntur magni, [*Oppian. Hal. l. 1.*] si Oppianum sequimur: circa Hellespontum nulli, [*Arist. H. A. l. 8. c. 2.*] quod hoc mare ad Boream spectans imbribus ferè sit obnoxium. [*Victus. Ælian. H. A. l. c. 32.*] *Victus* ipsis carnes conchularum, quas complexu crinium frangunt: itaque præjacentibus testis cubilia eorum deprehenduntur, Carabi, Cancri, Paguri, Lacustæ, quarum carnes quandoque exsugunt, & succum exhauriunt; salsamenta, & pisces Hæc omnia tanta aviditate devorant, ut ne à proprio [*Ælian. H. A. l. 9. c. 1.*] quidem genere abstineant, & si Æliano fides est, qui minores retibus inclusi capiuntur, majorum esca fiunt. Humanas verò carnes inprimis appetit. Et refert Trebius Niger apud Plinium, ad conficiendum hominem, in aqua; nullum hoc atrocius esse animal, luctari complexu atque sorbere, & numeroso suctu detrahere, ac in naufragos urinantes impetum facere. Depasci & arborum fructus, in siccum æstivo tempore egressos, certum. Ex plantis autem olea maximè delectari ejusque truncum flagel- [*Athen. Dipnos. l. 7. Oppian. Halieu. l. 4.*] lis sæpissimè amplecti, præter Athenæum, Oppianus prodidit. Ficis ad mare natis affigi, & fructum mandere, ex Clearcho habemus. An brachia sua tempore penuriæ, sub brumam comedant, quæ rursum renascantur, dubium quidem est, à maximis ta- [*Opian. Cyneget. l. 3.*] men authoribus, Alcæo, Diphilo, Hesio- [*Arist. H. A. l. 8. c. 2.*] do, Oppiano, & Æliano, affirmatur, hinc κολοβόποδας dici Johanni Grammatico ajunt. At Aristoteles, Plutarchus id falsum censent, & ille, aliquos sua brachia à congris [*Sexus.*] habere, addit. Distingui *Sexu*, nullum dubium, & Marem à fœmina differre; quod ille capite esse productiore, & brachio suo [*Arist. H. A. l. 5. c. 6.*] gerit, quod genitalis speciem referat, in quo duo amplissima acetabula habentur. Nervo id quasi constare, porrectum ad medium usque brachium confirmant, to- [*Athen. Dipnos. l. 7.*] tumque nari fœminæ annecti. Athenæus, acutius & solum albicans esse, parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum tra- [*Generatio.*] dit. Plinius forte *caudam* vocat.

De *Coitu* ipsorum hoc scimus, cum la- [*Arist. H. A. l. 5. c. 33.*] tent, (conduntur autem binis mensibus) idque hyeme coire, & ova parere. Os ori, acetabula acetabulis componunt. Cum eo, quod vocant caput, in terram reclinato, [*Arist. H. A. l. 5. c. 6.*] unus invitetur, brachiaque pandat, alter, passis item flagellis, adaptat sese ita, ut acetabula continuentur. Edunt ova & quidem verno tempore, fistula. De Ovis ita Aristoteles: Deponunt aut in cavernis aut in testis, aliove cavo loco simile quiddam [*Arist. H. A. l. 5. c. 18.*] labruscæ cirrulis, & candidæ populi fructui. Edita ova dependent ab ambientibus specuum parietibus, tanta copia, ut exempta, vas implerint longè majus, quam caput ipsius, in quo ipsa continebantur. His quinquagesimo demum die disruptis, pusilli polypi generantur: & magno agmine serpunt, phalangiorum more. Ac quanquam non omnibus membrorum singulorum natura conspicua est: tota tamen apparet forma. Multi autem propterea quod invalidi sint, pereunt. Adeo verò aliquando exigui reperti sunt, ut nihil haberent discretum; cætera discreti moverentur. Quod ita brevissimè Plinius: *Polypi vere pariunt ova tortili simulata pampino, tanta fæcun-* [*Plin. H. A. l. 9. c. 51.*] *ditate, ut multitudinem ovorum cuncti recipiant cavo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt.* Polypus fœmina modò incubat ovis, modò cavernam cancellato brachiorum implexu claudit. Artificiosè hæc extructa, & circumjecta concharum tenuiorum & scabrarum congeries velut lorica dura erigitur. De *Ætate* hæc apud Aristotelem legimus: [*Arist. H. A. l. 9 c. 59. Scalig.*] *Paucissima genera Polyporum biennium vivunt. Natura enim facile contabescit. Argumento est. Pressus enim aliquid semper emittit, ac tandem evanescit. Patiuntur hoc fæminæ, post partum magis, ac stupidæ fiunt, neque fluctibus agitatæ sentiunt. Facile quoque ab urinantibus manu capiuntur. Muccosæ quoque evadunt, neque ad venandum consistere queunt, quod autem bimatum non expleant, inde capiunt argumentum. Nam postquam polypuli orti sunt, tum in æstate, tum sub Autumnum, haud facile invenias polypum grandem. At ante id tempus maximi sunt. Ubi igitur ova ediderint, sic consenescere atque debilitari utrumque affirmant, ut etiam à pisciculis exedantur, persacile quoque abstrahi à cubilibus. Ante id tempus, nihil tale.* Ælianus hoc Veneri adscribit, cui & Op- [*Ælian. H. A. l. 9. c. 30.*] pianus assentitur. Vivit tamen etiam in centum dissectus partes. [*Motus.*] *Natant* & pinnis & pedibus & quidem obliqui. Pedes in eam porrigunt partem, quæ capitis nomine appellata est, ita, ut cum natant, in adversum prospiciant, & caput ex adverso habeant. Sub aquis, ita in solido ingrediuntur, ut humoris beneficio suspensi fluctuent. In sicco (siccum exeunt asperum, lævitatem odere), cum ambulatio cum pulsu & tra- [*Scalig. Exerc. 218.*] ctu fiat, alterum solum est in Polypi motu.

Ace-

Acetabulis enim jactis procul, ut, cuique applicuere id apprehensum tenent: tum brachiorum contractione corpus admovent, ita subvehunt sese in eam partem cui adhæserunt.

Ingenium. *Ingenium & sagacitatem* si spectes, ἀφρόνα quidem Athenæus, brutum Plinius vocat, quod ad homines adnatet, nec persequentem fugiat: est nihilominus callidus & solers. Nam primò, omnia in domum comportat, dein putamina erosa carne egerit, adnatantesque ad ea pisciculos venatur. Idem Conchas artificiosè discuneat, & earundem carnibus vescitur.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Plin. H. N. l. 9. c. 30. *Non sunt*, inquit Plinius, *prætereunda & L. Lucullo Procons. Beticæ comperta de Polypis, quæ Trebius Niger è Comitibus ejus prodidit, avidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eorum, ultroque escam ex prædante capere. Carent Conchæ visu, omnique sensu alio, quam cibi & periculi. Insidiantur ergo Polypi apertis, impositoque lapillo extra Corpus, ne palpitatu ejiciatur, ita securi grassantur, extrahuntque carnes: illæ se contrahunt sed frustra, discuneatæ. Tanta solertia, animalium hebetissimis quoque est.* Colorem eum mutare, sic pisciculus imponere, vulgare; in eo non convenit: quod Theognis, Phocyllides, Jon. petrar. duntaxat mentiri colorem scribunt. Plinius verò & Antigonus ad similitudinem, ille loci; hic rerum, quibus appropinquat, quod & de arena Scaliger innuisse videtur; eundem suscipere, prodant, Causas hujus rei diversi diversas assignant. Plutarchus id astu facere & quod corpus porosum & transparens habeat, ait. Alii, ut Theophrastus scribit, metui id assignant, ut cum hominis genæ, pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore tinguntur. Bellonius, ob mollem pellem, quæ facile deglubi potest, id fieri credit. Cujus colorem, nunc album (hunc assumere non posse, apud quosdam invenies) mox russum, postea lividum, mox variis coloribus distinctum videas. Huc pertinet & illud quod apud Plinium extat. Polypum hamos appetere, brachiisque complecti, non morsu, nec prius dimittere, quam escam circumroserit, aut harundine levatum extra aquam: Monstro verò propiora fuit, quæ Trebius Niger, apud eundem prodidit. *Carteja*, inquit, *in Cetariis prodire assuetus, exire in lacus eorum è mari apertos, atque ibi salsamenta populari, convertit in se custodum indignationem, assiduitate furti immodici. Sepes errant objecta, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate: Hi redeuntem circumvasere noctu: Concitique custodes expavere novitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti, odore diri. Quis ibi Polypum expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachiis clavarum modò incussos, ægreque multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput ejus dolii magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (ut ipsis Trebii verbis utar) barbas, quas vix utroque brachio amplecti esset, clavarum modo torosas, longas pedum XXX. acetabulis sive caliculis urnalibus, pelvium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiæ asservatæ, miraculo pependere pondo DCC.* Quæ de alio, mercatorum res salsamentaque Puteolis depopulante, dicuntur, apud Ælianum vide.

Athen. Deipnos. l. 2. Plin. H. N. l. 9. c. 37.

Plin. H. N. l. c.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Ælian. H. A. l. 13. c. 8. Athen. Dipnos. l. 4. Ulos

Quantum ad *usum* appositos olim mensis, nullum dubium. In convivio nuptiali Sphicratis, qui Cotys Regis Thracum filiam ducebat, erant centum. Mnesimachus in Hippotropho apud Athenæum, eosdem apparat. Apud Græcos, quoque cum Ἀμφιδρόμια celebrarentur, ab amicis mittebantur. Duræ tamen sunt carnis, & ad concoquendum difficilis. Ideo ligno contunduntur, vel ad lapidem atteruntur, ut fibrosæ carnis durities frangatur. *Caput* suavissimi saporis esse perhibetur. *Caro*, si concoquatur, copiosum alimentum, sed succo crudo scatens, suggerit. Plinius muriam ex sese emittere, scribit, & ideò non debere in coquendo addi, & arundine secari: ferro enim infici, vitiumque trahere, natura desinente. Elixi magis probantur quam assi. Philoxenus Dythiramborum Poeta, quod totum excepto capite devorasset, in ægritudinem incidit, & mortuus est. Idem Diogeni Cynico accidit, quod crudum † deglutivisset. Invenere & *in Medicina* locum Polypo tuso & apposito sisti sanguinem, scripsit Plinius. Myrepsus in clibano cum lignis oleæ eundem urit, donec in cinerem vertit, pulveris unciam, cum dimidia Chalcanti miscet, & naribus ad tollendum Polypum insufflat. Secundum Hippocratem, tosti puerperii purgamenta purgant, bene ad concipiendum dantur, menses in vino albo suffocati, movent. Uteros molliunt, & in dislocatione concoquendum bene præscribuntur. Ad Venerem stimulare, præter Diphilum, Æginetam, Dioclem, Alexis & Xenarchus apud Athenæum testantur. Jovius verò, sale inveteratos Venetias ex Dalmatia & Illyrico deportari, & à senibus acetabula & extremitates cirrorum, ad sobolem procreandam expeti, scribit. Causam Mnesitheus in flatuositatem, Jovius in salsedinem Aldrovandus, in seminis copiam quam suppeditant, conjiciunt.

Athen. Dipnos. l. 9.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

† Plutar. l. An aquat- gne molior.

Hippocr. l. de inter. affect. de Natura muliebri &c.

Antipathia. *Inimicitias* cum Locusta, Cammaro, Con-

Congro; & Muræna exercet. Locusta cum in tantum pavet, † ut si juxta viderit, omnino moriatur, quod & Ælianus prodidit. A Congris † laceratur. Muræna eidem dentium firmitate brachia † abscindit. Cum apud Epidaurum easdem secaret Bellonius, ventriculos cirris Polyporum refertos comperit. Immobiles manere si quis rutam conjiciat, Ælniaus author est.

† Plin. H. N. l. 9. c. 63. Ælian. H. A. l. 10. c. 38. † Plin. l. c. † Ælian H. A. l. 1. c. 32. Ælian. H. A. l. 1. c. 39.

Quantum ad *Differentias* & *Genera*, variant circa ea authores. Apud Athenæum ex Aristotele & Speusippo, Heledonem, Polypodinem, Bolbotynen, & Osmylen, species Polyporum invenies. Apud eundem Nautili & Trepsichrotis fit mentio. *Aristotelis* hæc sunt verba, ex Scaligeri interpretatione: *Polyporum multa sunt genera. Unum genus est frequentissime summa aqua natans, quod & maximum est. Horum littoris accolæ longe sunt majores quam qui in alto degunt. Aliud genus parvorum, ii vario sunt calore, neque esitantur. Item alia duo. Nam* Eledona *tum peculiari crurum longitudine: tum, quia molluscorum sola singularibus tantum acetabulis prædita est. Cum bina alii habeant. Et quam alii vocant* Bolitænam, *alii* Olentiam. *Postremo alii duo in conchis. Unus, à quibusdam &* Nautilus *&* Nauticus, *appellatur, ab aliis autem ovum* Polypi. *Ejus testa pectunculo similis est, cava: neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur sæpe numero: quare à fluctibus ejicitur in aridam, ubi elapsus de Concha, aut capitur, aut in humo perit. Hoc genus & pusillum est, & simile Bolitænis. Alter in testa tanquam limax, is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit.* Tantum Aristoteles. Quinque itaque Polyporum genera sunt, quorum duo in conchis hærent, tria, sine conchis conspiciuntur, inter quæ levem & exiguam moderni differentiam esse putant. *Eledone* ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν, quod comprehendat, vel ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod se seipsam rodat, dicitur, ὄζαινα, ὄζολος, ὀσμύλος, à gravi capitis odore nomen habet: Osmylus adeo benè olet, ut Gyllius, nihil moscosius se sensisse, etiam tum cum mortuus esset, scribat. Pollux tamen inter cirros & caput fistulam gerere, è qua tetrum emittat odorem, prodidit.

Differentiæ. Athen. l. 7. Arist. H. A. l. 4. c. 1. Scalig. edit.

Bolitæna, quo & βολβοτίνη, Scaligero olentia, vel potius Putilia dicitur. Gyllius eam, ut & πολυποδίνην, nomine ab Osmylo duntaxat differre, scribit. Epicharmus apud Athenæum, mare olere ait. Non alit eam Euripus: in Laconia frequens est. Illa Menulas Sepiolasque venatur. Ad venerem plus cæteris valet. Et siccatur à quibusdam, ut vestibus fragrantiam in aquis conciliet.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Caput. II.

De Sepia.

Sepia, quæ Thebanis *Opisthelia*, Arabibus *Sarathan* & *Sarthan* audit, Græcis ita dicitur, non quod sepibus interclusa facilius capiatur, ut Isidoro placet, nec quod profuso atramento se sepiat, ne capiatur: sed quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Græci σηπεδόνα vocant, abundet.

Tab. I. 2. 3. 7. 8. Nomen.

Descriptionem quod attinet, multas cum Polypis, plurimas cum Lolligine, communes habet, partes quasdam etiam proprias. Cum Polypo convenit, quod pinnas exiguas habeat. Angustam esse, & per totum alveum circumductam apud Aristotelem legimus, ventrem tum figura tum tactu similem. Cum Loliginibus, sortita est alveum corporis magnum, qui tamen Sepiæ latior, Loligini longior; crura † brevia; pedes supra dentes senos exiguos, eorumque novissimos duros majores, reliquos octonorum duos infra, omnium maximos; promuscides binas longas acetabulo parte extrema bino asperiusculas, quibus veluti anchoris innituntur, seque tempestate urgente modo navigii stabiliunt, venantur, & prædam ori è longinquo admovent, pedes Plinius vocat. Vulvam quoque articulatam habent, ut bifida cernatur, cum Polypi rotundum conglobatumque uterum habeant. Proprium Sepiæ est præter fistulam inter caput & alveum prominentem atramenti copia, & vel ideò quàm cæteris major, quod vitam littoralem traducat, & nihil aliud quo sibi auxilietur habeat, cum Polypis & brachia, & mutatio coloris inserviat. Continet hoc non ea quam μύτιν vocant, quam Plutarchus vesiculam collo dependentem facit, sed infra ad alveum, qua intestinum petere incipit superiora, foramenque suum eadem obvolutum habet. Vocatur hoc Galeno θολὸς ὑπόσταγμα & ὄπερι, Nicandro χολή, Æliano, ἀπόσφαγμα. Aristoteles noctu præfulgere ut quorundam piscium capita, addit. Habet & σήπιον, in dorso, robustum & latum, inter spinam & os, mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectens & friabilem corpulentiam. Athenæus, & Dioscorides ὄστρακον, Columella testum vel testam vocavit. Exemtum id è Sepiæ dorso, candidum est superiori parte, durum ac læve: inferiore autem fungosa quadam medulla repletum, quæ & leviter aspera, & ligni modo frequentibus venis distincta visitur. Germani Fischbein vocant. Sæpè binum cubitorum magnitudine capiuntur.

Descriptio. Arist. de Part. Animal. l. 4. c. 8. † Arist. H. A. l. 4. c. 1. Arist. de Part. Anim. l. 4. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 28. Arist. de gen. l. 8. Arist. de sens. & sensa.

In

Locus.

In Ponto nullas *reperiri* Sepias, Plinius author est. In septentrionali Oceano degere, cum sint frigidæ & exangues, mirum. Major earundem in Gallia quam Italia copia, major in Adriatico quam Tyrrheno mari. Archestratus, eas quæ prope Abderas & Maroniam capiuntur, laudat. Littoralem tantum vitam vivere, apud Aristotelem, cavernas maris incolere, apud Oppianum habemus.

Aldrov. l. 1. c. 4. — Arist. de par. l. 4. c. 5.

Victus. — Arist. H. A. l. 9. c. 37. & l. 5. c. 2.

Victitat pisciculis, sæpe & mugile, quem longis promuscidibus venatur. Aliquando & majores pisciculos vincit.

Generatio. — Plin. H. N. l. 9. c. 31. — Arist. H. A. l. 15. c. 17. Sud. edit.

Generatio sic perficitur. Coëunt corpora inter se amplexæ, adaptantesque mutuo ex adverso narem (μυκτῆρα) & brachia, quod ore coire & lingua Plinius falso dixit. Vere uterum fœmina gerit, continet partum diebus quindecim: Ova statim candida specie grandinis: magnitudine myrtillorum grandiusculorum. Editis superinfundit de suo atramento. Itaque & nigra fiunt: & quasi glutino hærescunt inter se ad racemuli figuram. Mas quoque genituram suam effundit, qua illa & nigriora & duriora fiunt, atque augescunt uvæ ad acini magnitudinem: Ex candida fit Sepiola, exitque die quinto decimo cute obrupta, exitque in caput & ventre annexo, ut aves. Quanquam nexus ille umbilici nondum satis constat. Crescente itaque Sepia, decrescit albumen, ut in avium ovis vitellus, ac tandem deficit: Oculi Sepiolarum ut in cæteris quoque animalibus grandissimi Perfecta jam Sepia cum est egressura, se membranula secare occipit. Sepiola perterrita & stercus edit, & rubescit. Parit verò juxta terram inter arundines & sicubi enata alga, aut aliud quidpiam è mari ejectum, ut materia sarmentorum aut lapides. Bimatum non complere Aristoteles prodidit.

Arist. l. c. — Plin. H. N. l. 9 c. 51. — Arist l. c.

Sexus. — Arist H. A. l. 4. c. 1. l. 5. c. 12.

Sexus dignoscuntur facilè. Mares prona sui parte nigriores sunt, partes omnes asperiores habent, & lineis intervenientibus varias, caudam etiam acutiorem. Fœmina intestina continet duo veluti mammas, quæ alvo dissecta facillime conspiciuntur.

Ingenium. — Plin. H. N. l. 9. 29. — Arist. H. A. l. 9. c. 37. — Plin. l. c. — Ælian. H. A. l. 1. c. 34. — Phil. s in Iambis. — Oppian. Halieut. l. 2.

Ad *Ingenium* pertinet, quod percussæ tridente fœminæ auxiliatur mas: at fœmina icto mare fugit: quod soli suo utitur atramento, non solum cum metuit, sed & abscondendi causa: quod ambo ubi sensere se apprehendi: effuso eodem, quod pro sanguine his est, infuscata aqua abscondantur: quod à collo acetabulum instar funiculi, quo hamus dependet, dimittit, & pisciculis mordendum exhibet, eodemque retracto prædam ad se adducit: quod denique tempestate urgente, propriis scopulis devincta flagellis hæret, & nativos dura connectit cute rudentes.

Usus.

Habent ut olim ita & nunc in *Cibis* locum. Nam & cum Amphidromia celebrabantur, mœnas cum Sepiis mollire, & plurimos cirros diligenter stringere solebant, & in Ipsicratis nuptiis, assarum fit mentio. Optimæ putantur gravidæ, mensibus inprimis Januario, Februario, & Martio. Elixantur magna ex parte, assisque præferuntur. Majores sale conservantur in Illyride, indeque Venetias deferuntur, ut & Genua Mediolanum. Ad Venerem ciendam quidam cum nucibus adhibent. Ova in siccum ejecta nonnulli in sartagine coquunt. Sethi difficulter concoqui, parumque in se continere succi, scripsit. Est & *in Medicina* earum *Usus*. Ad dentium dolorem, cum ovorum putaminibus & oleo miscet Galenus. Hippocrates in morbis mulierum sæpissimè præscribit. Celsus & Dioscorides atramentum alvum emollire produnt. Ova urinam movent teste Plinio. Marcellus ad tincturas & maculas corporis abolendas ex iisdem remedium facit. Dentifriciis aptissimum est os Sepiæ, quod & thoracis vitiis cum aqua potum prodesse Gesnerus scribit.

Differentiæ.

De Differentiis nihil occurrit. Rondeletius pisciculum hunc, quem ita descripsit, Sepiolam vocavit. Sepiæ, inquit, nascenti similis est, pollicis crassi magnitudinem non superat: octo pediculis constat: duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: utrique lateri pinnula, veluti ala parva affixa est, rotunda nec figura, nec situ pinnis Sepiarum & Loliginum similis, &c. Colore est vario, parvulus enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis à Sepia non differt. Carne est molliore.

CAPUT III.

De Loligine majore & minore.

Tab. I. 4. 5. — Nomen

LOligo major τεῦθος Græcis, Gazæ Lolium, Gallis Calamar, à thecæ scriptoriæ similitudine, sive quod in ea reperiuntur, quæ ad scribendum necessaria sunt, dicitur. Minorem τευθίδα vocavere. Quænam cum Polypo & Sepia communia habeant, capite de Sepia explicatum est: hoc solum addimus, Loliginum promuscides, Ligulas vocari Apulejo; id vero quod durum ac solidum intus per corporis prona continetur, ξίφος seu gladiolum dici. Differunt à Sepia, quod alveum, quem Aristoteles κοιλίαν. Athenæus ζωμάτιον vocat, longiorem habeat: & bina quidem conceptacula gerat, quæ ventris ferunt speciem, sed alterum minus ingluviem imitetur & tactu discrepet, quoniam & Corpus totum carne molliore constat. Quin & præter atramentum, quod prope mutim habet,

Apul. Apol. 1.

gerit

gerit & ſuccum purpuraſcentem, αἰχμὴ A-thenæus vocat, [Oppian. Hal. l. 3.] Oppianus ξιφίωθεν, Gladiolus autem, quem Athenæus ὄξιγγας dixit, cartilagineus eſt, pellucidus, & ab uno parte cultrum, ab altera calamum referens.

[Aldrov. de Mol. lib. I. 1. c. 6.] Aldrovandus cryſtalli inſtar ſplendidum depinxit. [Deſcriptio. Bellon. de Piſcib. l. 2.] Peculiarem *deſcriptionem* ſi attendas, Teuthos, deſcribente Bellonio ipſa quidum Loligine major eſt, ut cubitorum interdum quinque eſſe, inquit Ariſtoteles. Exteriore quoque corporis nota aliquantulum à Loligine diſcernitur. Pars enim Lolii, quæ exit in acutum, in Loligine latior eſt. Quin etiam pinnulæ totum Lolium ambiunt, junctæ perpetuæque, quæ alioquin in Loligine partem aliquam relinquunt. Minus autem accedit ac Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum eſt, cartilagineum, duabus pellibus obductum: *gladium* arctiorem & magis cartilaginoſum in tergore continens, tranſlucidum vitri modo, tenui theca incluſum: roſtrum aquilinum, pſittaci figura. Sed eodem modo *atramentum* quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, breves tamen: in quibus tot *acetabula* conſpicies quot in Sepiis. Ac præter illos octonos duo quoque longa flagella, ſeu promuſcides, multis in extremo acetabulis circumſeſſa videbis. Hæc acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introrſum oſſeis aculeis robuſtis, in gyrum munita ſunt. Latas in gyrum diffundit pinnas: à cujus ore corneo gula prætenditur anguſta, & uſque ad ſtomachum longa, quem habet ampliſſimum, atque adeo ingluviem, quæ hunc præcedit. *Loliginis minoris* deſcriptionem, quæ ferè nihil ab iſta differt, vide apud eundem.

[Locus. † Ariſt. de part. l. 4. c. 4. † Athen. l. 7. Dipn. † Plin. H. N. l. 9. c. 15. Idem l. 9. c. 30.] *Reperiuntur* in profundo † mari, etiam propè † Eubœam, quin & in Pontò, in quo nulla Sepia. In noſtri mari, inquit Plinius, quinûm † cubitorum capiuntur. *Victitant* piſcibus: nec à Cancris Paguris & Aſtacis abſtinent; diligenterque, quicquid in ſtomachum dimiſerint, roſtro, quod robuſtiſſimum habent atterunt.

[Victus. Generatio. Plin. l. 9. c. 5. Ariſt. de gener. l. 3. c. 8.] De *Coitu* idem in Loliginibus occurrit, quod in Sepiis diximus. Pariunt in alto, & conſerta ova edunt. Apparent hæc gemina, quod vulva earum ita articulata ſit, ut bifida cernatur. Neque his bimatu † [† Plin. H. N. l. 9. c. 3.] longior vita. Mas à fœmina differt, quod intus meatus duos habeat, quibus mas caret, ſicuti in Sepiis evenit. Non tantum [† Plin. H. N. l. 9. c. 29.] ſuis pinnaculis natant, † ſed etiam iiſdem extra aquam ſe efferentes volitant: & ſæpè tanta multitudine, ut, quod ex Trebio Nigro Plinius prodidit, navigia quoque demergant. Dum volitant tempeſtatem prænunciant quòd caro ipſarum nuda & glabra, [Plut. Quæſtur 18.] frigoris quoque ſit impatiens, ut Plutarchus prodidit.

[Uſus.] *Uſus* Loliginum ut olim in Cibis fuit, ſic nunc eſt. In cœna lauta appoſitos Pherecrates apud Athenæum teſtatur: Scholiaſtes Ariſtophanis, & Suidas inter viles reponunt. Præferuntur gravidæ, & quas Ambracia dedit, Romæ menſibus frigidis laudantur. Et aſſarum, & in ſartagine coctarum, Athenæus meminit. Antiphanes farcta delectatur. Deterius jus ſine atramento confici opinantur. Quomodo ſapidiores reddantur, vide Aldrovandum. In *Medicina*, ſtomachicis convenire in cibo apud Galenum legimus. [Galen. de Carp. fac. gen. l. 1.] Torminoſis aſſata prodeſſe Marcellus Empiricus prodidit.

CAPUT IV.

De Lepore marino.

[TAB. 16. Nomen.] LEPUS marinus, Græcis λαγὼς, & λαγῶς θαλάσσιος, à colore leporis terreſtris, quem ἐμπέρκιον vocant, nomen ſortitus eſt. Monſpelienſes ebrium vocant, quod vivus colore ex rubro nigricante ſit, quaſi plerunque ebrii conſpiciuntur. Mortuus ex fuſco albicat.

[Deſcriptio. Ælian. H. A. l. 2. c. 45. Apulej. in Apologet.] Variè à veteribus *deſcribitur*, qui eum modò offæ informi, ut Plinius, modò cochleæ teſta exemptæ ut Ælianus; modò Lolligini parvæ, carneam ſi reſpicias, ut Dioſcorides: aſſimilarunt. Apulejus cætera exoſſem, duodecim tamen numero oſſa ad ſimilitudinem talorum ſuillorum connexa & catenata gerere, reliquit.

[Differentia.] Rondeletius *tria genera* deſcripſit. *Primum genus* maximè lethale eſt, cochleæ nudæ admodum ſimile, maxime poſteriore corporis parte. Os habet in dorſo veluti Sepia, volutæ inſtar contortum, qua parte caudam ſpectat; in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alveum ambientes replicatas: mox cornicula duo carnoſa, qualia ſunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen eſt per quod carnoſam quandam ſubſtantiam exerit, quam etiam pro arbitrio retrahit. In harum duarum partium medio rima eſt pro ore, *atramento* & reliquis partibus internis loliginem refert. Idque in hoc genere eſt mirabile, quòd cum in omnibus animantibus partes ſiniſtræ dextris ſimiles ſint, in hoc ſint valdè diſſimiles; ideò offa informis meritò dicitur. Odore eſt Piſculento terroque. *Alterum genus* ſuperiore eſt majus, partibuſque & aliis ſuperiori ſimile, ſed parte priore duas latas appendices carnoſas habet, in quarum medio rima eſt. Paulò infra cornicula duo, qualia in ſuperiore deſcripta ſunt, niſi quod acutiora & breviora ſint. In dorſo os nullum, neque poſterior pars, cochleæ exenteratæ ſimilis eſt.

 Hujus

Hujus posterioris partis utroque latere, veluti in Sepia pinnæ sunt magis replicatæ & expansæ. *Tertii generis* prona & supina pars exhibetur. Quod in partis supinæ medio conspicitur, est os: Suprapositа ori pars alveus, qualis in Sepiis, ovi figura, sed in ambitu crenatus. Ori subjecta pars membrana est tenuis, carnosa, magis expansa in rotundum, cujus ora fimbriata est, fimbriæ nigræ sunt. Intus cerebri nigri parum est, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur intestinum instar capreolorum viris convolutum. In medio substantia quædam est fungosa, succum fuscum continens, fortassis μήκων cum atramento suo. Toto corpore est splendido: Crystallum vel pituitam concretam congelatamque dixeris. Odore est ingrato & pisculento nauseamque movet. Hoc genus Bellonius pro communi lepore descripsisse videtur. Fulvum inquit leporis terristris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare divagatur tametsi pinnis careat. pellucidum habet corpus ovi anserini magnitudinem non excedens, quod pro lubidine huc & illud transfert. Septem habet appendices innumeris promuscidibus stipatas ex Indico in cyaneum vergentes, quibus sugendo corpori alimentum suggerit: appendicum autem substantia fungosa est. Ex aqua emergens naturam suam emittit, & in seipsum concidit. Linguam demorsus vellicat ut ari radix, paulo tamen remissius, &c.

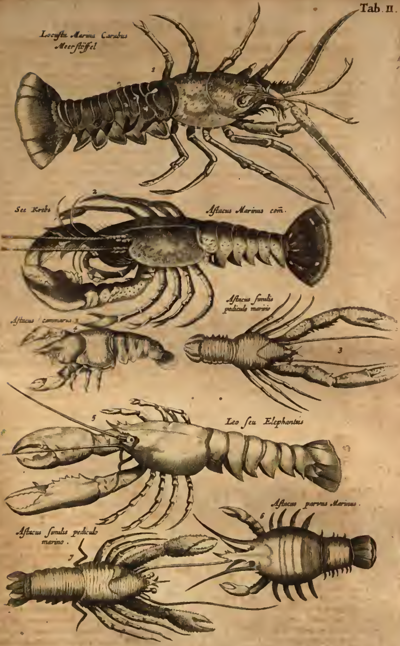
Ælian. H. A. l. 16. c. 19. Addit Ælianus & *Indicum*, quod ex omni parte ad terreni leporis similitudinem accedit, præter pilos, qui spinosi & erecti. Tertium illud genus in alto mari degit, ideoque rarissimè capitur. Primum in stagnis marinis lutulentis, & alga limoque vescitur. Frequentes inter cycladas insulas occurrere Bellonius prodidit. Dari in hoc genere marem & fœminam apud Plinium habemus. Plin. H N. l. 32. c. 1. Cum ad Rondeletium delatus esset qui lingula carnosa careret & ore in dorso, marem esse judicavit, primo loco descriptam fœminam, quod in ea Polyporum ovis simile quid reperiretur.

Usus. Galen. l. 11. de simpl. *Adhibitus est in Medicina* olim. Galenus & Plinius inter Psilothra referunt. Archigenes ad ægylopas lanæ tomentum sanguine leporis marini tinctum indit. Jubent quidam & lepore marino recenti podagram fricari, prodente Plinio. *Venenatum* esse certissimum est, eum inprimis qui in Indico mari. Eo Titus à fratre Domitiano sublatus est, & Plinius ait. Non sunt minus mira quæ de lepore marino traduntur. Venenum est aliis in potu aut cibo datus, aliis etiam visu. Hic quædam gravidæ si aspexerint fœminam duntaxat ex eo genere, statim nausea & redundatione vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas induratus sale, ut in brachialibus habeant: eadem res in mari & tactu quidem nocet. Plin. H. N. l. 32. c. 1. Alibi tamen, mortem sæpè inferre, & si nihil aliud ventrem doloribus acerbissimis torquere scribit: quod & Ælianus prodidit. Quæ de mulieribus dicta sunt, à Rondeletio experto confirmantur, sed remedii non meminit. Ælian. H. A. l. 2. c. 24. Symptomata quæ insequi solent, egregiè vetustissimus Poëta descripsit. Nicand. in Alexiphar.

Post bibitum hoc virus viridis flagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroso lumina visu,
Calligant, liquidæ abeunt in corpore carnes:
Nausea adest, tumet alta cutis, talique calescunt:
Subque cavis oculis roseo fucata rubore
Apparet facies, sistensque urina moratur;
Quæ nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore
Cernitur, & quemcunque videt contemnere piscem
Assolet adversans, ut qualibet æquoris æger.

Hinc patet vix pulmoni propriè infestum, cum tot affectus sumpto eo oboriantur. Fatendum tamen plerumque tabem invadere. Alexipharmacorum quæ contra adhibentur haud paucus est numerus. Exhibetur primò helleborus niger, hinc lac asininum inprimis: nec non decoctum malvæ, & alia de quibus Aldrovandum vide. Aldrov. de Moll. c. ult. Rondeletius mulieri quæ nauseam ex odore conceperat, cancrorum usum præscripsit.

HISTO-

Locuſta Marina Carabus
Meerſtöffel
See Krebs
Aſtacus Marinus com.
Aſtacus fimilis pediculo marino
Aſtacus cammarus
Leo ſeu Elephantus
Aſtacus parvus Marinus.
Aſtacus fimilis pediculo marino.

HISTORIÆ NATURALIS
DE
EXANGUIBUS
AQUEIS
LIBER II
De Crustatis.

Titulus I.
De Crustatis in genere.

Plin. H.N. l. 11 c. 31. Nomen. QUÆ Crustata Plinio, illa Latinis aliis Crustacea, quòd molli crusta operta sint, Græcis μαλακόστρακα, eandem ob causam dicuntur. Medium inter Testacea & Mollusca sortita locum videntur. Nam quatenus foris crusta, etsi fragili & tenui obteguntur, cum testaceis conveniunt: quatenus molle carnosumque intus continent, Mollibus comparantur.

Descriptio. *Ossibus* carent, quòd ossa juncturis indigerent, ut Cardanus scribit, nec sub crusta extendi possent. Communes ipsis cum cæteris exanguibus partes, Caput, Alveus, Gula, venter, & intestinum. *Alveus* totius corporis indiscretus est: nec *caput* distinctum, nec aliud quicquam. Ideò ea Galenus capite truncare voluit: quod cave de Caudatis accipias. καρίδες ista dicuntur, non tam quòd magnum caput habeant; exiguum enim hoc quàm quod maximum inter cætera crustata. Et videtur Athenæus apud quem ista leguntur κεφαλὴ catachresticè pro thorace & capite sumere. In capite *Os* est quod protinus ventrem in omnibus, præterquam in Locustis excipit, mox à ventre intestinum. Exiguus is, si proportionis in corporum magnitudine ratio habeatur: hoc, simplex usque ad exitum excrementi dejicitur. *Dentes* in ore habent duos priores, & quia hi ad exactam ciborum contritionem non satis, quod intima corporis penetrare queat, tres, in ventriculo, altrinsecus singulos, inferius tertium. Longi qui in ore & tegmine duplici operti, inter quæ talia quædam interjacent qualia locustarum dentibus annecti suo loco dicemus. Intra hos binos dentes carnosum est illud, quod linguæ proportionem ejusque effigiem gerit. Supra os *Oculi* siti sunt, iique duri omnibus, apti intrò, foras, & in obliquum & quidem celeriter moveri, ideò palpebris carent: Cardanus in latus moveri ait nostri comparatione, directè autem oculorum suorum. Melius enim esse ut altero utrinque prospiciant etsi diversis oculis, quàm utroque simul nec ante nec post. Prominere autem quia à lateribus: quia aliter antè penitus prospicerent; à lateribus autem collocari, quia si supra caput non viderent, ante verò non poterant, quia os infra reponere necessarium fuisset, quia caput habent immobile: neque ante simul os & oculos esse, quoniam oportuisset esse latam faciem, unde in motu etiam tardiores evasissent. *Caput* etsi exiguum, appendicibus tamen & cornibus munitur, quæ & ad pugnandum & ad prætendandum iter data sunt. *Pedes* omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. *Brachia* forcipibus denticulata sunt bina, quæ Græci χηλὰς, Apulejus furcas, alii nomine Græco servato Chelas nominant. Horum pars superior in primoribus his, ut loquitur Plinius, movetur superiore immobili, hisque pro manibus utuntur, & contra quam pedes flectant. Omnibus magna ex parte grandior & validior dexter, quàm lævus *forceps* est. *Caro* colore sanguinis rubra & tactu lento. In alveo humor est pallidus, & minuta quædam oblonga & albida, russa etiam alia maculis dispersis. *Papaver* eis parcius. branchior. annexus communis. *Tabellas* quidam Latini vocant quas πλάκας Aristoteles, quibus cor crustæ coagmentantur. *Lapides* sub crusta genitos refert Cardanus, de quibus in Cancris agemus.

Arist. H.A. l. 4. c. 5. — Plin. H.N. l. 11. c. 37. — Arist. H.A. l. 4. c. 2. — Cardan. variet. l. 37. — Aristot. H.A. l. 4. c. 3. — Athen. Dipnos. l. 3. — Plin. H.N. l. 9. c. 31. — Arist. H.A. l. 4. c. 2.

Locus. In stagnis potius marinis & juxta amnium ostia, saxorum foraminibus & limosis locis morari ex Aristotele & Athenæo habemus. Lapillis, alga, limo & stercore victitant: nec à carnibus abhorrent. *Coeunt* more eorum quæ in aversum mingunt, ineunte vere, & cum ficus maturescunt, propè terram, & quidem quòd exanguia sint & naturæ frigidæ, diutissimè. Fœmina ovum rubidum, membrana prætenui obvolutum, ventri, lateri, & utrinque intestino annexum, & ad carnem usque adhærens parit. Imperfectum illud, quod foris editum, incrementum capiat. Diversitas *Sexuum* ex nonnullis cognoscitur. Major

Aristot. de Gener. l. 3. c. 11. & Athen. Dipnosoph. l. 3. — Generatio. — Arist. de Gener. l. 1. c. 11. & 14. — Arist. H.A. l. 4. c. 2. — Arist. H.A. l. 4. c. ult.

Plin. H. N. l. 9. c. 31. vel 32. jor & crassior mas, tenues genitales meatus habet, & primum pedem simplicem. Nec non duabus particulis candidis, quas in carne pectoris habet, sed à fœmina discretas tum colore tum concretione similes Sepiarum promuscidi. Vorticosæ hæ sunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Græci μήκωνα, id est, papaver vocant. Oriuntur eæ ab acetabulis, quæ sub extremis sunt pedibus. Fœminæ operculum distantius, hirsutius, & opacius; vulvæ membraneæ ad intestinum hinc atque inde fissæ, in quibus ovum gignitur; primus pes duplex, & cauda latior.

Plin. H. N. l. c. — Vita. Longæ *vitæ* esse scripsit Plinius. Nulla *respirant*, sed aquam per fistulam egerendo refrigerantur. Humorem ore accipiunt, & meatu oris superiore emittunt. Hebes omnibus *visus*, tum quòd oculos habeant duriores & promittentes, tum quod à latere positos. Valent *gustu* & *odoratu*, & ad morem aquatilium *dormiunt*. Arist. H. A. l. 4. c. 10. Nullum sonum vel vocem emittunt, & obliquo motu incedunt, caudaque tantum natant.

Mores. Ad *Naturam* & *Mores* pertinet, quòd hyberno solum tempore conduntur, vere & autumno pinguescunt, quod antennis potius & cornibus quàm chelis quibus tamen magis valent inter se depugnant, istis cum aliis, quod denique vere & autumno post partum operculum exuant. Plin. H. N. l. 8. c. 1. Arist. H. A. l. 5. c. 17. l. 8. c. 17.

Usus. Plin. H. N. l. 9. c. 37. Athen. Dipnos. l. 3. Lem. de Occult. Natur. l. 3. *In Cibo* laudantur plenilunio, quia sydus tepido fulgore mitificat tempore verno & autumnali, & cum uterum gerunt. Grati sunt saporis, sed duræ carnis, ideò coctionis arduæ. In *Medicina*, ad canis rabidi morsum, tabem, & fervidorum humorem deustionem conferre, Lemnius tradidit.

TITULUS II.

De Crustatis in specie.

CAPUT I.

De Crustatis caudatis.

ARTICULUS I.

De Locusta.

Tab. II. I. Nomen. Crustata in Caudata & Rotunda optimè dividemus. Illa sunt, *Locusta*, *Astacus & Squilla*. *Locustam* Isidorus, à pedum longitudine dici putat. Græcis est καράβος, ἀπὸ τῦ κάρα βαίνειν, quòd capite incedat, vel eo fit multum prominente, καραβὸς apud Trallianum, Hesychio & Varino Αἰγιαλὸς à caudæ motu, καραβος & κηραφίς. Ab aliquibus γραφιαῖοι, ab aculeis, πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν, id est, ad scribendum & sculpendum idoneis. Aristophanis scholiastes στεγάνους τὰς περὶ τιμῆ καρίδας exponit. Hirto asperoque sunt corpore.

Descriptio. Duo eis ante oculos cornua magna, initio aspera & aculeata, deinde rotunditate præpilata, (κέρατα Oppianus & Ælianus, Aristoteles κέρατα, nos antennas vocamus) in exortu crassissima, quæ paulatim magis ac magis ita gracilescunt, ut tandem in tenuissimum cirrum desinant, in omnemque partem pili instar flecti possint. *Oculi* cornei semper prominentes, & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmissimisque utrinque tanquam propugnaculis muniuntur. Oris lateribus additæ appendiculæ tanquam parvi pedes ad tutelam. *Dorsum* asperrimum est & aculeatum, velut è fronte aculeus magnus eminet. In lateribus *branchias* habet veluti è pilis coagmentatas; *pedes* utrinque quinos annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes denticulatos, modo brachia forcipata interpretatus est: flectunt eos in obliquum, ut chelas introrsum. *Cauda* lævis & sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque desinens, natandi causa, ei tanquam remo innititur, & in ea totius corporis robur situm est, quod experieres si ea parte Locustam apprehendas. *Dentes* habent primores binos majusculos & *gulam* ante ventrem exiguam, in quo nonnulli dentes, & similis muti humor. *Cor* ex nigro rufescere observavit Bellonius. Mare cum excipiunt ore, transmittunt id ad suas branchias, quarum plures quàm alia crusta intecta obtinent. Præterea *meatus* pectore dependet usque ad exitum excrementi: is pro vulva fœminis est: genitale verò semen continet in manibus. Jacet autem in concavo carnis, ita ut interiaceat caro. Arist. H. A. l. 4. c. 2. Nam intestinum ad partem curvam situm est, meatus ille ad cavam; non alio modo quam in quadrupedibus continetur. Neque verò id alia specie est in masculo & fœmella, sed utrisque & tenues & candidi, ac pallidum continent humorem. Et utrisque eadem origo à pectore. Quem Aldrovandus appinxit dorsum habebat inter atrum & cæruleum medium, dentem superiorem triplo majorem inferiore. Uterque intus tuberculis caret, & utrinque est acutus.

Locus. *Reperiuntur* in mari, circa Sigæon in primis Athon & Ligustico. In Indico quatuor sunt cubitorum. Hyeme verò aprica littora sectantur, æstate in opaca gurgitum recedunt, petrosisque locis vivunt. Plin. H. N. l. 9. c. 3. Arist. H. A. l. 5. c. 17. In Ligustico nigricantes Pierius Valerianus conspexit.

Victus. *Victus* ipsis pisciculi, quos circa cubilia

lia capiunt, & captos ori forcipe suo admovent. Muraenas & congros majores devorare, & cibos ore terere, quod oris constitutio & gulae angustia ostendit, observavit Bellonius. *Vita* omnibus diuturnior.

Bellon. Aquatil. l. 2. c. 3. Generatio. Arist. H. A. l. 5. c. 17. De *Generatione* ita Aristoteles: In genere crustatorum locusta post coitum impletur, & continet ova circiter menses tres; Majo, Junio, Quintili. Deinde edit ea sub ventre ad plicaturas; ubi crescunt, quomodo solent vermiculi. Id quod commune est & molluscis & piscibus oviparis, ut omnium ova crescant. Locustarum igitur ovum est solutile in arenae modum, octo in classes partitum: pro numero scilicet cooperculorum, quae lateri adhaerent. Quorum singulis cartilagineum quiddam adsitum est: circum quod haerent cumulata specie rami: unumquodque enim horum cartilagineorum in plura scinditur. Quod deprehendas, si diducas: sin aliter intueare, unum corpus concretum putes. Grandissimum quodque non est ad foramen, sed ad medium: postrema autem minima. Minimis magnitudo quanta fici granulo. Neque continuò ipsi meatui haerent, sed medio. A cauda namque ad pectus, duo, singula utrinque sunt potissimum intervalla. Sic enim etiam coopercula ipsa disposita sunt, ut à latere tegere non possint. Quare extremitatibus suis imposita cooperculi modo contegunt omnia. Videtur autem parturiens producere ova ipsa ad illa cartilaginea caudae applicatu. Comprimens enim sese atque statim curvans parit. Cartilaginea hoc tempore augescunt ita, ut ovorum ipsorum capacia esse possint. Nam ad cartilaginea pariunt sicut Sepiae ad malleolos, aut alia quae fluitant. Is est pariendi modus. Concoquit autem ibidem potissimum vicenis diebus. Tum abjicit cuncta simul consistentia sicut cum ejecit, videntur: inde ex his locustae oriuntur die ferè quinto decimo: capiunturque saepè numero minores digito. Ante Arcturum pariunt; post Arcturum amittunt ova. Hucusque Aristoteles.

Arist. H. A. l. 4. c. 2. Sexus. *Sexus* differentia in eo consistit, quod foeminae primus pes bipartitus sit, mari continuatus uno ungue. Foemina quoque pinnulas quae subtus sunt magnas habet, sed collum versus decrescentes. Mas omnes aeque minores. Maris etiam pedibus postremis quasi calcaria quaedam sunt: eaque tum magna, tum acuta, foeminae ejusmodi pars parva & inoffensa. Rondeletius addit in caudae supina parte foeminam habere appendices duplicis pinnis similes, ad contegenda & conservanda ova; mari simplices & parvas. Vulvam bifurcatam habere, Aristoteles est is est.

Arist. de Gener. l. 3. c. 8. Motus. Bellon. Aquatil. l. 2. De *Natatu*, pedes anteriores, in eo qui majores sunt moveri Bellonius negat, sed pinnulis quas partim sub cauda gerit, partim in extremo ejusdem, tum quaternis reliquis pedibus natare asserit. Cum nullius rei metu afficitur anteversus progreditur non praetensis sed obliquatis ad latera cornibus, ne aqua contra natantem ruens reprimat cornua, & ulterius progredi prohibeat. Retrocedens in metu, demittit & laxat eadem, & tanquam remis altius demissis Scapham propellens, multum itineris conficit. Latent mensibus quinis, & more arietum cornibus dimicant. Laedi non posse nisi sub cauda tradit Rondeletius. Aelian H. A. l. 9. c. 25. Plin. H N. l. 9. c. 30.

Antipathiam si attendas, tantum Polypum pavet, ut si juxta viderit omninò moriatur. Muraenam eadem aggreditur, & ex victa prandium instituit. Antipathia. Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Usum in Cibis si spectes, Collimedon ideò Carabi accepit nomen quod hoc cibi genere impensè delectaretur. Eliguntur gravidae & tempore plenilunii. Praeferuntur in Italia ab Octobri usque ad Aprilem: praeferuntur & maximae, quales capiuntur in mari Indico, & circa Africae quoddam littus loco petroso, ut scribit Synesius. Plus carnis habent quàm Cancri, ut Diphilo Siphinio apud Athenaeum visum, difficulter concoquuntur, sed admodum nutriunt salsi humoris siccique participes, & si aqua dulci saepius coquantur, ventrem cohibent. Conditura vide apud. Aldrovandum. *Usum in Medicina* quod spectat, Hippocrates puerperae ut melius purgetur praescribit. Simeon Sethi testas combustas ac cum meraco vino potas renes calculosos expurgare scribit. Usus. Hippoc. l. de morb. mulier.

ARTICULUS II.

De Astaco.

PUNCTUM I.

De Astaco marino communi.

Astacus ex sententia Rondeletii, quasi ἄστακτος, id est, non destillans sed abundè fluens dicitur, quòd tubercula plurima, tum alba tum purpurea guttarum, sive lachrymarum specie forcipibus inspersa habeant. Tab. II. 3. Nomen.

Est vel Marinus vel Fluviatilis. Ad eum Leo seu Elephantus Plinii, & iste quem hic descripturi sumus pertinet. Est autem Astacus colore toto nitido, sed nigritia inspersò. Pedes inferiores grandes, ad octo usque habet: ab his grandes ipsos duos multò majores & mucrone latiore, quàm locusta, sed specie diversâ. Dextri namque summum latum oblongum tenue est: sinistri crassum & teres: utriusque verò bipartitum ac quasi mandibula cum dentibus infra supraque. Quanquam dextro dentes serrati sunt omnes, alterius primores serrati: at interiores tanquam molares. Inferiorum ordo Descriptio. Arist. H. A. l. 4. c. 2.

ordo quaternis æqualibus, superiorum ternis inæqualibus expletur. Movent partem superiorem utrique, & ad inferiorem premunt: ac valgi quidem sunt situ inferiore, tanquam à natura destinati ad protendendum & premendum. Supra hosce duo alii hispidi paulò infra os. Mox haud longè infra, branchiæ circum os multæ & hispidæ, quas assiduè motat. Hi pedes qui ori præstò sunt, extantibus quibusdam tenuibus barbulis asperantur. *Dentes* duos habet ut locusta: supra hosce cornicula breviora ac tenuiora quam locusta. Tum alia quatuor eâdem specie, sed breviora & tenuiora, super his oculos pusillos breves. Prominet *pars* cui subsunt oculi, acuta & aspera quasi frons, major quàm locustis. Omninò facies acutior, pectus autem latius: totumque corpus carnosius ac mollius quàm locustæ. Octo *pedum* quatuor bifidi, quatuor non: quod collum appellatur, quinque in partes divisum est extrinsecus. Tum est sexta pars lata quinque producta plagulis. Hactenus Aristoteles. Gesnerus Chelam faciem hominis ridiculam repræsentantem exhibet. Nam Chelæ pars minor maximum & aquilinum nasum refert: & quæ in utriusque partis confinio apparent verrucæ, oculos, si supercilia addantur. Superiorem partem quatenus seu cornicula quatuor supra nasum & frontem eminent, cæruleo aliove colore si pictor inducat, ad repræsentationem pilei auriti & ad latera descendentis, ita tamen ut aures lateant: retrò & circa tempora pili prominant nigri. Facies partim albo inducatur pigmento, partim roseo fuco niteat. Linguæ instar partis chelæ majoris tubero rubicundo colore insigniantur. Quòd si cristam quoque è pennis præsertim gallinacei, capi aut pavonis nutantem, foraminî summo indideris, planè Gorgoneam & terribilem habebis faciem.

Locus. Nunquam non in Oceano frequentes: in Euxinio tamen nulli. In saxis habitare Oppianus prodidit: Aristoteles in terrenis. Circa Thasum & Hellespontum nascuntur. *Coëunt* eodem modo quæ cætera crustata. Mas fœminaque nulla nota insigni inter se differunt. Nam utriusvis utramlibet forcipem majorem deprehendes; quanquam utramque æqualem unquam neutri. Ore mare excipit, cum locustæ ad branchias transmittant. Sine humore longius à mari deferri nequit: & tam est loci patrii amantissimus, ut non longè deportatus, eodem adrepat. Polypum extimescit.

Oppian. Halieut. l. 1. *Arist. H. A. l. 5. c. 17.* Generatio. *Ælian. H. A. 6. c. 13.* *Ælian. H. A. l. 6. c. 22.*

Usus in Cibis. Quantum ad *Usum in Cibis*, optimi illi apud veteres qui in Methymna capiebantur. Omnes difficulter coquuntur, & tardè descendunt: ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Mnesitheus assos elixis prætulit.

†
*

PUNCTUM II.

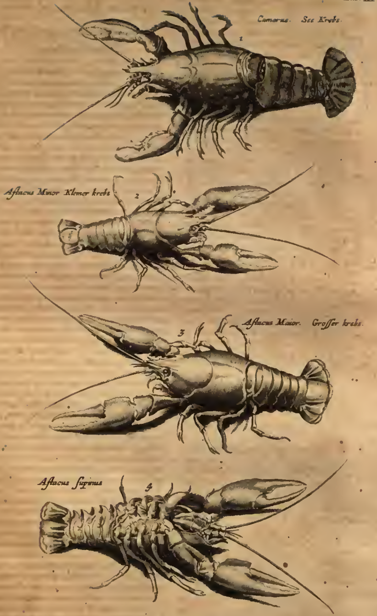
De Leone seu Elephanto & Astaco parvo Rondeletii.

Crustatum quòd hic descripturi sumus, nomen Leonis vel à magnitudine, ut Aldrovando videtur, vel à colore flavo, quo vivus conspicitur, ut Rondeletio placet, sortitum est: Bellonius cum Elephanto Plinii idem facit, quòd eadem sit Leonis apud Ælianum & Elephanti apud Plinium descriptio. TAB. I. f. Nomen. *Bellon. de Aquatilib. l. 2. c. 3.* *Ælian. H. A. l. 14. c. 9.*

Descriptio. Corporis specie Astaco affinis est, sed brachia longiora habet, forcipes tenues & latiusculos; quorum scissura major, quàm in ullo alio Crustatorum genere. *Pedes* tres qui proximè brachia sequuntur, longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: ultimus exiguus brevis & tenuis, neque aculeis, neque pilis munitus. Præterea ab Astaco dorso aculeis differt, quibus cum locusta convenit. Utrinque *cornua* duo longissima tenuissimaque habet, item alia in fronte brevia, inter quæ unum in fronte eminet acutum, neutrà parte serratum: hæc sunt oculorum propugnacula, qui cornei sunt & prominent. *Corpus* totum undulatum est, instar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti. *Cauda* perinde ac in Astacis in pinnas quinque desinit, sed lineis magis distincta. Scaliger unum vidit, cujus brachium puerilis brachii magnitudinem æquabat, quantum & ille quem Aldrovandus Brundusio sibi missum de scribit, habebat. Plinius Elephantum suum nigrum esse vult, id est, violacei exsaturâti coloris. Nam κυανὸς Græcè de nigro, ut de Æthiope, & cæruleo, ut de mari dicitur. *Forcipibus* adeò valent, ut observatum sit, Massiliæ vulpem per totam noctem, ab uno detentam fuisse. *Plin. H. N. l. 32. c. 11.*

Usus. Apponuntur lautis in Italia conviviis. Ælianus, adipem squalidæ & infuscatæ faciei nitorem afferre, reliquit.

ASTACUS *parvus marinus Rondeletii* semper est parvus. *Corpus* ei vivo rubescit, alioqui lineis cæruleis transversis variatum. *Capite* & thorace est rotundiore quàm fluviatilis, in lateribus inciso. E capite eminet *Cornu* latiusculum, magnum si totum corpus spectes, utrinque serratum, inter oculos situm, quas recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt, dum & breviora cornu serrato vicinora, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam utrinque unicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Utrinque pedes sine forficibus. *Collum* tabellis constat, & in pinnulas desinit. Sub cauda appendices sunt ovis reponendis destinatæ. TAB. II. 6.

Camarus. See Krebs.
1
Aftacus Minor Klener krebs
2
Aftacus Maior. Groſſer krebs.
3
Aftacus ſupinus
4

PUNCTUM III.

De Cammaro seu Astaco fluviatili & aliis.

Tab. II. Tab. III. Nomen. ASTaci fluviatiles Galeno *καμμαρίδες*, Athenæo *κάμμαρος*, moderniis Græcis Caranides & Caranidia dicuntur.

Descriptio. Circa eorum *Descriptionem* non est quòd multum laboremus, hoc tamen poni potest. Ventriculum mutim undique ambire, quam quidam stercus esse credunt, Bellonius hepar, sed falsò, quòd hoc solis sanguineis datum sit: Eundem tam miro artificio fabrefactum, ut etiam in ejus fundo alterum os comperias suis maxillis & dentibus refertum. Utrinque etiam spiraculum seu foramen sub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Branchias habere ex Aristotele

Arist. H. A. l. 4. c. 2. Gaza & Rondeletius prodidere. Philosophus enim *βραγχιώδη*, hoc est, partis branchiis similes dixit.

Gesnerus cirros potius esse judicat, ad motum progressionis natationisque à natura datam, vel ne aqua introrsum penetret.

Helmont. de Lithiasi c. 7. De *Lapidibus* memorabilia prodidit Helmontus, quæ sequuntur. Per plurimas inquit atque uniformes cancrorum discretiones ista comperi. Inprimis stomachum cancri esse in capite propè verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à mensis Junii medio: fœmellæ dein in Julio ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem & amplius velut semiexanimes ac immoti. Qua tempestate stomacho illorum exterius obducitur membranulâ nova, inter quam & stomachum veterem, est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, qua parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroque latere in concavum, statimque lapidescit. Interim nec tunc nec multò post cancer esitat quicquam. Ideoque (penè incredibile) vetus sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur: exteriorque ac novus alter stomachus, in vicem absumpti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti tepenti sobitum: crescitque lac istud, inter utramque præfatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quæ cuncta ducentis fortè cancris dissectis, dietim observavi, jucunda admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitque circiter XXVII. dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quam ex usu resolutorum postea lapidum. Hucusque Helmont. Albertus plenilunio crescere putat.

Reperiuntur passim in fluminibus, lacubus, & rivis. In Pannonia tam frequentes ut Julius Alexandrinus sæpe supra triginta currus Astaeis onustos, in foro Gammario Viennæ numeravit. In Hispania non haberi affirmant quidam. Locus.

Victitant cadaveribus, & carnibus, & quidem his adeò delectantur, ut in Danubio de navibus suspensis, magna multitudo adhæreat. Ranas quoque appetere, Albertus testatur, & nos experientiâ comprobatum habemus. Per tredecim dies vivum absque cibo conservavit Gesnerus *Sexus* notis distinguuntur. Mares in ea parte quâ corpus ad caudam continuatur subtus, quatuor longas prominentes virgulas habent, quibus fœminæ destituuntur, Cauda etiam illius, rotundior, planior & spissior; tenuis, vacua, & lata hujus, majorque tabellarum in eadem distantia. Victus.

De *Generatione* hoc sciendum, Marem in coitu primò supra dorsum fœminæ ascendere, mox se istam supinam vertere: per solam meatuum applicationem coire: membro enim quod alterius corpus ingreditur destituuntur: Ova per anum, per quem & excrementa reddunt, parere: & sæpe minimos Astaeos caudæ matris adhuc adhærentes conspici. Albertus ova fœminæ primò in corpore valdè compressa esse, dein paulatim exire & virgulis curtis sub cauda donec complectantur adhærescere, scripsit. Hyeme mensibus quinque *latent*, si communem opinionem sequaris. Aliqui enim tum etiam apparere ac ad litora prodire; æstate ad optatas aquas gregatim concedere dicunt. Novilunio emaciantur, plenilunio pinguescunt. Generatio.

De mirâ quadam inter Cancros & parvos *antipathia*, sic Helmontus: In Marchia Brandeburgica locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne fertè porcus aliquis vel leviter subter currum transcurrat. Nam id si contigerit, manè quotquot cancri, in curru fuerint inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro. Antipathia.

Dividuntur in *Minores* & *Majores*. Illi, quòd sub saxis degant, saxatiles dicuntur, parte supinâ albicant, pronâ nigricant, elixi non undiquaque rubescunt. *Majores*, rotundiori sunt magisque crenato in Pado corpore, quàm in squama, cujus dexter pes sinistro tenuior est. Differentiæ.

Locum in *Cibis* habere, omnes norunt, quamvis etiam difficilioris concoctionis esse certum sit: quia & longiore in ventriculo morâ, mandatis frigidis & humidis in caput vaporibus, soporem inducunt. Martio & Aprili mensibus à quibusdam commendantur, lunâ inprimis accrescente. Venæ quæ in eis interdum reperiuntur, impro- Usus.

probantur. Varias præparationes apud Aldrovandum vide. *Medicus*, contra canis rabidi morsum, phthisin, febrem hecticam, urinæ retentionem, calculum, inflammationem linguæ & gutturis, & Cancrum in mammis inserviunt. Contra anginam sic à quibusdam præparatur: Astacos circiter decem vivos contere, & stillatitios liquores intybi rosarum & papaveris erratici affunde, inde expressus succus vinum rubellum refert. Eo linguam abluere & diligenter ac penitus gargarizare oportet, deinde etiam haustum ejus mediocrem bibere, Linguam abstersam & purgatam lardo insulso percinge, post horam & dimidiam, quicquid viscidæ pituitæ insederit, rursus absterge, & succo Astacorum præscripto denuò lava. Reliqua in Aldrovando vide. Præparatio contra mammarum cancrum apud Hartmannum optima. *Lapides* quod spectat, rarissimum ex iis diureticum, febrifugum, & vulnerarium parari posse existimat Helmontius, si in formam pristini lactis resolverentur. Usurpantur quoque contra calculum, cum nucleis persicorum & mespilorum: Contra sanguinis grumos, cùm carbonibus è tilia aceto restinctis, &c. Huc pertinet *Astacus Caraboides*, & *Gammarus terrestris*. Ille colore est omni parte corporis cinereo, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis brevioribus, pedibus & chelis hirsutis. Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum undique serratas habent, ad natatum faciliorem fortè utiles. Quantum ad hunc, Crustacei quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidentali, Cuarassas vocant, tam prope Gammarorum formam, ut cùm effossum è terra conspexisset Julius Cæsar Scaliger, ac roganti quid esset, in sepulchris inveniri alii dictitassent, à Gammaris abstinuerit diu.

Aldrov. de Crustac. c. 6.
Harman. in praxi Chymiatrica.

Articulus III.

De Squilla in genere.

Tab. IV. 3. 4. 5. 6. &c.
Nomen.
Aldrov. de Crustac. c. 8.

CRustata, quæ Latinis Squillæ Græci καρίδας, κωρίδας, & κουρίδας vocant, seu ἀπὸ τῆ κάρη, capite, quod Squillis majusculum est; seu ἀπὸ τῆ σκαίρειν scil. initiali abjecto. Heraclides Colybdænas apud Athenæum vocat, quo nomine Epicharmus, ut Nicander vult pudendum marinum intelligit.

Descriptio.
Arist. de part. l. 4. c. 8.

Descriptionem si attendamus, *Caudam* habent, sed forcipe carent, fortè quod pluribus pedibus, in quos redundantia illa absumitur, instructi, si Aristotelem & Rondeletium sequimur: At Bellonius pedes forcipatos, habere scribit, quas etiam Ælianus, & quidem maximas Indicis in Gange fluvio attribuit. *Corpore* sunt vere nigrescente, sed postea albedinem recipiunt. *Cornua* etiam habent Oppiano teste acuta, & in summo capite posita: Ælianus aculeum acutissimum triremis rostro similem, & secturas, serræ modo habere scribit. *Oculi* sub eodem munimento præduri eminent. *Intestinum* quoque rectè in caudam veluti Locustis & Astacis finit, qua excrementa emittunt & ova pariunt.

Aristot. H. A. l. 8. c. ult.

Locus.
Oppian. Halieut. l. 1.

Vivunt in marinis palustribus & saxosis locis. Ab illis ἰλύϊ, Æliano, ab his petreæ Oppiano dicuntur. Indicum mare majores alit, quæ in profundo hærent, ut minores litoribus gaudent. In diffractis saxis in mari rubro reperiri, prodidit Theophrastus, quod de vivis an de figuris sumendum sit, dubitatur. Habentur & in Oceano Germanico, & Gallico, mari Tyrrheno & Adriatico. Circa Jasum magnas celebrat Archestratus.

Victus.
Ælian. H. A. l. 1. c. 30.
Arist. H. A. l. 4. c. 2.
Sexus.

Victitant ostreorum carnibus: Ælianus quasdam alga vivere prodidit. De *Sexu* ita Aristoteles: Distinguitur à fœmina mas duabus particulis candidis, quas ipse peculiates habet in carne pectoris, sed ab ipsa discretas tum color, tum concretione, similes sepiarum promuscidi. Vorticosæ hæ sunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Græci μήκωνα, id est, papaver vocant: Oriuntur ex ab acetabulis, quæ sub extremis sunt pedibus. Est etiam in pectore caro rubra, sanguinis colore, quæ tamen attrectata dilabatur, neque similis carni sit. Ab ea meatu qui in pectore buccini refert speciem, alia est sinuatio funiculi crassitudine, sub qua duo, quædam sunt appensa intestino arenacea genitali semini destinata. Atque hæc mas habet. At fœmina ova ibi, colore rubra, quæ annexa ventri, atque utrinque latus intestini, ad carnosas usque partes, membranâ tenui continentur.

Generatio.

Coëunt more quadrupedum retrò mingentium, scilicet, ut fœmina caudam supinam exponat, mas suas superimponat & applicet; & coëunt ineunte vere juxta terram, & cum ficus mature scunt.

Antipathia.
Ælian. H. A. l. 1. c. 30.

Inimicitias cum Laborace exercent, & à Phycide ac Lupo comeduntur. Quo se modo ulciscantur, apud Ælianum habemus. Cum se, inquit, interceptas sentiunt, fastigium quod eminet à capite, quodque simile est acutissimo triremis rostro, atque in summa parte secturas habet, modo serrulæ uncinatæ, hoc, inquam, animosæ illæ bestiolæ cum incurvarint, summæ lævitate saliunt, & tanquam saltatorium versant orbem. Lupus ore hiante squillam lassam comprehendit, hæc in gutturis laxitate saltat, ut gula intumescat.

Usus.
Iuven. Satyr. 3.

Usus earum & in *Cibis* est & in *Medicina*. In *Cibis* preciosem piscem Juvenalis nominat. Apicius tanti grandiusculas faciebat, ut earum gratia in Africam navigaret, cum-

que

Tab. IIII
Aſtacus fluuiatilis.
2
Aſtacus flu.
1
Edel Krebs
Squilla lata Rondel.
4
Squilla lata.
3
Carangon ſeu Carangon Rondel.
6
Squilla gibba Garner.
5
Squilla parua.
7
Squilla Vrſa minor.
8
Squilla mantis.
9
Heger Krebs.
Squilla.
10
Squilla lata Bären Krebs.
12
Leo Rondel. Leo.
11
Squilla gibba alia.
13

Athen. Dypn. l. 1. que priusquam navi exiliret Minturaensibus minores animadverteret, gubernatorem, nulla exconsione factâ, eâdem via Italiam repetere juberet. Hodiè elixantur & cum aceto comeduntur: friguntur etiam in sartagine cum oleo farinâ adspersâ. Olim ficus foliis assatæ involvebantur. Difficulter concoquuntur, stomacho nocent, & Veneris desiderium excitant. Hoc & sibi contigisse Cardanus testatur. Hecticis eximiè prodesse nullum dubium. Ajunt tritas & particulæ impositas, cuspidem vel sagittam, si quæ infixa, singulari atrahendi vi educere. Quidam escæ ad mugiles capiendos admiscent. Iisdem & lupus piscis inescatur.

ARTICULUS IV.

De Squilla in specie.

PUNCTUM I.

De Squilla lata sive Ursa.

TAB. IV. 3.4.8. 12. QUam Squillam latam Rondeletius vocavit, hanc nos *Ursam* & quidem Aristotelis cum Bellonio & Scaligero dicimus.

Nomen. Ubi enim porrecta jacet, ursi corium extensum repræsentat. A Squillis eam separavit Aristoteles, quod sub Squillarum nomine non notet. (Scalig. Ex 245.) Neapolitani Messanenses in Sicilia Messacaram, quasi sit *ἡμείζον καρὶς*, vocant.

Descriptio. Rondeletius eam ita *descripsit*. Locustarum est magnitudine, sed latior, multo & magis depresso corpore & hirto, in fronte ossa duo, utrinque unicum, in ambitu serratum, in quibusdam acutius, in aliis latius. Hic pinnæ duæ alligantur. Inter hæc duo enascuntur cornua, initio articulata, circa media bifida, ut ex duabus quatuor fiant, non valdè longa. Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis eminentibus, pedibus majora, non bifida, quæ in os flectuntur, quibus ori cibum tanquam pedibus admovent. *Pedes* utrinque quaterni sunt. *Oculi* parum prominent. *Frons* quadrata, & latior quàm in ullo Crustatorum genere. *Tumores* multi per dorsum sparsi sunt, ex quibus extant tubercula, quorum summa pars adeò rubet, ut carbunculus in annulorum pala inclusas dicas.

Scalig. Ex. 245. In Cœnosis *vivere* argumento est, quòd luto obsita è mari extrahatur. Raro in Gallia capitur, Romæ & Neapoli frequenter, in Africa frequentissimè. Circa Minturnas Campaniæ oppidum majores sunt Smyrnæis. Idem eis pariendi tempus natura statuit quod Locustis. Per hyemem & vere priusquam ova excludunt laudantur. Et hæc de Ursa, quæ *Major* dicitur, accipienda sunt. Est alia quam *Minorem* & *Cælatam* vocant. Scaliger *Cangren* Aristotelis credit, Rondeletius *Cicadam marinam*; quòd cum Cicadis terrestribus magnam similitudinem habeat. Quinque tabellis constat, & dorso egregio naturæ artificio variè cælatis & sculptis. Tota rubet. Dodrantalem magnitudinem vix superat.

PUNCTUM II.

De Carangone & Squilla gibba.

TAB. IV. 6. QUas Aristoteles *καραγγίνας* aut *καράγγας*, Hesychius *καραγγίνας* vocat, ex Gazæ sunt Crangines.

Descriptio. Est vero hæc Squilla, si *Descriptionem* attendas, palmi majoris longitudine. Contegitur crusta tenui, lævi, candida, nonnunquam ex albo parum rubescente, quæ cocta, tota rubescit, cornu instar pellucida. E dorso enascitur *cornu* in fronte serratum, sursum recurvum, cujus denticulatæ asperitates in superiore & inferiore sunt parte non in lateribus. *Oculi* sunt cornei, in quibus subjecta pars cava cochlearis modo. *Cornua* sunt quatuor, ex quibus duo benè longa, tenuia & flexibilia. *Pedes* habet quinos, qui in calcar terminantur terni sunt.

Posterior pars pro reliqui corporis crassitie & magnitudine longa, septem tabellis constans, in quatuor pinnas desinit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Quam Gesnerus vidit, partim rubebat, partim dilutius albicabat, ad latera flavescebat.

Usus. Sunt omnium crustatorum sapidissimi. Carne tenera dulci, bonique & multi alimenti constant. Caudæ inprimis crusta spoliatæ, cum pipere, sale & aceto, mensibus Februario, Martio, Aprili, Majo, laudantur.

TAB. IV. f. 13. SQVILLA GIBBA *κυφή*, propter gibbum quem habere videtur dum se curvat dicitur. Alii *καμπύλας* & *κυρτάς* vocant.

Descriptio. Græci moderni Caridas & Caranidia nuncupat. Crangonibus sunt tenuiores maximè in cauda extrema. Senos ante frontem gerunt valdè tenues cirros. Caudam contractam, in cujus extremo pinnæ sunt quinæ: quarum quæ medio loco posita est, serratam duram, atque in acutum fastigiatam formam habet. (Arist. H. A. l. 5. c. 17.) In Santonum littora maxima earum copia. Ova *pariunt* & generant Locustarum more. Ceterum menses circiter quatuor gerunt. Cornu frontis elatum in palatum Lupi piscis infigunt, eumque interimunt. (Alexandr. in Pindar.) Ubi tanguntur saltant, et tangentem sæpè expavescunt, corpusque in aqua gibbosum arcuato motu promovent erucarum modo. Vendebantur olim in sportulis ex junci vimine contextis, friguntur cum oleo in sartagine: aut elixantur in aqua & comeduntur cum aceto.

Punctum III.

De Squilla parva, & Squilla Manti Rondeletii.

Tab. IV. 7. *Squilla parva* nomine proprio caret. Σκύλλαρος Aristotelis non est, ut perperam Gaza convertit. Chelas enim hoc, Astaci modo habet. Quidam ἐγχλώρεις à colore fortasse, quem vivis Rondeletius obscurum tribuit, dici volunt. Alii μελικηρίδας apud Athenæum propter suavitatem in cibo. Duplex istarum est *genus*. Unum *Majus*, duriore crusta quàm Squilla gibba quod vivum in aëre saltat, & noctu ut candela lucet, *Cambaretto* Romanis.

(Arist. H. A. l.5. c. 15.)

(Differentia & descriptio.)

Alterum *Minimum*, ut tam exiguum, ut mille vix libram æquent pondere, Venetiis frequens. Cocis quibusdam Brava, Vasconibus Civade, id est, avena, pugillatim enim devoratur. *Caput* habet pro Corpusculi magnitudine crassum & latum, sine cornu. *Caudam* tenuem, gibbum parvum. Oris appendicibus & aliis Gibbæ similes, punctis aliquot variatur. Bellonius vivas subfulvas spectari ait, coctas ruffescere.

Locus. Et in mari, & in fluviis nascuntur: etsi Bellonius longè à mari provenire dicat. De Garumna canistris excipi, Scaliger testis est. Tarentinus fluviatiles nominat.

Usus. Carne sunt adeò dulci, ut fastidium pariant. Vix ullum aliud Cibi genus, teste Rondeletio, dulcius degustaveris. In aqua hordei lotæ, & in carnis jure coctæ, hecticis maximè conveniunt. Cum crustis adjecto pipere elixæ, venerem stimulant. Icon quam hic damus, Gesneri squillam parvam exprimit.

Tab. IV. 9. SQUILLA MANTIS, nomen à bestiola quadam ex Locustarum genere accepit, nec antiquis est dicta. Occitani eam Preguedicus, id est, precantem Deum appellant, quod semper manus junctas teneat, & corpore sit, jejunantium instar, gracili & macilento. Divinare eandem vulgus credit, & de itinere quæsitam alterum brachium extendere.

(Aldrov. l. 2. c. 16.)

Mathiolus *Hippocampum* appellat, Bellonius *Cicadam marinam*, quam *Speusippe Nymphâ* esse suspicatur, eandem ita describit.

Descriptio. Tenuis est, inquit, hujus crusta, eruda ita albicat, ut ferè transpareat. Una cum pisciculis marinis sæpe suo cortice contecta extrahitur, & simul cum carpionatis, bocis, mænis, & trachuris canistris inseritur. Natura incredibili ferè artificio. Cicadæ oblongum corpus decem *tabellis*, affabrè articulatis loricavit: quarum prima, quæ caudam extremam conficit, caudam in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phœniceis subrubris insignita, est, quæ duorum oculorum speciem præ se fert, estque aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens, versus secundam, tertiam, quartam, quintam, & sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est: quibus, dum in mari natat, aquam percutit, & corpus incitat.

Tres *tabellæ*, quæ sex prædictas subsequuntur, ternis utrinque pedibus communitæ sunt: ad cervicis autem initium, duo brachia majora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea cancris, aliter quam locustis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atque in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus cum cibum corripit, ex uno brachio, ad aliam brachii articulationem transfert.

Horum autem extrema velut in duritiem osseam abeunt dentiscalpiis conficiendis ob id expetita. Pars quæ capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, & contra quam cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis & imbecillis est.

Aculeum unum habet utrinque ori præfixum, ut Phalangium & Scolopendra, quo mordicus cibum à pedibus suggestum continet quem postea dentibus conficiat, & in stomachum detrudat.

Dentes illi natura in oris lateribus protulit, unico utrinque ossi crenato, V. litteræ formam referente infixos. Cujus anterioris partis officium est, ea incidere quæ mandit: posterioris verò quæ crenas habet conterere. Nam idem os, duos habet dentium ordines.

Prætenturas duas in fronte breves, ursinis similes, ostendit, trifariam in extremo diffissas: ac rursus duas alias in lateribus prædictis breviores. *Oculos* habet virides, exertos, quos non alveo ut Cancrarium & Locustarum genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam *caput* esse crediderant. Strias rectas in tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Pisce dissecto, *dentes*, fortibus musculis movere conspicientur. *Cerebrumque* adeò esse exiguum, ut vix hordei grani magnitudinem æquet: Optici tamen ad oculos perduci apparent. Rondeletius toto corpore pellucido esse addit. Eodem modo parit & coit, quo aliæ squillæ. Usus.

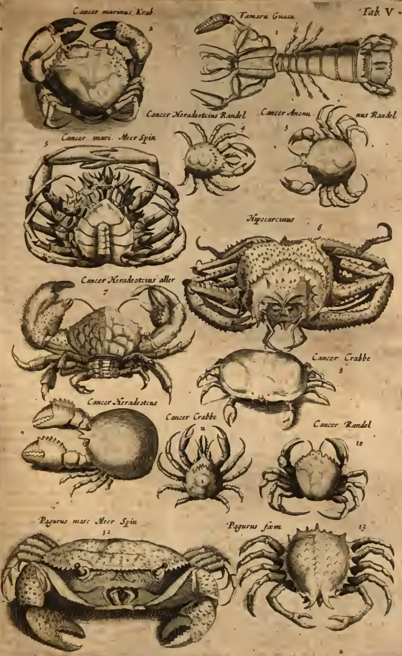
Carne est molli, dulci, delicata. Huic affinis est *Tamarugvaci* Brasiliensium, *Camaron de Salgado* Lusitanis dicta. Caput habet triangulare. Barbam cancerinam octuplam. Et in eo tantum à Manti differt, quod in anteriori parte corporis pedes non habeat, nec brachia interius ferrata. Tab. LI

(Marcgrav. Hist. Brasil. l. 4. c. 20.)

†

*

Ca-

Cancer marinus Krab.
2
Tamaru Guacu
1
Cancer Heradeotcus Randel
4
Cancer Anonu. nus Randel
3
Cancer mari. Meer Spin
5
Hypsecarcinus
6
Cancer Heradeotcus aller
7
Cancer Crabbe
8
Cancer Heradeotcus
Cancer Crabbe
11
Cancer Randel
10
Pagurus masc Meer Spin
12
Pagurus fœm
13

Caput II.

De Crustatis rotundis.

Articulus I.

De Cancris in genere.

CRustata quæ Latini Cancros vocant Græcis καρκῖνοι?, quasi κορκῖνοι?, quod κόρας?, id est, pupillas, & oculos mobiles habeant, dicuntur. Siculi κάρχας? vocant, Descriptio. Hesychius κάβηρος?. Apud Varinum πού-ξαχες? vel πύξακες? Cancer dicitur, quod ostrea lapillo inter testes seu valvas (πύχας? ἢ πύξια?) injecto, venetur. *Caudam* habent revolutam, sine ἐπικάλυμμα πτυχῶδες? Arist. H. A. l. 4. c. 10. & 3. Aristoteles vocat, quæ ex tabellis constat, & corpus posteriore parte integit: *Caput* indiscretum. *Cerebro* carent, etsi partem quæ cerebri fungitur munere habeant. In obliquum aspiciunt inclusis crustæ fragili oculis. Plin. H. N. l. 9. c. 13. & l. 11. c. 42. Pedes qui in obliquum feruntur cis deni cum forcipibus, quorum dexter in omnibus major, & in primoribus superior pars movetur inferiore immobili.

Arist. de part. 4. c. 8. *Dentes* interius bini primores, & inter eos caruncula linguæ effigie. *Stomachus* ori continuo junctus exiguus.

Plin. H. N. l. 9. c. 31. Mollibus & petrosis *locis* gaudent: quin & sub terra inveniuntur. Hyeme aprica Locus. littora sectantur, æstate in opaca gurgitum recedunt.

Victus. *Vescuntur* conchiliis. Polypum ob nimiam Venerem imbecillum devorant, nec Arist. H. A. l. 4. c. 2. & l. ... à suo genere abstinent. Aquam quam ore excipiunt, parte oris exigua emittunt, hinc apparet circa os spuma, quod aqua & aër, qui cum ea hauritur, per attractum & rejectum agitentur.

Galen. de cib. bon. & mali succi. Galenus dulci & salsâ aquâ vivere scribit. Lacte potatos sine aqua diutissimè, author de natura rerum.

Generatio. *Generationem* si spectes, Cancri parte priore copulantur, sua opercula, loculosa illa rugosaque, mutuâ consertione comArist. H. A. l. 5. c. 7. ponentes. Primum Cancer minor ab averso supervenire solet, tum major, ubi ille supervenerit. *Ova* edunt in operculo, hinc istud fœminis latius, & birsutius, ita à maribus discernuntur.

Plin. H. N. l. 9. c. 31. Addit tamen Plinius, fœminæ primum pedem duplicem, mari simplicem, eundem duas inter ventrem & caudam spinas habere, quibus illa caret.

Motus. Soli è crustatorum genere non natant, sed incedunt, & quidem transverso latere quod simiis & ursis, propter posteriorum pedum latitudinem competit. Cum enim motus tractatione & pulsione fiat, & sic secundum artuum flexiones, quæ Cancris introrsum ad pectus sunt, ideò quasi cum triremes circumaguntur, lateris unius remiges impellunt, altrinsecus inhibent, aut retro trahunt, ita quam in partem processurus est cancer ejus lateris utitur cruribus ad carpendum solum, alterius laterís ad aspellendum. Insidias incredibili sagaci- Natura. & Ingenium. tate subodorantur, & confestim se vel luto obruunt, vel inter saxa subducunt. Uni- Plin. H. N. l. 9. c. 38. versi ubi aliquando congregantur, os Ponte evincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetque tritum iter. Concurrunt inter se ut Arietes adversis cornibus. In capiendis ostreis & conchis, summa calliditate utuntur. Calculos enim & lapillos, patulæ hia[...]que eorum testæ ingerunt, ita ut occludi nequeat, mox dentato forcipe pisculentam carnem abradentes devorant. Sole signum Cancri transeunt, Cancrorum cum exanimati sunt corpora in sicco transfigurari in Scorpiones Plinius author est. Ovidius, brachiis Ovid. Metam. l. 15. orbos, scorpios, si sub terra occultentur producere, prodidit. Latent mensibus Plin. H. N. l. 9. c. 30. quinis, & veris principio senectutem anguium more exuunt renovatione tergorum, & tum mollis ad modum crusta subnascitur, & vix præ teneritate ambulare possunt.

Duræ sunt carnis, ideò difficiles con- Usus. coctu, sed firmi alimenti. Id apud Galenum, Athenæum, & aliis invenies. Nec in *Medicina* spernuntur. Plinius Sole can- Plin. H. N. l. 9 c. 32. cri signum transeunte contra serpentum ictus mederi tradit. Sues percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasyllus author est. Apri hyosciamo devorato Cancros pro remedio quærunt. Cervi à phalangio vel quovis alio admorsi iisdem sibi medentur. Carbunculos & carcinomata in mulierum parte, præsentissimo remedio sanari, tradunt, Cancro fœmina cum flore salis contuso, post plenam lunam, & aquâ illitâ, ut apud Plinium legimus. Ad stranguriam, tres, in aceti cyatho cocti, in mortario contusi & expressi propinantur. Succus cum aqua florum Cyani destillata expressus, gingivis puerorum in dentitione salubriter illinitur. Pulverem Ranzovii ad dissectionem nervi apud Aldrovandum vide. Lapis in capite repertus, & aceto acerrimo immissus, motum manifestum habere deprehenditur.

ARTICULUS II.

De Cancris in specie, & quidem de Cancris extra conchas in salsis aquis degentibus.

PUNCTUM I.

De Cancro marino.

TAB. IV. TAB V.

CAncri degunt extra conchas, vel in cistis. Illi vel sunt in aquis salsis, vel in dulcibus. Inter illos qui in aquis salsis sunt. *Cancer marinus*, *Cancer Maja dictus*, *Pagurus*; *Cancer eques*, *Cancer flavus*, *undulatus Rondeletii*, *Cancer varius*, *Cancer cordis figura* & alii *Chelarum longitudine* differentes. *Cancro marino* generis nomen inditum est, nec in ejus descriptione Rondeletius, Bellonius, & Gesnerus conveniunt.

Aldrov. de Crust. l. 2. c. 17. TAB. IV. 1. TAB. V. 2.

Descriptio.

Rondeletii acuminatus magis est parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus horum caret. Rotundo est ac circinato corpore Bellonii, anteriore parte crenis diviso, crustaceo tegmine convestito. Majores trium aut quatuor digitorum latitudinem non excedunt. *Hepar* habent rubrum, quod Aristoteles mytim nominare videtur. Intestina multiplicibus cirris obsessa, moventurque horum partes solidiores albis musculis agentibus. Aldrovandus aliam observavit speciem, cujus pes ultimus qui ab utraque parte est, brevioribus & crassioribus constat internodiis, & aliis pedibus est curtior, in fine duabus, aliis articulationibus latior. Plurimi prope insulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca dicitur, reperiuntur, & quia in saxis habitant, πετραῖοι Oppian. dixit. Et *mares* & *fœminæ*. Illis color rubentior, his ex livido in cyaneum tendit. Mares fœminas opprimere videntur antequam ineant. Crura in ventrem inflectunt dum incedunt. Rondeletius fœminæ partem inesse quandam croceam scribit qua mares carent. Ovorum putat esse materiam. In Bosphoro Thracio, vento violento ingruente, contra fluctus nituntur: Circa promontoria, ubi major vis venti, singuli in sinuoso loco se tenent.

Ælian. H. A. l. 7. c. 24.

Usus.

Maximè, *in Cibis*, fœminæ cùm ovis turgent laudantur, ideò majus earundem Bononiæ pretium. In India succo dulci cum luna parturit turgere, plenam eodem destitui, à quibusdam proditum. *In Medicina*, phtisicis carnem prodesse Rondeletius experientiâ docuit, quod & apud Marcellum invenies. Stranguriam sanant si duarum drachmarum pondere ex lacte mater no vel nutricis infantibus porrigantur. Ad quartanam, scabiem, & oculorum lachrymas ab Avicenna, ad Carcinomata à Plinio laudantur. Iidem pilos è mamma tollunt.

PUNCTUM II.

De Cancro Maja dicto.

TAB. V. 5. TAB. VI. 3.

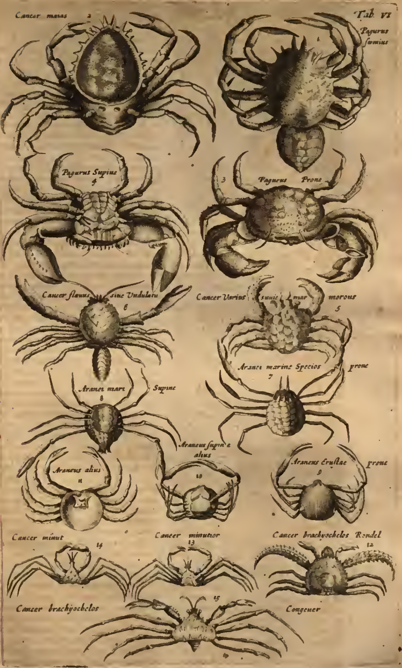
Nomen.

CAncer Majas dictus, nomen à magnitudine sumsit. Nam μαῖα quæ amitam & nutricem significat, aliquando etiam pro grandiore natu sumebatur.

Descriptio.

Eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore latus sit, Maja se posteriore in latitudinem diffundat, anteriore coarctetur, & magis orbiculata sit.

Corpus illi tam grave, ut ad incessum sit ineptissima, idque vivæ livet, aut virescit, aut rubore phæniceo aspersum est; quam si supinam contempleris, tria parte anteriore brevia specula ab ipsius crustæ tegmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ delitescunt. *Crura* quaternis articulis intercepta sunt, alta & exilia. *Pedes* utroque latere quaterni, quinis articulis intercepti, unguibus benè muniuntur. Tibiæ multa scabritie exasperantur. *Fœmina* operculum latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occlusa, in ipsis posteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea semicirculis utitur in natando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent ova in fœtis. *Interanea* si spectes, in capite atque adeò ore ipso duos osseos dentes gerit: in palato, caruncula m quâ linguæ vice fungitur: ante dentes bina denticulata ossicula, atque in ejus ore cavitatem statim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplices flexus. Vulvam esse Bellonius putat. Ex hac enim ova prodire compertum est. Subsequitur cavitas satis capax, vacua quidem ea, dum jejunus est piscis, ut vel os alterum, vel ventriculum ejus esse dicas: cui etiam dentes adsunt numero quaterni, incisorii, & unus molaris, à quibus gula incipit, in cujus summo epiglottidem manifestè videas: ea autem ad apophyses meatibus committitur adeò exilibus, ut vix appareant: & quemadmodum vulva adimplebat majorem partem recessuum, sic apophyses ubique per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictæ, & maximè musculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quàm illud in quo desinunt apophyses, excrementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam usque protensum. Sed & vesicam utrinque unam in ipsa alvo, robustam, magnam & membranosam cernas, cujus exitus est per certa duo foramina, quæ sub operimento latent. *Branchias* habet utrinque sub testa in lateribus numero senas: quæ certâ membranâ ab ipso tegumento distinguuntur. Aquam enim in ore

Tab. VI
Cancer maias 2
Pagurus fœmina 1
Pagurus Supine 4
3 Pagurus Prone
Cancer flauus siue Undulatu 6
Cancer Varius siue mar morous 5
Aranei mari Supine 8
Aranei marine Species prone 7
Araneus supin e alius 10
Araneus alius 11
Araneus Crustae prone 9
Cancer minut 14
Cancer minutior 13
Cancer brachyochelos Rondel 12
Cancer brachyochelos
15
Congener

ore acceptam permeatus qui ad radices crurum sunt, egerit. Hæc omnia ferè Paguro suo Rondeletius adscripsit; quem vide. Ad Mæam pertinent & aliquot sequentes.

Tab. IV. 6. *Primus Hippocarcinus* à magnitudine, cum addito *hispidus*, quod universum tergus aculeis spinosisque quibusdam operculis obsitum sit, quæ ad latera majora videntur, dicitur. Supra oculos emissitios è tabulis quibusdam ad latera protensos fronte media, duo velut cornicula acuta exeunt. *Os* infimo loco situm, duo veluti brachiola intus tota villosa muniunt. Quinque ab utroque latere pedes, si brachia annumeres, in totidem articulos distincti. Chelæ anteriori parte, brachium pueriIe æquant, forcipibus fusci coloris, è quibus villosa quædam prominentia stamina instar penicilli.

Alter est parte supina Hippocarcino non dissimilis. *Cauda* est ovalis ferè figuræ, & extremo in angustam, appendicem scutiformem quinque angulorum seu pentagonam desinit. Insignis in eadam scutellata cavitas apparet. *Os* multis veluti brachiolis villosis, supernè & infernè circumsepitur. In *ventre* plana cavitas, ovis retinendis aptissima.

In *Tertio* senæ spinæ majusculæ latera utrinque ambiunt: & binæ maximæ frontem muniunt. Duos palmos est longus, chelis, brachiis, & supina corporis parte tuberosus, & hispidus.

Quartus ejusdem est figuræ, sed pluribus spinis ab utroque latere & in dorso horret, pedibus & brachiis hirsutus, & supina parte, variis coloribus sed præsertim rubro maculatus.

Tab. IV. 4. 5. 6. *Quintus* quem Heracleoticum Rondeletius vocat, aculeos in fronte habet & in lateribus. Pars testæ prona aculeis aspera est, & hirta, coloreque fusco.

Sextus asperitatem in testa tomentosam habet, coloreque est cinereo & fusco.

Locus. Reperiuntur in Ægæo, Jonio & Adriatico mari.

Usus. Mares eliguntur autumno, hyeme & Aprili mense *ad Cibum*, in plenilunio: fœmina verò reliquo anni tempore usque ad Septembrem. Assantur etiam in furno ano & ore clausis, ne quod intus est liquidi effluat.

Punctum III.

De Paguro.

Tab. V. 13. 14. Tab. VI. 1. 3. 4. Nomen. Paguro, παρὰ τὸ πήγνυσθαι καὶ φυλάττεσθαι ἐν πάγοις, id est, κρημνώδεσι τόποις, quod in locis præruptis versetur, nomen inditum est. Simeon Sethi eum Carcini appellatione dignatur. A Palladio Cancer marinus dicitur. Scholiastes Aristophanis Caraburi exponit. Moderni Græci Paguri nomen adhuc retinent, idemque in Dalmatia, teste Massario retinetur. Latior est quam longior, & ex Oceano in pedalem longitudinem abit. Descript. Visus in Anglia decem libras pendere. Valida crusta integitur & in lævi, eaque novem in gyrum crenis imbricis modò incisa est. Color vivorum viridiorum præ nimia rosci exhalatione veluti subnigra tergora apparent. *Crura* utrinque blæsa quatuor habent, villis hirta, ternis articulationibus geniculata, in quibus ungues acuti oblongique sunt, minimè bifidi. *Brachia* bisulca parte anteriore binis articulis intercepta forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ constringunt ut edant, etiam dura confringere possunt. *Branchias* utrinque in latere ostendunt dispositas; ut reliquum genus Locustarum, sub tergoris crusta lenis ordinibus ad tibiarum radices insertas. In *ore* tot competies naturæ secreta, tot adstantes appendices, tot pelliculas, ut coactus incredibile artificium necesse est fatearis. *Mutim*, quæ hepar est, habet dulcissimam, maximâ ex parte subrubram, Tab. V. 3. 10. cum infinitis propè apophysibus flavis grandi stomacho adjacentibus. Reliquæ partes internæ musculis albis constant, quibus externæ moventur. Rondeletius sub nomine Canceri Majæ descripsit. *Differentias* si spectes, alius est Mas, alius Fœmina. Differentiæ. Scaliger alium orbiculatiorem, fusciorem, & majorem facit; alium quadratiorem & minorem, colore diluriore, & penè pallida viriditate. Poressos vocant Veneti.

Huc pertinet *Cancer Heracleoticus* Bellonii ab urbibus Heracleis, quarum una *Ponto*, altera Propontidi adjacet, dictus. *Crusta* firmiore munitur ut Maja, *Tibias* utrinque quaternas habet, *brachia* duo admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida, & benè armata, quorum pars superior elatis crenis vallata est. Nonnulli *Gallum marinum* vocant, quòd brachia ejus in crista galli modum tornata videantur. *Dorsum* tuberculis exasperatur & coloris est miniacei.

Huic similis est *alter* pilorum densitate Ursi corium referens. Differt à priore primum chelis, quæ longiores sunt, & in extremo pars utroque, quæ forcipem facit, & instar dentium sibi invicem dum clauduntur contingunt, colore miniaceo: præterea pedibus brevibus, quorum duo posteriores utrinque brevissimi, antennis & oculis magis à se invicem distantibus. *Invenitur* in mari Tyrrheno & Adriatico: sed in Oceano maximus. Vidit Rondeletius unum, cujus latitudo palmum majorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Alexander apud Ælianum genus Ælian. Hist. A. l. 17. c. 1. quoddam Cancrorum commemorat, quo-

rum testa circumferentia undique pedis mensuram impleret. Miras earum magnitudines in sinu quoque Persico Strabo refert. Suetum ipsis integumento se exuere. Hoc cum luxari & à corpore abscedere sentiunt, furiis quasi agitati, huc & illuc feruntur, & pleniorem victum quærunt, ut tumore inflatis facilius crusta rumpatur. Elapsi similes mortuis in sabulo jacent, sibi restituti sabulum gustant, & postquam se abdidere, non citius ex lateribus, egrediuntur, quam pristina armatura instructi. Musicæ sunt adeò amantes, ut eàdem capiuntur. Captos aliquando foramina subire, & mortuos in Scorpios mutari Nicander prodidit.

Ælian. H. A. l. 9. c. 45. *Nicand. in Theriac.*

Usus. Inter lautissimos numerantur cibos, sed difficillimè digeruntur. Cum coquuntur parum ruffescunt & parum nigrescunt.

PUNCTUM IV.

De Cancro Equite.

Nomen. Cancer Eques à volocitate cursus nomen accepit. Hesychio est δρόμων Æliano δρομία Cursor, alis Græcis ἱππεὺς Eques. Major est Castaneâ parvâ, colore subalbido, punctis subrubris conspersο, & ut Pagurus, tornato. Soli objectus totus pellucidus est, præterquam in ea corporis parte, quæ interanea continet. *Oculos* grano phaseoli non habet majores quibus acutissimè cernit. *Tibiæ* sunt villis levibus obsessæ, utrinque quinæ: quarum duæ anteriores brachia sunt forcipata, quibus cuncta complectitur: reliquæ graciles unguibus rectis & obliquis variatæ. Hujus generis fortè erit, qui Rondeletio *Cancer latipes* dicitur, nucis juglandis magnitudine aliquando paulò majore. *Chelas* habet denticulatas & articulatas, pedes utrinque quatuor. Postremus & minimus, quod in ossεam latitudinem desinat, nomen Cancro imposuit. *Testa* est lævi, parte superiore albescente, quodammodo nigricante. Cum maris purgamentis in littus ejicitur. Huic similis est quem Bellonius Græcis μικρὸν καβούρι, Romæ Grancettum vocari scribit. Punctis frequentibus candidis in tergore variatur Ophitæ modo. Singulares digiti quaternis constant articulationibus. Amphibii sunt, & in maximis ardoribus meridiano tempore è mari egrediuntur, diemque sub sole, transigunt, circa vesperam mare repetunt. Tanta velocitate ferri vidit Bellonius, ut ne unum quidem unquam cursu consequi potuerit: quinnec lacertam ex ambrosia sub qua delitescebat exilientem, assequi eundem potuisse. Volare potius quàm currere videbatur.

Arist. H. A. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 6. c. 3. Aldrov. l. 2. c. 30. Descriptio.

Locus. Dromonem Hesychii quidam in maris æstuariis capi scribunt, sagittæque modo per aquas summum decurrere. Facit Ælianus quorundam mentionem, quos πτηλίας à volando (Gillius legit πηλίας) vocat, quòd perparvis alis volatum exerceant, quibus currentes non utuntur. Potest ipsis ποδηνέμων titulus, qui ex Cratete Comico ab Athenæo datur, tribui. Negliguntur in cibis propter exilitatem.

Ælian. H. A. l. 7. c. 30.

PUNCTUM V.

De Cancro flavo undulato Rondeletii; Marmorato, Cordis figurâ, & aliis Chelarum longitudine differentibus.

Cancer flavus undulatus, à colore & lineis, quæ in prona parte sunt sinuosæ undarum modo, non aliter quàm Cameloto vulgò nuncupato, nomen sortitus est. Pedes quaternos habet longos & hirsutos: Chelas duas magnas, etiam hirtas: Cornua duo satis longa: in fronte appendices duas, in lateribus alias. Capitur circa Antipolium & Lerinum insulam. *Tab. VI. 6. Aldrov. l. 2. c. 31.*

Cancer Marmoratus sive varius, quod testa sit lævi, ac perpolita, & maculis viridibus cæruleis, albis, nigris, cinereis, Jaspidis instar & marmoris persperſus sit. Si mortuus in sole exsiccetur, totus fit flavus, maculæ verò in mortuo statim evanescunt. Forfices habet aliis breviores & crassiores. Tubercula veluti gemmæ in eis eminent, ut in Astaco. Cornicula duo è fronte extant. Post oculos, qui satis à se distant, testa est serrata. In saporum cavernulis degunt, & ita pedibus hærent, ut vix avelli possint. Crusta sunt cæteris duriore. In saxis Agathensis littoris degunt. *Tab. VI. 5. Aldrov. l. 2. c. 33.*

Cancer cordis figurâ, Cornua duo è fronte prominentia habet, brachia quoque duo brevi forfice, & quaternos pedes. Pelagius est, & panagro ex alto mari cum piscibus in littus pertrahitur. In majorum Asellorum ventriculis sæpissimè reperitur. *Tab. VII. 4.*

Cancri chelarum longitudine differentes, vel sunt Μακρόχηλοι, vel βραχύχηλοι. Chelis vel tenuibus vel crassis. Μακρόχηλοι chelis tenuibus, sub Aranearum marinarum nomine apud Aldrovandum veniunt, & sub tribus generibus exhibentur. *Aldrov. l. 2. c. 23.*

Primum est fusco & cinereo colore; parte priore quâ caput est, acutum, oculis parum à se invicem distantibus, cornibus duobus acutis. *Tab. VI. 7. 8. 9. 10. 11.*

Alterum corpore est torundiore quod sub Aranei crustacei nomine venit.

Tertium magis rotundius, colore cinereo & fusco, chelis quàm priores crassioribus, cui Aranei marini crustacei alterius in Tabula nomen inditum.

Differtab his *Aranea marina*, cujus Aristoteles in Cancelli descriptione meminit. Formâ enim similis araneis est, nisi quòd partem

partem capiti & pectori subjectam araneo majorem habeat. Brachia forcipata habere pro corporis exilitate longissima Rondeletius addit. *Μακρόχηλοι* crassis brachiis, sunt hirsuti & asperi, ut aculeati videantur. *Unus* est prona parte corpore & pedibus albus, unde albicantis nomen. Chelis cæruleis, supina vero ruber. *Alter* priore minor colore nigricante, unde nigricantis appellatio.

TAB. VI. 12. 13. 14. 15. *Βραχυχήλων* aliquot sunt species. Ex quibus Rondeletii ex rubro nigricat, Chelis valdè brevibus ac tenuibus, pedibus proximis longissimis pro corporis ratione, crassis, acutissimis, lanugine quâdam obducta. Frequens est in Lorino insula.

Reliqui sunt tenues & læves, supina pars aculeos habet. Ex his unus ore est acuto admodum, & oculis à latere utrinque prominentibus, corpore undique aspera. *Minutior* dicitur.

Congener brachichelo Aldrovandi lagenam crasso ventre refert, caudam si demas. Capite est valdè acuto, corpus parte supinâ aculeis horret, coloreque est cæruleo, pronè albicat, forcipes Chelarum rubent.

ARTICULUS III.

De Cancris fluviatilibus.

TAB. III. Aldrov. l. 2. c. 24. CAncer fluviatilis seu fluvialis *καρκῖνος ποτάμιος* Græcis dicitur. Simeon Sethus & Galenus, Pagurum fluviatilem vocavere. Eo à marino differt, quod sit testâ duriore & crassiore, tibiis asperioribus, brachiis rugosioribus, & cum marinus lividum loti corticis colorem referat, fluviatilis ex russo nigrescit. Marino, præterea, ungues extremam tibiarum articulationem faciunt: fluviatiles multas crenas in gyrum circa ungues habent.

Locus. Frustra eos in Gallia, & Germania quæras. In Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria inveniuntur. Bellonius in Atho Macedoniæ monte vidit, & in Ciliciæ rivulis, qui non longè ab Isso defluunt. Tanta aliquando eorum ibi copia, ut temporis momento mille capi possint. In Nilo habitare apud Ælian. H. N. l. 5. c. 52. Ælianum habemus.

Victus. Sunt Sarcophagi, & cum invicem tangunt, pedes sibi arrodunt & vorant. Rondeletius cum ducentos Romæ emisset, denique in aquam ut sese reficerent, conjecisset, ita inter sese conflictati sunt, ut plures quinquaginta mutilatos reperiret. Eo tandem deventum est, ut omnibus necatis, unus tantum superstes fuerit. Ibidem ligonibus effossa scrobe vel paropside Ælian. H. A. l. 16. c. 38. capiuntur. Juxta Ephesiam metropolim serpentes, qui ex caverna quodam egressi paludem tranare conantur, forcipibus arreptos interficiunt. Romæ in foro piscario, filo appensi ac trajecti, prostant.

Eduntur omni tempore, sed æstate sunt meliores, & postea quam durum corticem exuerunt, magnatum mensis apponuntur. Lacte à quibusdam suffocantur. Avicenna in hecticis febribus cum aqua hordei valde probat. Usus.

In *Medicina* easdem ferè habent vires quas & alii. Tritos potosque ex aqua recentes seu cinere asservato, contra omnia venena prodesse, privatim contra Scorpionum ictus, cum lacte asinino, vel si non Plin. H. N. l. 32. c. 5. sit, caprino, vel quocunque, Plinius author est; quod & apud Dioscoridem invenies. Ad viperæ morsum bibuntur è vino per se, vel cum staphide agria, sale & polio, ut testatur Ægineta. Cinis ustorum prodest pavore potus periclitantibus ex canis rabiosi morsibus Æschrion empiricus vivos in patella æris rubri tamdiu urebat, donec facilè in lævorem redigi possent, lunâ decimâ octavâ, post canis syderis exortum, cum sol leonem ingressus esset. Hujus pulverem tenuissimum cochleari unius mensurâ ex aquæ cyatho propinabat, cum recentior esset morsus; augebatur quantitas, si inveteraverat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, ut dicat nullos periisse, quibus hoc in tempore datum esset. Id ex proprietate substantiæ fieri idem credidit. Triti in oleo & aqua peruncti, ante Plin. H. N. l. 32. c. 10. accessiones in febribus prosunt, teste Plinio. Archigenes apud Galenum ex canceris siccis tritis, pedibus & eminentiis amputatis, drachma unâ, & asari drachmâ alterâ, cum aqua ex eodem flumine ex quo cancri sumtâ, medicamentum aquas educeus componit. Hippocrates in vino Hippocr. de morb. mulier. l. 1. suffocatos in flexu uteri propinavit.

ARTICULUS IV.

De Cancris in conchis degentibus.

PUNCTUM I.

De Cancris parvis.

PRæter ea quæ hactenus retulimus crustata, sunt & alia, quæ in alienis conchis, ut Mitulis, pinnis, pectinibus, ostreis, ac varii generis turbinatis degunt, ut Cancelli, Cancri parvi, Squilis, & Scylari, figurâ non usque adeò à prædictis diversâ. TAB. VII. 3. 5.

Cancer parvus, qui pinnis inascitur *πιννοφύλαξ*, quasi *ὁ τῆς πίννης φύλαξ*, ut Suidas, Hesychius, & Varinus tradunt, *πιννοτήρης* Crysippo, ut Athenæus citat, *ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάσσειν τὴν πίνναν*, dicitur. Sunt autem qui in ostreis reperiuntur, parvæ fabæ magnitudine, toto corpore candidi, præterquam, Descriptio.

quam, quod pronæ crustæ medium rubescat. In pinnis qui degunt, majores sunt & magis rubri, alioqui chelis, pedibus, toto denique corpore aliis similes. A Cancellis eo differunt, quod parvi cancri viventium pinnarum & ostreorum hospites sint: Cancelli inanes duntaxat testas & turbinatas subeant, sintque longo corpore Locustis non Cancris simili.

Generatio. De *Generatione* non conveniunt authores. Piscatores cum illis quorum testes inhabitant, quasi ex eodem semine nasci tradunt, teste Aristotele. (Arist. H. A. l. 5 c. 15.) Apud eundem ista invenies verba: Pinnæ quæ petris aut saxorum cavernis adhæserint, radices agunt, illic Margaritam generant. Vivunt autem & nutriuntur per partem carni hærentem. Hujus autem conchæ ori adnascitur animalculum chelas habens, & cibum assumens, quod cancro parvo simile est, & vocatur Pinnophylax. Rondeletius cum sæpissimè Cancros parvos in Conchis & Ostreis ovis turgentes viderit, ex Coitu maris & fœminæ & ovis provenire affirmare audet. Ut ut sit, non possunt isti in aliis procreari, ut nec vel viscum vel polypodium, nisi super aliis arboribus crescere.

Mores. (Plutarch. de solertia animal. Oppian. l. 2. Halieut.) Quæ de eorem prudentia apud Plutarchum, Oppianum, & alios invenies, quod nempe pinnam regat, & de appropinquante præda admoneat, fabulosa sunt. Decem Pinnas aperies antequam unum pinnophylacem invenias.

Victus. Aqua tantum & luto eædem pascuntur, ut Mytuli. Latere in eis crede ut vitam servent. Molliore testa præditi, injuriis magis sunt obnoxii. Ideo & spongiarum cavernulis saxorum rimis, & in externis testarem quibus Ostrea tecta sunt cavis, sæpissimè Cancros parvos se reperisse, Rondeletius affirmat.

Punctum II.

De Cancello.

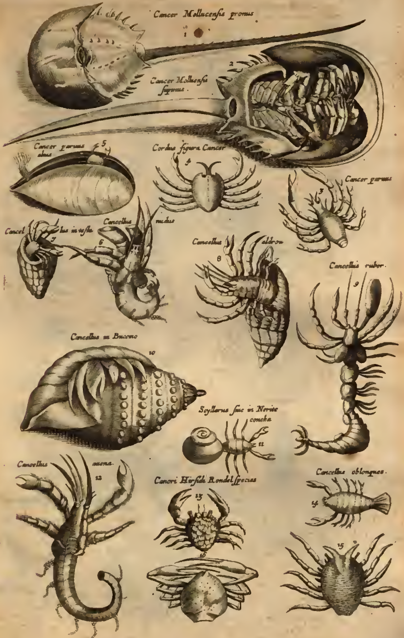
Tab. VII. Nomen. Qui Latinis Cancellus, Græcis est καρκίνιον, Oppinano καρκινὰς; Plinius eum & Cancrum parvum sub Pinnotheris seu Pinnophylacis nomine confudisse videtur, ut Aldrovandus ostendit. Gallis Eremite, Bernard l'Eremita dicitur. Eremitam, quod alios fugiens in testa quasi in solitudine vivat. Bernardum autem, quod vulgo in Gallia Bernhardos fatuos proverbio dictitent: hunc autem fatuum, quod crusta tectus, chelas habens, quæ ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos in quibus latitet, quærat. (Aldrov. l. 2. c. 26.) Exactissimè ab Aristotele describitur.

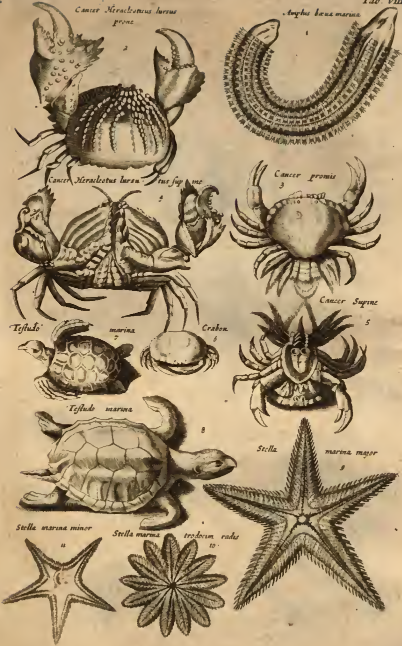
Descriptio. Communis ferè est, ait Philosophus Crustatorum & Testatorum socius, quippe qui specie locustis simili spectatur, (Arist. H. A. l. 4. c. 4.) nascique seorsum per se solitus est. Verum quod testam deinde petit, quam ingressus est, hinc similis testa contectis animantibus est: quapropter is in accipiti esse, geniusque sibi vindicare utrumque videtur. Formâ tamen, (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod partem capiti, & pectori subditam ampliorem quam Aranei habent. *Cornicula* duo russa tenuia gerit, quibus *oculi* totidem subjacent, qui nunquam intro recedant, ut Cancrorum, sed semper eminentes appareant. *Os* sub iis est, quod veluti capillamentis pluribus circumdatur. Iis pedes subjecti duo, bifurces, quibus cibum ori admovent, Bini item utrique adhærent lateri, & tertius parvus. *Thoracis* pars inferior mollis tota est, dissectoque sine pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excrementi perspici nullum potest. Pedes ac thorax duritiem præ se ferunt, sed minus quam Cancri. Nexu nullo testis adhæret. Buccinarum ac Purpurarum modo solutus liberque vagatur. Omnes sinistrum pedem crassiorem dextro habent. Cum enim in testa medium corporis complicati vivant, quantum dextræ parti compressæ alimenti ac proinde incrementi decedit, tantum sinistræ liberiori ac laxiori accrescit. Bellonius addit, *Oculos* instar Astaci elatos habere. quos porrigit ac contrahit, maculis albis distinctos. *Dentes* osseos. Ab oro *œsophagus* tenuis ut filum ad stomachum protendet. *Intestina* bis tantum revolvuntur: ac qui in ejus stomacho viridis humor spectabatur, is in intestinis apparet candidus.

Tres ipsorem *species* Aristoteles facit. Differentia. *Oblongior est*, qui Turbinem scilicet ingreditur, quàm qui Neritim. Qui in Natice degit, dextrum bifurculatum pedem parvum habet, cum lævum grandiusculum habeat, eoque potissimum ingrediatur. Ad tertiam spectare videtur, de quibus idem ita: Sunt inter Cochleas, quæ inter se bestiolas habent Astacis parvis similes, quæ in fluminibus gignuntur. Sed eâ differentia, ut præmollem intra suam testam carunculam habeant, formâ quales nam sint ex dissectionibus contemplare. Nos hic ternas Icones damus.

Scaligero Squilla minima, Vasconibus Civada, Pugillatim enim devoratur. Reperiuntur in pisciculis, pedes novissimos latiusculos habent, ut adnandum utiles sint. In saxosis locis, cœno, & luto versantur. Ex eodem gigni credidit Aristoteles, sed perperam. (Arist. H. A. l. 5. c. 15.) Ad latera enim adhærent tanquam racemi aut globuli ova filo annexa. Et observatum est mares à fœminis apertè distingui. Nati conchulas ingrediuntur; ubi excrevere in ampliores transeunt.

Usum & in Cibis habent. Usus. Dorion enim apud Athenæum, inter hepsetos refert. Gesnerus, Coctum odorem colorem & saporem fluviatilis habuisse scribit. Bellonius non esse edu-

Cancer Mollucensis pronus
1
2
Cancer Mollucensis supinus.
Cancer parvus albus
5
Cordus figura Cancer
4
Cancer parvus
3
Cancel lus in testa
7
Cancellus nudus
6
Cancellus aldrou
8
Cancellus ruber.
9
Cancellus in Buccino
10
Scyllarus siue in Nerite concha
11
Cancellus arena
12
Cancri Hirsuti Rondel species
13
16
Cancellus oblongus.
14
15

Cancer Heracleoticus lursus prone
2
Amphus bæua marina
1
Cancer Heracleotus lursu tus sup ine
4
Cancer pronis
3
Cancer Supine
5
Testudo marina
7
Crabon
6
Testudo marina
8
Stella marina maior
9
Stella marina minor
11
Stella marina trodecim radis
10

Tab IX
Guaia
alia species
Guaia Apara
Guaia
alia
Cunuru
Ciecie Panema
Carara Una
Uca Una
Ciri
Apoa
Aratu et Aratu pinima
Guaiahumi
Maracoara
Potiquiquiyxe
Potiquiya
Potanacare
Guaricuru

edulem, sed Julidibus, channis, Percis, & id genus saxatilibus gratissimum ait. Galenus eorum usu Mullos deteriores, & mali odoris evadere testatur: sed forte hoc de Cancellis, qui in spongiis, & qui πράγοι à fœtido colore dicuntur, sumendum est. Et tantum de Crustaceis.

APPENDIX.

De quibusdam Crustaceis Brasiliensibus Cancris inprimis.

Caput I.

De Guaja Apara, cancro maximo.

Tab. IX. Guaja Apara, cancer maximus elegantissime variegatus. *Corporis* figura est Lunæ bissectæ similis, in latitudine habens tres digitos, in longitudine duos & semis (quanquam & majores reperiantur) *Testa*, ut dixi, lunata est, in utroque latere posterius exsecta, & in acumina desinens. Anterior pars testæ ultra medietatem coloris obscurè brunni, & variegata maculis ex albo flavescentibus: posterior pars ex albo flavescit, striis brunnis secundum longitudinem ornata.

Pedes habet octo; singulos quatuor internodiis constantes, subrotundos, ex albo flavescentes: brachia duo, quodlibet duos & semis digitos longum, & sesquidigitum latum, quodlibet parvo forcipe præditum, quibus non ita arctè comprehendere potest, ut alii cancri. Est autem quodlibet brachium superius armatum & dentatum instar cristæ galli, ita ut quando vivus brachia corpori applicatis ea componit, uti aptissimè potest, cristas duas galli sibi invicem appositas esse appareat. Tenacula repræsentat rostrum galli, brachium itaque totum rostrum galli cum sua crista. Brachia autem etiam ex albo flavescunt, & maculis brunnis sunt variegata. In aquis natans per os aquam exsufflat, quasi ex fronte exsiliret.

Guaja alia species. *Corpus* rotundum, paulo oblongum, juglandem cum suo viridi cortice æquat, octo habet *pedes* cancrinos: duo *brachia*, quodlibet ferè duos & semis digitos longum, at exilia, in parte extrema corporis tres habet aculeos obtusos, & oculos planè exiles. *Color* totius corporis, brachiorum & pedum est albus; ac tota testa dorsi egregiis maculis brunnis ordinatim distincta, in summitate majoribus, at in lateribus, minoribus: *Brachia* parvulis maculis ex russo purpureis sunt variegata: pedes albicant in totum, ut & venter.

Guaja alia species quæ rarius capitur. *Corpus* ellypticæ figuræ, latum, tres digitos & totidem longum aut paulo minus; testa tecta est ellyptica, in ambitu multis corniculis prædita, superius autem convallibus: *ocelli* parvuli, ut aliis: in quolibet latere pedes quatuor cum quatuor juncturis. *Crura* subhirsuta, & in extremitate unguem nigrum corniculi figura habentia. Anterius autem crus tres digitos longum, reliqua semper breviora unum altero. Brachiorum cum forcipibus, cujus libet longitudo trium digitorum, crassities humani digiti, forcipe sesquigiditum longa & satis crassa. Ipsæ extremitates forcipis paulo plus sesquidigitum longæ, rostratæ & exterius versus dentatæ, quasi denticulis humanis, & ita aptè sibi invicem quadrantes complicatæ, quasi quis rostrum dentatum clauderet, in una tenacula forcipis, quæ movetur seorsim, in medio etiam est dens albicans. Color totius cancri vivi saturate rubens, ut pruna nostratia majora esse solent, in medio corpore saturarior, reliquis partibus dilutior: extremitas teniculárum russi cum brunno mixti, ut cerasa nigra tingere solent. Coctus retinet colorem.

Caput II.

De Guaja Miri, Carara Una, Cunuru, & Ciecie Ete.

Guaja Miri, cancerculus in salsis fluviis degens, nunquam excedit pruni magnitudinem, *testa* est ellyptica, anteriore parte in multos angulos desinente: *Ocelli* parvi, breves: *brachia* duo, dextrum paulo minus sinistro: *crura* octo, quatuor internodiis constantia, & brevibus pilis hirta: color testæ ferrugineus: brachiorum & crurum obscurè violaceo-purpureus. Pili crurum pallidi, inferius forcipum latus albicat.

Carara Una Cancer parvus, cujus corpus quadratum refert, cujus singuli anguli transversim abscissi, cæterum compressum, magnitudine semidigiti. *Oculi* præminuli, haud longi, nigri, in angulis abscissis consistentes. *Branchia* brevia, forcipibus obrotundis crassiusculis: crura octo haud crassa, sed compressa. *Testa* cum cruribus epatici coloris, seu instar hepatis tosti: brachia itidem: forcipes brunni coloris, qualis succus

cerasorum nigrorum: Crura minutulis pilis hinc inde vestita, ejusdem cum cruribus coloris.

Gunuru, fœmella est *Uca* una, figura & colore conveniens, solum magnitudine corporis & brachiorum differt, minor enim est, quam mas, & brachia habet parva, brachio maris sinistro vix æqualia, sinistrumque paulo grandius dextro: raros quoque habet pilos, cum *Uca* una tota sit hirsuta.

Ciecie Ete Brasiliensibus: *Crangversinho des Manges* Lusitanis: *corpus* ad quadratam figuram accedit, & totum vix superat majores avellanæ magnitudinem: *Oculi* prominentes longiusculi quos recondere potest. *Crura* octo: brachium sinistrum ipsi maximum, non tamen crassum, forcipis tenacula tenuia & longa, æqualia, sine dentibus: dextrum brachium tenuissimum. *Testa* coloris hepatici: reliquum totum corpus cum cruribus obscurè flavum ex pallido.

Edulis est, & Brasiliani illo curant morbum, quem vocant *Mia*.

Caput III.

De Ciri Apoa, Uca Una, Guanhumi, & Aratu Pinima.

Ciri Apoa Brasiliensibus. Cancer marinus, *testa* quasi ellyptica rectus, quæ in medietatis anterioris *ora* dentata, & in quolibet latere in acutum desinit angulum, mediocris magnitudinis. *Brachia* habet duo mediocria, itidem dentata: sex *crura* & septimi & octavi loco posterius duos remiges planos, quatuor internodiis, circum circa pilosos, quibus utitur natans. *Oculi* longè à se invicem distantes, parvuli, cylindracei, crassiusculi, non tamen longi & ad quemlibet cirrhulus eminet instar pili. Totius testæ color fuscus, seu nigricans, in qua diverso fusco cordis figura, aliæque depictæ. *Brachia* fusca, forcipes ex cærulescente albent. *Crura* ad medietatem internam viridi & albo mixta: medietates exteriores cæruleæ: remigum extrema pars, quæ lata est, cærulea, reliqua viridis & albo mixta. *Corpus* interius etiam cærulescit. Boni sunt saporis. *Ciri* ordinariè in fundo aquæ salsæ ambulant, interdum tamen ad littora prodeunt cum decremento maris, sed rarius. Capiuntur maris refluxu.

Uca Una Cancer in paludtribus degens, *corpus* ejus ellypticum, superius convexum, juglandis cum suo cortice magnitudinem æquans vel etiam superans. *Crura* habet octo, quatuor juncturis: anteriora longiora, posteriora breviora: *Oculos* haud longè distantes, cylindraceos, haud longos, quos erigit & recondit, coloris pallidè flavescentes, pupilla hyalina. *Brachium* dextrum ipsi maximum, interius multis tuberculis acuminatis præditum, ut & forceps: sinistrum parvum. Color *testæ* superius olivaceus, flavo in extremitate intermixto. *Corpus* interius pallidè flavescit. Omnia crura & brachia castanei sunt coloris, forcipes etiam superius, cætera pallidè flavescentia una cum tenaculis. Crura omnia inferius vestita sunt copiosis pilis longiusculis obscurè castanei coloris. Carne sunt bona.

Guanhumi, Cancer terrestris: corpus illi rotundum, sed paulum compressum, magnitudine Auriaci mali.

Pedes habet octo, quinque digitos longos, quatuor internodiis: *crura* longis pilis vestita: os magnum & ad latera oris utrimque latitudine unius digiti hirsutum, ut & corpus: *Brachia* duo, dextrum magnum, sinistrum parvum, magnum longum octo digitos, latum plus duobus; parvum vix quartam partem illius æquat.

Oculi bini, quos instar parvæ pilæ erigit, & iterum in longa cavitate abscondit: circa os quasi dua brachiola quæ recondere potest, & iterum depromere, & usque ad oculos deducere.

Celerrimè currit, & quidem transversim, ita ut oculos ad latus convertat & brachium majus elevatum gestet. Maximo numero in silvis paludosis oberrant. Carnem habet bonam.

Aratu & Aratu Pinima. Cancer terrestris, quadratæ figuræ, *corpore* haud magno, *testa* multiplici colore picta, brunno, cæruleo, albo, rubro punctatim variè intermixtis.

Oculi prominentes longè distantes, nigri, in angulis rostri positi.

Crura octo, quatuor internodiis, compressa, rufa, ac per totum maculis purpureis, nigris ac albis distincta. *Chelæ* duæ non ita magnæ, æquales, rufæ, in extremitate ex albo flavescentes. In ventre etiam flavescit. Crura raris pilis nigris vestiuntur.

Caput IV.

De Maracoani, Potiquiquiya, & Tamaru Guacu.

Maracoani, cancer parvus, in locis ambulans, quæ refluxu maris sicca evadunt, alio enim tempore è latibulo suo non prodit: *corpore* est ferè quadrato, digitum longo & lato, anterius

tius tamen paulo latiori: *Oculi* prope sibi invicem appositi, longi plus semidigito, tenues instar aciculæ crassioris, quos erigere & aptè in rima recondere potest.

Os habet amplum & majus quam cæteri cancri: *crura* octo, quatuor internodiis. Brachium dextrum illi maximum, tres digitos longitudine superans, satis crassum, & se totum post illud potest abscondere: forceps autem brachii latior, haud crassus, referens forcipem sartorum, extuberantiis haud acutis loco dentium præditus; superficies brachii etiam parva tubercula habet: *brachium* sinistrum minimum, minus uno è pedibus, forcipula minima instar scorpionis.

Crura raros habent pilos fuscos. Coloris est in testa fulvi, ut & in pedibus & minore forcipe, atque in inferiori corpore: extremitate pedum magis rufescunt. Brachium dextrum à fulvo obscurè rufescit. Est edulis.

POTIQUIQUIYA Brasiliensibus, Locusta marina, Belgis Zee-kreeft. Longitudo *corporis* à fronte ad exortum caudæ septem digitorum, *caudæ* sex: latitudo *testæ* dorsi septem, *ventris* duorum & semis: totius corporis ambitus novem digitorum & semis, *caudæ* ambitus quinque, quæ constat sex tabellis, septem juncturis sibi invicem appositis, & habet cauda ad quodlibet latus inferius quatuor pinnas, sesquidigitum longas, unum latas, extremitates laterales cujusque tabellæ desinunt in cornu acutum: in quolibet latere quinque habet crura, quinque internodiis distantia; primum par crurum sex digitos longum, alterum novem, tertium pedem, quartum septem digitos, quintum quinque. Quodlibet autem unguem habet incurvum, acutum, pilis multis flavescentibus, hirtum, instar penicilli pictorum: crus anterius crassitie digitum æquat, reliqua graciliora.

Testa corporis variè tuberculata frequentibus eminentiis instar corniculorum, rectorum, acutorum, anterius scatet.

Oculi prominentes cylindracei, & post eos duo cornua surrecta antrorsum inclinata, digitum longa; ante oculos supra os quatuor cirrhi exortum sumunt, primo duo magni pollicis humani crassitie in exortu, ubi quatuor internodiis constat, longi sesquipedem & undique spinosi, inter hos duo minores, quatuor internodiis, teretes sine spinis, ac ultra mediętatem bisecti, decem in totum digitos singuli longi.

TAMARU GUACU, Brasiliensibus: *Camaron de Salgado* Lusitanis. Locustæ marinæ species, novem digitos longa, vel paulo plus. *Capitis* longitudo duorum digitorum, versus caput magis magisque angustatur.

Corpus autem habet undecim quasi juncturas, quemadmodum cauda in Gamaris: in postica parte corporis ad quodlibet latus duos processus, subhirsutos.

Totum corpus tectum est crusta cancrina, albicante, splendente instar cornu politi, ad juncturas autem subnigricat aut purpurascit; pedes in quolibet latere tres, nimirum ad tertiam, quartam & quintam juncturam à collo numerando, exilia, duos circiter digitos longa.

Caput triangulare, olivæ magnitudine sub testa albicante splendida latet, duos digitos longa. Pone caput ab quodlibet latus habet brachium unum, septem digitos longum, quatuor juncturis constans, estque extrema pars brachii ab ultima junctura incurvata instar falcis majoris, & novem dentibus acutissimis prædita: his brachiis ferit, & qui vulnerati sunt, ægrè sanantur.

Oculos habet prominentes, oblongos: barbam cancerinam octuplam: prope oculos duas prominentias retrorsum versas, digitum longas, læves, at in extremitatibus hirsutas: infra caput adhuc octo prominentias, duos digitos longas, quæ in extremo tubercula gerunt. Versus posticam corporis partem inferius multas latas quasi pinnas habet, quæ natationi haud dubio inserviunt, & quasi folia complicata ventri inferius adjacent. Non comeditur.

CAPUT V.

De Paranacare & Guaricuru.

PARANACARE *Gammarus* in concha degens, haud edulis, tres digitos longus: brachia habet duo cum forcipibus, crura quatuor longissima, nimirum tres digitos longa, & posthæc quatuor planè brevia, caudam sesquidigitum longam instar aliorum Gammarorum; oculos longos & prominulos: duos cirrhos pro barba.

Corpus tegitur testa, obscurè castanei coloris, ejusdem coloris est & cauda, & nigris striis secundum longitudinem variegata, corpus inferius & exortus crurum & brachiorum interius cærulescunt; uti & oculi & barba; per totum corpus habet pilos ochræ coloris.

Concha quam inhabitat fermè quatuor

digitos longa, turbinata coloris pallidè subflavescentis.

Variæ autem magnitudinis reperiuntur, planè parvulæ, magnitudine minoris pruni, turbinatæ & variis tuberculis acuminatis præditæ, pallidæ, rufescentes, nigræ, ad littus prope fluvium Paraiba.

Guaricuru Brasiliensibus; *Gammarus* vulgo *Camaraon*; quatuor digitos longus: crura habet sex, tribus internodiis constantia, cum unguiculo in extremitate: anterius par crurum quasi suras habet, crassius reliquis & vicem brachiorum fungens; paulo plus duobus digitis longum, ultimum paulo plus uno, omnia aculeata seu spinosa.

Cirrhos prope os prodeuntes habet sex; duos longissimos, nimirum tres digitos singulos, versus posteriora reflexos; duos unum digitum, & duos semidigitum: sub ore parva tenacula quatuor crassiuscula, & quatuor tenuiora, quibus cibum tenet. Oculi similes reliquis. Color totius fuscus. Coctì eduntur.

HISTORIÆ NATURALIS

DE

EXANGUIBUS AQUATICIS

LIBER III.

De Testaceis.

Titulus I.

De Testaceis in genere.

Horat. l. 2. sat.
Nomen.

Testacea quæ vulgò dicuntur ea, alii Testata, Horatius testas, Cicero, belluas nativis testis adhærentes, Palladius clausa maris animalia, Albertus testudinines, plurimi Conchas & Conchilia dixere. Græci ὀστρακόδερμα, ac si dicas testaceæ cutis animalia, ὄστρεα, quod apud Philosophum invenies, ὄστρεια, ut Athenæus testatur, ὀστρακηρὰ, ὀστρακώδη καὶ κογχυλιώδη, quod, Strabo scribit, σκληρόδερμα, λιθόρρινα, quod Empedocli tribuitur, ὀστρακόρινα, ὄστρακα, ὀστρακοδέρμους ἰχθύας, seu testaceos pisces, quod apud Suidam, ut illud apud Oppianum legimus, λιθάδας Hesychius & Varinus, κυματοφοίδας idem appellavere.

Arist. H. A. l. 1. c. 6.

Descriptio.

Partes corporis si spectemus, Omnibus testa intus lævis æqualisque habetur, Caro item quam Græcè spondylum, latinè callum dici Hermolaus author est, quam Lunæ incremento augeri prodidere quidam. Terrenum illud quod continet & conservet foris est, hoc calorem leviculum, quia sanguine carent, tanquam furnulus fovet & conservat, & testa dicitur. Non mutant, eam, tum quòd non moveantur, tum quòd non sentiuntur. *Oculos* habere negat Aristoteles, Plinius movere etiam, scribit. *Dentes* ipsis primores, & *carnosum* illud quod proportionatur ad sentiendum cibum *caput* omnibus infra, plantarum modo. *Stomachus* ori continuò congitur, isque proportione magnitudins exiguus. Huncexcipit *venter*, in quo quod *papaver* dicimus, (μήκων) situm. Mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papavere illo ducens. Excrementum illud quod papaver dicimus, continent turbinata omnia sua clavicula, univalvia fundo, bivalvia, qua nodo ligantur Laborant omnia per frigus, & æstum atque exuperantiam temporis pati nequeunt. *Nutriuntur* more plantarum per poros, & quidem humore dulci, si Aristoteli credimus. Ideò eis anni pluvii posunt, Purpuras si excipias. Moventur omnia parte dextra, non ad vertiginem sive claviculum, sed in adversum.

Arist. H. A. l. 1. c. 9
Plin. Epist. 136.
Victus.
Arist. H. A. l. 8. c. 2.
Arist. H. A. l. 8. c. 20

Differentia.

Differentias quod spectat, miræ in ipsis naturæ ludentis varietas. Tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, jam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, undata, cancellatim reticula, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinuata

Plin. H. N. l. 9. c. 33.

sinuata, brevi modo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad buccinum incurvis. Rondeletius eas brevissimè complexus est. Alia ab aliis testæ duritia superantur, ut pulmones, Holothuria. Echini, longè minus dura testa conteguntur, quàm Purpuræ & Buccina. Alii undique circumteguntur, ut nihil interioris corporis tegi possit, ut Ostrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testæ loco est scopuli pars cui hæret. Chamæ & Dactyli sive Solenes utrisque extremis non integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorum quæ undique integuntur: alia turbinata sunt, ut Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, ut conchæ, quæ à Gallis Porcellainos vocantur. Alia unica concha constant, ut Lapides. Alia duabus, & Mytuli. Testar. aliæ læves, ut Unguium, Mytulorum. Aliæ asperæ, ut Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum, permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur, &c. Nos ea brevissimè in Turbinata, Turbines, Bivalvia & Univalvia distinguimus. *Locus* ipsis mare, quod ita amant, ut apud Ægyptios maris symbola conchylia haberentur. In mari rubro mira quadam magnitudine augentur. Bibacta iisdem referta est, ut & maris Ægei & Laconici littora. In montibus & remotis procul à mari locis reperiri, nullum dubium. Causas alibi inquiremus. Ad *Temperiem* spectat, quod plurima eorum algore & æstu lateant. Limaces hyeme, Purpuræ & Buccinæ canis exortu tricenos circiter dies condantur. Æstate tamen potius plures vigent, Pirensem Euripum si exceperis, in quo non minus hyeme probantur, quod tum, piscibus alio migrantibus pabulentur uberius.

Arist. H. A. l. 8. c. 13.

De ipsorum *Generatione* accuratissimè Aristoteles in libris generationum egit, eoque res redit, ut omne genus testarum sponte oriri pronunciet. Apertum, inquit, id hinc est, quod navigiis putrescentibus, fæce spumosa adnascuntur, & locis multis ubi nihil tale aderat ante, post perinopiam humoris facto cœno, Ostreæ prodiere: ut apud Rhodum insulam, cum classis appulisset, & fictilia projecta essent, in mare, tempore post cœno obducto testis. Ostreæ in eis reperiebantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab iis, argumentum est, quod cum Chii quidem ex Pyrrha Lesbi insulæ Ostreas vivas portassent, & in loca quædam maris reciproci æstus, & luto similia dimisissent, plures nihilo fuere temporis spacio, quanquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem ova vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed indicium sunt nutricationis melioris, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant, ciboque laudantur. Quæ de Conchis Ælianus scribit, in speciali historia adseremus.

Generatio. Arist. Gen. A. l. 3. c. 11. Arist. H. A. l. 5. c. 14. Scalig.

Sensus eis Plinius adimit, tribuit Aristoteles. Purpuris escas putidas Purpurarii emoli accedunt que odore sine dubio illectæ ad ipsas. Ungues ad strepitum se subtrahunt, inferiusque subsidere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt admoveri. Exiguo namque extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili occiduntur. Natices qui capiunt non adverso, sed secundo flato adeunt, quoties escam persequuntur, nec voce ulla sed silentio agunt. *Sensus.*

Antipathiam cum tonitru habere creduntur, & adhærescentis tempestatis signa sunt. *Antipathia.*

Adeò olim *in Cibis* adhibebantur, ut inde conformatum sit adagium, conchylia viduarum cupedias, & Plinius, luxuriæ matrem Conchyliorum, pretia margaritis propemomodum æquasse, queritur. Commune omnibus salsum quendam in sua carne succum habere, quo alvum ciere nata sunt: quòd si probè assentur, maximè tum salsa evadunt, ut quæ succum jam habeant ab igne veluti succensum, & propè dixerim, absumptum. Mollitie tamen & duritie operationis variatur eventus. Venerem invitare certum, unde eam Concha Cyprum vectam quidam, alii è concha natam voluerunt. In *Medicina* quoque locum invenisse in specialibus dicemus. *Usus.*

Titulus II.

De Testaceis in specie, & primò de Turbinatis in genere.

Superiore titulo Testaceorum omne genus, in Turbinata, Turbines, conchylia bivalvia seu δίθυρα, & μονόθυρα seu univalvia distinximus: Turbinata vel *in genere*, vel *in specie* considerantur. *In genere dicta Turbinata* sunt illa, quæcumque in volutas & anfractus seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt. Græci στρομβώδη vocant, Gesnerus ἑλικοειδῆ quoque dici posse putat, quòd ἕλικας vocent, quas diximus, volutas. At Rondeletio στρόμβος in genere pro omnibus Turbinatis sumitur. Turbo autem est id quod ex amplo & lato paulatim in mucronem desinit, cujus figuræ est & Turbo lusorius. Proprium illis est testam habere continuam totam & unicam. Si externa spectemus, si interna considerentur, quodammodo similem naturam nacta sunt omnia, magnitudine autem distant & aliis affectibus qui excessu comparantur. Quædam enim quæ majora sunt suas quoque partes conspectiores habent: mino- *Arist. H. A. l. 4. c. 4.*

minora autem minus: sic etiam duriora & molliora, & ejusmodi alia alii. Nam quæ *caro* summa à testæ ostro exorta est, eam quædam firmiorem quædam solutiorem habent. Ex ejus medio *caput* est & cornicula bina; in majoribus proceriora, in minoribus minima. Eximendi capitis eadem omnium ratio, & perterrefactis contrahendi. Habent quædam *os* & *dentes*, minutas, tenues. Quædam etiam muscarum more habent *proboscidem* linguæ specie. Hæc dura est buccinis & purpuris. Nam quemadmodum Tabani & asilus tergora quadrupedum pertundunt: ita his tanta est duritia, ut escarum testas perforent. Subest ori statim *venter* similis avium ingluvei, qualis est etiam umbilicis. Infra duo candida quædam, firma, specie *mammillari*, qualia in sepiis inveniuntur: sed hæc solidiora. A ventre *gula* duplex longa ac papaver usque, quod in fundo est. Quæ omnia perspici possunt, in sinu vortieoso testarum. Quod gulæ jungitur *intestinum* est, à qua, continuò tractu fertur totum simplex usque ad exitum, incipiens à vorticoso sinu quo *papaver* continetur, atque inde laxiorum. Est autem papaveris magna pars quasi excrementum in omnibus ostraceis. Inde intestinum reciprocans rursum ascendit ad carnosas partes, atque circiter caput terminatur, qua emittitur excrementum omnibus turbinatis tàm terrenis quàm marinis. Hucusque Aristoteles. *Crescere* ut vermes, scilicet anfractibus, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur, experientia docuit. *Serpunt* parte dextra non ad claviculas, sed in adversum. De *Congressu* in speciebus dicetur.

TITULUS III.

De Turbinatis in specie.

CAPUT I.

De Turbinatis in anfractum tortis.

ARTICULUS I.

De Nautilo.

Tab. X. Aldrov. l. 3 c. 3.

Duum sunt Turbinata apud Aristotelem generum, vel enim ἑλικτὰ habent, vel sunt στρογγυλὰ seu in globum circumacta. Ex illis sunt *Nautilus*, *Purpura*, *Buccinum*, & *Conchylium*.

Arist. H A. l. 4 c. 1.

Differentiæ.

Nautilus, quem Suidas ναυτίλον, alii ναυτιλὸν & ὠὸν πολύποδος vocant, vulgo ναύπλιος dicitur, & cum *Nauplio Athenæi* idem videtur. A modernis Græcis [illegible] [illegible] vocari Robertus Constantinus author est.

Duo ipsius apud Aristotelem habemus *genera*. *Unum* est, cujus testa pectunculo similis est, cava, neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur sæpe numero: quare à fluctibus ejicitur in aridam, ubi delapsus de concha, aut capitur aut in humo perit. Hoc genus pusillum est & simile bolitænis: quæ Polypi species est. *Alterum* in testa tanquam limax est. Is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit. Illud respicit Plinius cum dicit: Inter præcipua miracula qui vocatur Nautilus, ab alus, Pompilos (potius polypodis ovum) Seipinus (verius pronus) in summa æquorum, pervenit, ita se paulatim subrigens, ut emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina, facilè naviget. Postea prima duo brachia retorquens (potius attollens ex Athenæo) membranem inter illa miræ tenuitatis extendit. Qua velificante in aura cæteris subremigans brachiis, media cauda, ut gubernaculo se regit. Ita vadit alto, Liburnicarum ludens imagine, & si quid pavoris interveniat, hausta se mergens aqua. Eundem exactissimè Bellonius *descripsit*. Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur (carina scilicet & lateribus, cum tamen una & simplex sit) quarum latera utrinque ceu carinæ juncta apparent, ea ut plurimum magnitudine, quam ambæ manus amplecti possent: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranæ pergamenæ, striisque in oblongum ductis, ad oras crenis laciniatæ sunt; in formam rotundam abeuntes: foramem autem per quod Nautilus alitur atque exit de *Concha*, magnum est. Fragilis hæc lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino navis rotundæ effigiem referens. Navigat enim per maris summa, elatus de imo gurgite offertque se testa inversa, ut facilius ascendere posset, & inani scapha enaviget, atque ubi inde emerserit, tum concham invertit. Cæterum Nautili brachiis interjacet membranula, qualis est inter palmipedum digitos, sed hæc magis est tenuis, in telæ araneæ modum, robusta tamen, qua etiam aura inspirante velificat. *Cirris* quos utrinque multos habet, pro gubernaculis utitur, atque ubi metuit, tum concham protinus marino humore oppletam demergit.

Arist. H A. l. 4. c. 2.

Plin. H. N l. 9. c. 29.

Alterum Nautilum, Cochleam margaritiferam Bellonius vocat, & videtur eam Fauconerius describere, cum in Epistola ad Gesnerum ait, suum Nautilum, testam habere interna parte ità nitentem, ut cum unionibus preciosissimis de coloris amœnitate certare posset. Bellonius enim suæ illius

Tab. x

Nautilus
2
Polypus
1
Nautili Structura
4
Testa Nautili
3
Purpura
5
Purpura alia
6
Testa Nautili
7
Buccina
8
4
Strombus
magnus
Cochlea rugosa
9
Murex aculeatus
10

lius cochleæ concham, in magno apud artifices Gallos, ad vasa ditioribus abacis accommoda conficienda, precio esse, & *Porcellanam* ob id vocari scribit. Fauconerius multa in sui Nautili testæ carina tabulata, eodem amœno colore nitentia, fuisse prodit. Hinc facilè colligas eundem cum eo esse, quem à Græcis θαλάμων πολύμιον, id est, polythalamum dici scripsimus. Plinius cum de Nautilo paulo ante dixisset, mox tanquam de altera ejus specie: Navigeram similitudinem, inquit, & aliam in Propontide visum sibi prodidit Mutianus. Concham esse acatii modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hanc condi Nauplium animal Sepiæ simile, ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim, vectorem demissis palmulis ferire ut remis; si verò flatus invitent, easdem in usu gubernaculi, pandique concharum sinus auræ. Hujus voluptatem esse, ut ferat, illius, ut regat: simulque eam descendere in duo sensu carentia: nisi fortè tristi (id enim constat) omine navigantium humana calamitas in causa est. Cardanus quoque cujusdam cochleæ meminit, quam India mittit. Est, inquit, forma triremis cum alta puppi, in qua vasculum aliud, diceres poculum à natura excogitatum. Nam & magnitudo tanta ejus quam vidi, ut cotylam capiat. Res profectò usus elegantissimi & pulcherrimæ formæ.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Articulus II.

De Purpura.

Tab. X. f. 6. &c. Nomen.

PUrpura Græcis πορφύρα, Plinio aliquando Pelagium, Politiano concha Herculea, quod tincturæ Hercules author credatur; Serapioni Pulpia, Brasavolo Antale dicitur. Qui cum Conchylio confundunt, à Plinio refutantur. Distinguit enim iste, & expresse apud eum legimus. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis fecit. Nec minus illi, qui Conchylium idem eum Buccino ponunt; quòd Plinius cum duo tantum genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus adeo expetitum posuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum esse, necesse videatur. Eodem enim libro hæc verba extant. In Conchyliata veste cætera sine Buccino, præterque jus temperaturæ aqua pro inviso potus humani excremento. Concham ex Turbinatorum genere esse Aristoteles prodidit, & aliquot ipsarum genera agnovit, ut circa finem dicemus.

Plin. H. N. l. 9. c. 35.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. & 39.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. Descriptio.

Descriptionem si spectes, sæpe ovi est magnitudine, aliquando major, nisi elevata & aculeis munita esset, & canalem ad latus qua linguam exerit haberet. Rugata eadem, aspera, cinerea, aliquando flavescens, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. Rostro est longo tubuli modo excavato: Cornua Limacum more attolit, atque eodem modo serpit, iisdem cornibus iter sibi prætendit. Linguam ex tubulo illo canaliculato in latere procurrentem habet, quæ callosæ huic parti adhærescit, cui caro ipsi testæ adjungitur. Est autem ea *caro*, musculus quidem fortis ac candidus, mediæ testæ alligatus, quo Purpura tanquam congenito quodam operculo, caro patulæ opposito, diutissimè extra aquam vivit. Marinam enim àquam haustam asservat, qua pluribus diebus refovetur ac sustentatur. *Caput* illi cartilagineum ac durum. *Os* in ea parte qua scopulis hæret, rotundo foramine pervium, quo lapides arrodit, & in stomachum exugens demittit. *Hepar* quoque habet viscidum, tenaci quodam lentore præditum, ut penè viscum esse appareat. Sed hoc quod de hepare, branchiis, & corde, Bellonius scripsit, pro fabulosis censet Rondeletius.

Et hæc quidem recentiorum Descriptio est. Ut vero & veteres videamus, Clavatam Plinius facit Purpuram ad Turbinem usque, aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt buccino. Testam intortam curriculatim in crepidinem desinere, apud Aristotelem extat. *Partes* illæ quæ Dioscoridi secundum Hermolaum *ὄνυξ*, aliis *ἴον*, quod violam significat, partes sunt interni Purpuræ corporis mediæ, fibratæ, torosæ, & firmæ, circa quas testæ voluimina capreolorum ritu circumvolvi incipiunt secundum Dioscoridem: vel quibus hæret vena illa vel membrana illam floream Purpurarum continens, inter *papaver* nempe quod turbinata omnia sua clavicula continent, quod est inferiore loco, & cerviculam seu collum superiore loco.

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

De eo *flore* seu succo ita breviter Aristoteles: Inter papaver & collum florem continent, textura densa, colore candidæ membranæ, qua ablata & compressa manus flore tingitur. Hoc ipse flos videtur esse: reliqua concretio, quasi alumini. Id Plinius florem in mediis faucibus habere dixit, liquoris eum esse minimi in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore sublucens, reliquum corpus sterile. Rondeletius partem succum continentem, cordi proportione respondere existimat, florem, sanguinis loco esse. *Caro* earum penitus includitur, nec ulla ex parte, excepto capite conspicitur, ut apud Aristotelem habemus: Testa sua adhæret. *Linguam* duram habere eaque testas earum perforare, non tantum ab Aristotele, sed & Plinio, qui longitudine digitali facit, & Æliano proditur: Rondeletius promuscidibus muscarum quæ inter cornua comparat, & firmam, torosam, quæque exeri possit,

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. Ælian. H. A. l. 7. c. 34.

possit, concedit: sed tam duram esse ut testas perforet negat, rostro id fieri verisimilius addens. Qui κογχύλια, seu κογχύλια τῆς πορφύρας apud Galenum, pro tomento purpurarum, pro depexo & contuso in medicamentis veteres uterentur, sumunt, vehementer falluntur. Lanæ enim purpura tinctæ crassior & minus curata pars est, cujus & Dioscorides meminit. *Operculum* varia apud authores sortitum est nomina. Plinius purpurarum cavum dixit, Aristoteles κάλυμμα, ἐπικάλυμμα, Galenus πῶμα vocavit. Alii βλάττιον βυζάντιον, vel βύζαντιον, à Byzanto vel Byzantio Africæ nominant, & longè verius quàm illi, qui id nomen ori narium purpuræ adscribunt, quas non habet, vel qui blattas Byzantias buccinorum & Conchyliorum permista opercula appellant. Galenus Indici conchilii testam inter ostraca & testas purpurarum & muricum generarim comprehendit. Nec negandum fortè est, Conchylii, buccinæ & purpuræ opercula, nec substantia, nec viribus differre, nisi fortè unguis odoratus differentiam supponat. Nam blatta Byzantia dum uritur ingrati est odoris, & castoreum redolet: unguis verò, suavem odorem spirat. Potest tamen & id quod ὄνυξ Græcis dicitur, gravis apud Larinos odoris esse, & in quibusdam locis ungues odoratos, fætidos in aliis reperiri. Ut ut sit, Carni hæret operculum purpurarum ut unguis noster. Ex filis seu fibris coagmentatur, & quia pinguedinis aliquid in se habet, fumum cornu modo accensum emittit. Et hæc quidem de partibus sufficiant.

Flori, qui & succus Plinio, τὸ ἄνθος τῆς πορφύρας Græcis, varia indita sunt nomina. Vitruvius ostrum dixit ἀπὸ τοῦ ὀστρέου, cui Virgilius Sarrani epitheton, à Sar urbe Phœniciæ, quæ postea Tyrus, unde purpureus color & Sarranus & Tyrius, secundum Massarium addidit. Nec tamen omnis Purpura ostrum, ut tradit Gellius, quamvis omne ostrum purpura sit, quod exuberantiam splendoremque ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo alia purpura caret. *Saniem* etiam præter Plinium idem Vitruvius vocavit, Pollux λάθεγον, Fucus, pelagium, venenum Tyrium, purpurissum, κάλχη ejusdem sunt apud alios nomina. *Tria* verò hujus floris, à varietate coloris sumpta, posuere *genera*, πορφυρίδες, coloris violacei, saturati, & subnigricantis, quo colore πορφύρεον κῦμα Homerus dixit: qualis erat amethystina & quæ è Pelagiis purpuris & buccinis fieri solebat. Φοινικίδες punicorum rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria vel Tarentina. Ἁλουργίδες denique colore glauco, irato mari simili, austero, diluto, qualis fuit conchyliata, Tyria omnium celeberrima, quæ & ostrum dicebatur quo obscurior & nigricantior eo carior. Sed & à loco aliqua est differentia. Testatur enim Vitruvius, ostrum quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones sint proximæ ad septentrionem, esse atrum. Progredientibus inter septentrionem & occidentem, lividum: quod legitur ad æquinoctialem, orientem, & occidentem, violaceo colore inveniri: quod verò meridianis regionibus excipitur, rubrum esse. Inventum fuisse à Phœnice regnante à Tyrio Philosopho Hercule produnt. Cum enim in eam, referente Cedreno, Tyri partem adscendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem concham vorantem, & pastorem lana sanguinem prout ille putabat à sanguinis ore abstergentem vidit. Tinctura delectatus, lanam istam ad Regem detulit, qui lanam ita tingi, & sibi vestem parari curavit.

Galen. l. 3. de Medic. secund. loc.

Flos Purpuræ. Vitru. l. 7.

Quantum ad Purpurarum *locum* in pelago & littoribus ut in Differentiis dicemus degunt, nec ulla magis idonea ipsis regio quàm limosa. Si amnis in mare effluentis aquam degustarint, eodem die moriuntur. Dies tamen circiter quinquaginta extra aquas captæ vivunt, sæpe in arena latent, & canis exortu circiter tricenos dies conduntur. Sunt tamen peculiaria loca, quæ à Purpuris celebrantur. Virgilius & Petronius Assyriæ meminere, Plinius Meningis Africæ insulæ, non longè à Syrtibus sitæ, quam Lotaphagorum terram putant, & Getulici littoris: Laconica Pausaniæ, Horatio & Valerio Flacco celebris est. Unde huic fucus Tenarius, Arriano, Muxa emporium ad mare rubrum. Teniensem purpuram apud Plinium lego, fortè quod in tæniis seu cautibus in mari candicantibus, & fasciæ instar pratensis, degit. Dialutensem seu fortè Dialucensem alibi, quasi ἁλὸς & ἀλύοντος, quod per salsum æquor rapit: Porphyrusa Aristoteli à frequentia Purpurarum dicta est. Fit & Melibææ apud Festum mentio. Celeberrima denique omnium est Tyria, ut Plinius de suo tempore scripserit: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylo atque Purpura.

Locus.

Victitant pisciculis teste Aristotele: sed nec algam nec muscum rejiciunt. Ita ista in suas testas recipiunt, ut iis in orbem exertis, quasi circularem convivationem præbeant, una alterius alimentum depascente. Plinius pabulo & solo purpurarum genera discernit, ut sit lutense, quod putri limo; algense, quod alga; dialutense quod vario soli genere, pascitur. Istud esse vilissimum.

Victus. Arist. H. A. l. 8. c. 2.

Ortum apud Aristotelem invenio duplicem. Vel enim ex limo existunt vel ex salivario lentore, ut Plinius prodidit, quem emittunt, de quo ita Aristoteles: Purpuræ verno tempore eundem in locum congregatæ faciunt id quod vocant favaginem. Est enim favi species, sed minus expolita. Quem-

Generatio.

Arist. H. A. l. 5. c. 14. edit. Scal.

Quemadmodum ſi folliculis alborum ciecrum multis quiddam compactis. Nullus his patet aditus, neque inde fiunt purpuræ, ſed tum illæ tum teſtacea alia ex putredine atque limo proveniunt. Sed id eſt quaſi purgamentum & ipſis & buccinis. Etenim hæ quoque favificant. Generantur vero hæc quoque favificantia, quemadmodum cætera teſtacea. Cæterum etiam facilius, ſi qua ſubſint principia referentia genus ſuum. Cum enim incipiunt favificare, emittunt lentorem quendam mucoſum, ex quo folliculi concreſcunt illi. His igitur omnibus ſolutis, effluit in terram id quod continebant. Atque eo in loco purpurillæ minutæ oriuntur atque concreſcunt, quæ hærentes purpuris capiuntur, aliquot etiam inchoatæ tantum. Quod ſi ante partus tempus capiantur, in ipſis ſtoreis non temere pariunt, ſed in eundem locum conventu facto quemadmodum etiam in mari: Unde per cratium anguſtias quaſi racemi prodeant. Celerrime inter teſtacea *creſcunt*. Sex annos vivunt, & ſingulis annis incrementum earum per orbes patet, quibus totidem quot annos habent, teſta clavicula tim intorta in crepidinem deſinit Parum *progrediuntur*, & ad eſcas à longo accedunt, quòd odoratu valeant. *Tincturæ* ratio alio ſpectat. *Uſum in Cibis* præſtant, & hoc cum oſtracodermis communes habent, quæ ſalſum ſuccum contineant, eodemque alvum ſubducant, carne autem ſint dura. Athenæus in Hiceſio papaver copioſius alere ſcripſit, magis tamen Scillam ſapere. Cdlla ægrè confici & difficulter ſecedere excrementum facile, partes extremas aptiſſimas eſſe, & ſeu elixas ſeu aſſas humori ori gratum & ſtomacho acommodum emittere, Xenocrates prodidit. Peculiare eſt eis quod coctæ juſculis ſpiſſent. Nec à *Medicina* excluduntur.. Contra venena prodeſſe, docuit Plinius, contra Dorycnion Nicander. Saliva recentia vulnera agglutinantur. Callus pro ſe operiuntur tuſos glutinat nervos præciſos, Teſtæ cinis puſtulas verendorum è melle diſcutit, ad dentifricia cum roſis & caryophyllis uſurpatur. Cum pulvere glycyrrhizæ, papaveriſque ſemine, cremore hordei pauco vino albo pulmonibus auxiliantur, & flexiones ſiſtet. In pollinem redacta ulcetibus malignis competit. Cum melle illita, pilos attenuat. Filum è purpura quo vipera cervici circumpoſita ſuffocata fuit, collo circumdatum tonſillarum affectus tollit. Aetius vero purpuram hircinio felle madefactam & mulieri umbilico diebus ſeptem impoſitam conceptum juvare tradit, ſi deinde creſcente luna cum viro congrediatur.

Ætas.

Uſus in Cibis.

Uſus in Medicina. Plin. H. N. l. 32. c. 6.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Ariſt. l. 4. Differentiæ.

Differentiæ ſeu genera, ſi quæras, ſunt *Magnæ*, quæ ad Sigæum & Lectum Idæ promontoria giguntur. *Parvæ*, quas Euripus fert & Caria. *Pelagiæ* quæ magnæ & ſcabræ, quarumque flos magna ex parte niger, ſed nonnullis puſillum rubidus. Nonnullæ ad pretium minæ evaſiſſe, prodidit Ariſtoteles. *Littorales* quæ parvæ, & flore ſunt rubro. *Echinatæ*, quæ vel pluribus ſpinis maximè in poſtica parte horrent: vel rarioribus, minoribus, & brevioribus. Illæ extra modo flaveſcunt, modò candicant: intus, modò violacei ſua ut coloris modò rubicundi. Iſtorum tota turbinata pars rubicundo colore conſpicitur, dorſum verò partim rubet, partim vireſcit. Anterior mucro acutus non eſt, ſed notabili latitudine ſpectabilis. Intus colorę ferrugineo, flavaſcente ac eleganti cæruleo variant. Sunt & *Rubræ*, ut in Auſtrinis partibus *Nigræ*, in Aquiloniis; *Lividæ*, in Occidentalibus & Orientalibus. Marmoreæ qualis eſt illa longis undique tuberibus, ubique ferme duplicibus at minimè acutis, ſed obtuſis plena, labro latiſſimo, quaſi canaliculato, binæ enim id foveæ percurrunt; tota ferè marmoreæ duritiei, undique candida, præterquam in extremis foraminis oris, quæ purpuraſcunt. Ad hanc pertinet tota ex cinerem candida, minor quàm priores omnes labro ſubtus ſpinoſa, cum alioqui nullæ in toto corpore ſpinæ dentur. Ventre eſt plene ſeſſili, ſeu non turbinato. *Pentadactyli* denique qualis eſt illa quam ſuperius deſcripſimus, Geſneri quam ex Adriatico mari accepit.

ARTICULUS III.

De Buccino.

BUccinum à ſimilitudine potius buccini quo ſonus editur, rotunditate oris in margine inciſa, ut Plin. viſum dicitur, quàm quod vel buccis admodum ſonos muſicos edat, vel buccas inflare tubicines rogat, ut Bellonius voluit, Gillius maſculino genere extulit, quidam etiam dentale buccinum interpretantur. Græcis hodiernis φύκιον dici Geſn. autor eſt: nonnullis στρόμβος & στρόβιλος idem ſignificant. Communiter κήρυξ, fortè à cera; quam muco ſimilem mutuo attritu ſalivant, quod Græcis eſt κηρύζειν vocatur: quod vocabulum ex antiquis Græcis nonnulli pro purpura ſumpſerunt: Plinius nonnunquam muricem tranſtulit Athenæus purpuræ filium nominat. Tab. X. 8.

Plin. H. N. l. 9. c. 36.

Teſta tegitur ſcabra, eaque congênita promuſcidibus, ut muſca inſtruitur, quod membrum linguę effigiem præ ſe fert. Venter os protinus excipit, ſimilis in umbilicis ingluviei avium. Infra duo candida quædam firma ſpecie mammillari, qualia in ſepiis inveniuntur: ſed hæc ſolidiora. A ventre gula duplex longa ad papaver uſque, quod papaver in fundo eſt; quæ omnia perſpici poſſunt in ſinu verticoſo teſtarum. Quod gulæ jungitur inteſti-

Deſcriptio. Ariſt. H. A. l. 4. c. 4.

num est, à qua continuo tractu fertur totum simplex usque ad exitum, incipiens à verticoso sinu quo papaver continetur, atque inde laxior. Papaver verò pars ejus ima esculentaque est. Inter hoc & cervicem flos est, sed, ut Plinius dicit, dilutior & minus floridus. Et hæc de Buccino veteres.

Bellonius Buccini concham ut plurimum minimi ovi magitudinem non excedere, strias in tergore quinas habere, ut nerita, plerisque in gyrum tuberculis obtusis, brevibusque obseptas, multo quam in purpura frequentoribus, sed ubi in claviculum desinunt, unicum tantum eam comitari restatur. Interna parte incisam oris magnitudinem habet turbinum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerit, purpurarum modo: eodemque operculo contegitur, qua etiam turbinata omnia, ne in testas contracta ab externis offendantur. Color testæ intus lacteus foris fulvus, tantaque magnitudine aliquando crescit, ut ad Cartejam purpuræ & buccinæ decē cotyli, id est, decem cotylorum capaces reperiantur.

Locus. *Locum* si spectes, petris adhærent, circaque scopulos leguntur. Canis exortu circiter tricenos dies latere scripsit Aristoteles; quod Plinius de muricibus accepit. Annos circiter sex vivere, idem tradidit. Arist. H. A. l. 8. c. 13. Arist. H. A. l. 5. c. 15.

Generatio. Idem ipsis *Gignendi* modus qui purpuris. Semen ad generationem nullum habent. Favificare in more eis positum. Ova sub lapide prona parte oblonga albaque, deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita favi nomen habeat ab apum similitudine. Supini autem sub lapide stabulantur, cum favificant: quo verò tempore favos exstruunt, si incoquantur & abscindantur, ova intra continere comperientur: quæ saliverio lentore lapidibus & cautibus ferruminant, ut inde decidere non possint: quod tam magno artificio constituunt, ut nihil coacervatum esse videatur.

Usus in Cibis. De earum in *Cibis usu*, hæc scripsit Xenocrates. Buccinæ sunt duriores purpura, & magnitudine ac loco differunt, triplicesque vires habent, testæ, colli & excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia piscis alvum sistit, ac præcipuè si affetur: contra magis facit elixa.

Collum earum alvum sistit, difficulterque concoquitur: idcirco ex sinapi vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipsum debeat, qui eodem vescuntur. A qua denique quæ ex eis manat, calefacta, ventrem subducit: Cum eo verò excremento quod testa continetur, cocta, magis gilva fit, & piscis qualitatem præfert. Si verò totæ decoquantur, majorem sistendi vim habebunt, & sitim offerent. Quidam verò eas elixas lævigant, & æquè ac urticas condiunt, fiuntque ori gratæ. Luna exoriente plenæ, & æstate graciles. Eadem apud Dioscoridem, Galenum & Diphilum invenire licet.

Habet & in *Medicina usum*. Cardialgia laborantibus in cibis præscribit Trallianus, purulentis etiam, si salsus humor est. Ad alopeciam, usta, trita, & in oleo veteri subacta, & ad glutinis crassitudinem redacta à Myrepso vehementer commendantur. Usus in Medicina.

Galenus ad ophelidas & lenticulas, in furno assæ & ex melle trita commendat. Andernacus ex succo limonum detrita ad genas mulierum dealbandas deprædicat, præsertim si aliquid argenti vivi sublimati, iisdem injeceris. In Belgio contra tussim inanem inprimis & puerorum, potus ex buccino propinatus.

Differentias quod spectat, Rondeletius duo reperiri scribit, parvum, nempe, lineis frequentibus asperiusculum, & alterum ei simile, nisi quod lineas prominentiores babeat, & transversas, ut striatum meritò dici possit. Est & testa spissiore durioreque, nec non genus magnum coloris violacei, sed cujus orbes flavescunt, & in ore candicat. Gesnerus se & aliud vidisse scribit, purpuræ similius, figura & magnitudine propius, tuberculis undiquaque dispositis, deinceps rotundis scitè omninò eleganterque στροφὸν elevatum, nec in mucronem adeo exporrectum, sed capite obtusiore brevius. Missa & Aldrovando peregrina, colore & duritie marmoris, circulis rosas æmulantibus. Differentia

Articulus IV.

De Murice.

Murex modò Buccinum, modo Purpuram significat, taceo colorem purpureum, cui Muricis nomen imponitur. Hic pro testaceo sumitur, quod & turbinatum & longos firmosque aculeos babet, nomenque ab asperitate murorum fortitum est. Perottus inter ostrea enumerat, propter scabritiem corticis. Sed alia in Ostreis asperitas, alia in Muricibus. Illa per totam superficiem sese repandit: hæc, aculeis quibusdam per intervalla eminentibus constat, iisque longis & firmis, quod Plinius quoque firmare videtur dum ait: Firmioris jam testæ murices & Conchar. genera. Valerius Flaccus dum intortum vocat, de buccino sumendus est. Tab. X. & XI. Nomen. Descriptio.

Usum in Cibis quoque habent, sed illaudatis. Xenocrates enim salsos virosos esse, & ventrem turbare, urinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles pituitam gignere, &c. scribit. Scribonius Largus tamen & Celsus inter Cibos stomacho gratos recensent. Apud Macrobium etiam cum aliis conchis in epulo apponuntur, quo die Lentulus flamen inauguratus est. Usus in Cibis. Largus Compos. 104.

Usum

Usus in Medicina. *Usum in Medicina* si attendimus, Carnes appositæ pilos in mammis tollunt: Testarum cinis cum oleo tumores aufert; panis resistit; Capitis ulceribus cum melle illinitur; maculas in facie mulierum purgat, & parotides tollit. Habetur & prodenti tricio, Carbunculos de veretris exterminare, Marcellus Empiricus prodidit.

Differentiæ. Quantum ad *Differentias* & Genera, est Murex *Marmoreus, Triangularis, Lacteus, Purpureus Orthocentros, Coracoides,* & *Aporrhais. Marmoreus* à candore & duritia nomen sumsit. Rondeletii parte interna ex albo purpurascit. Testa gravis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum & conchylium media, ampla, ut merito ἀκανθόνωτος dici possit. Uritur facilè, & in cinerem abit, acrimoniamque ob empyremum acquirit. Ambustis medetur, cicatricemque pulchram inducit, postquam abluta, & cum oleo rosato in unguentum redacta fuerit. Gesneriani marmorei muris color forinsecus pallescit, intrinsecus cum pulcherrimo splendore ex albo roseus est. Labrum exterius protendit se & dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testæ duo magni, sed obtusi prominent. In ipso cono parvi admodum & subrotundi, per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Huic accedit *Aldrovandi*, turbine acutissimo atque longo & exili, undique strictus aut potius undatus.

Triangularis, altera parte est planus, altera ferè rotundus; sed ita ut utrinque sint duo latera, tertium, plane pars afficiat, à qua figura, quæ huic propria est, nomen sumsit. Aculeos habet breves & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinem & brevitatem sonus editur gravis & tristis. Operculum cum uritur fumum emittit. Pinguedinis aliquid habere, rectè inde colligas. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus utiliter usurpatur. *Lacteo* color nomen imposuit. Obtusiore est turbine. aliquando quam cæteri, aliquando Exochas potius & tubercula habet quam clavos. Triplicis effigies invenies apud Aldrovandum. *Purpureos Orthocentros* totus forinsecus & intrinsecus rubet, turbine candicat. Mucrones habet duodecim rectos & robustos, sex constat volutis quæ exiguis & obtusis tuberculis resperguntur. *Coracoides* Rondeletio ab infirmis & rostris corvorum similibus aculeis dicitur.

Aporrhaides quidam inter Lepades, quod ut istæ saxis adhæreant, ponunt; sed malè. Faciunt enim & Neritæ idem, quæ tamen toto genere ab iisdem differunt. Adde lepades parte altera detecta & carnem ostentante affixas; Aporrhaides verò acclinato tegmine, quod iis operculum est, ad saxa agglutinantur. Quid. si illius Plin. H. N. l. 32. Muricum generis sint, quæ Græci Plinio prodente Colycia, & Corythia vocant, turbinatæ æquè sed minora multo, efficaciora etiam, & oris halitum custodientia. Ut ut sit, quem Aldrovandus expressit, marmorea est duritia intus & extra candicans, septem aculeis, ab uno tantum latere, iisque canaliculatis instructus.

ARTICULUS VI.

De Conchylio.

CONCHYLII nomen ut ut universo testaceorum generi imponatur, privatim tamen pro unica specie accipitur. Aldrov. l. 3. c. 15. Sic apud Plinium invenimus, cum in Ponto conchylia non esse cum ostreæ abundent, scribit: sic apud Philostratum in vita Apollonii, cum, in Biblo maxima conchylia & murices eximiæ magnitudinis nasci, dicit. Sumi & pro colore, apud Plinium inprimis, tam certum est, ut demonstratione non indigeat. Qui pro Ostracio sumunt, nomen partis toti accommodant. Est autem ea parte latius qua in turbinem deficit, sine aculeis tuberculis veullis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, ut in purpura & buccino, sed longum. Operculum blattam Byzantiam Serapionis esse, quæ eadem, quod avium unguem æmuletur, cum ungue Dioscoridis, opinatur Rondeletius Nec εὐώδης vocabulum obest. Nec enim hoc semper gratus inuitur odor; sæpe etiam gavis. Ideò expressè Dioscorides, ἀμφότεροι δὲ εὐώδεις, θυμιώμενοι, κατεῤῥαιζόντες ποσῶς τῇ ὀσμῇ At castoreum fœtet, & utrumque, tam operculum, quam hæc blatta Byzantia ad suffocationes uterinas adhibetur. Quod autem, in Indiæ nardiferis lacubus ungnis invenini, & nardi pabulo vesci dicitur, cum conchylium marinum sit, id ex aliorum potius quam sua sententia à Dioscoride scriptum opinatur Rondeletius. Similis purpuræ tegumento dicitur, non figura, sed usu potius & substantia.

Laudatissimus est qui à mari rubro adfertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit atque minor conspicitur, succum ipsis & quidem purpureum inesse testatur Plinius. Partes ejus omnes in medicamentis usurpantur. Crematum idem efficit quod purpura & buccinum. Caro interna medicamentis aurium dolores sedentibus à Galeno admiscetur. Usus. Plin. H. N. l. 32. c. 8. Galen. l. 3. de Med. f. L.

†

Caput II.

De Turbinatis in orbem circumactis.

Articulus II.

De Turbinibus.

(Tab. II. 4.) Tantum de στρομβώδεις seu Turbinatis, & in anfractum tortis, sequuntur Turbinata, quæ in orbem circumaguntur, *Turbines* nempe, *Trochi*, *Neritæ*, *Cochleæ*, *Echyni*, *& Conchylia*. *Turbinum* haud spernenda sunt genera.

(Descriptio.) Est turben *magnus*, *auritus*, *tuberosus*, *angulosus*, *muricatus*, *pentedactylus*: sunt & *turbines in spongiis nascentes*. *Magnus* multis voluminibus constat, margine spisso & aspero, testa alba, lineis tuberculisque multis scabra & aspera. Foramen habet rotundum, & rimam qua excrementa excernuntur. Saxis hæret turbine sursum verso. *Auriti*, tres icones habemus, quorum primus perelegantem & in mari Gallico rarum exhibet, alter, intus & in tergore ferrugineum cætera croceum, concha tuberosa, pronè & supinè pictum; tertius, tuberculosum, testa superius leucophæa, infernè crocea. *Tuberoso* tubercula nomen indidere. Varii est generis, longus, tenuis, acutior, lævis, albus, niger, varius. Aldrovandus quatuordecim Icones exhibet, ex quibus secundus, est striatus, è monte erutus. *Angulosus* exinde nomen sortitus est, quod testæ volumina ita à se discreta sint, ut in medio angulos efficiant. Ustus dentifriciis conficiendis utilissimus est. *Muricato*, tubercula brevia & obtusa nomen imposuere, testa est intus purpurea, foris alba, & quasi calce illita. *Pentedactylos* dicitur, quod quinque appendices longas & acutas, si extremum turbinis annumeres habeat. *Spongiis quæ delectantur*, multorum sunt generum, quæ omnia apud Aldrovandum videri possunt.

Conchula, quæ lactea vocatur, in succo pomi Citrii, cum aqua vitæ dissoluta, mulieres ad faciem fucandam utuntur.

Articulus II.

De Trochis & Nerite.

(Tab. X. Aldrov. l. 3. c. 25.) Trochi à similitudine instrumenti, quo pueri lusitant, appellantur. Omnes sunt leves & varii. Testa veluti crustis duabus constare videtur; externa minus nitet: quæ subjacet unionum est splendore. Alii sunt parvi, alii oblongi. Icones exhibent *Magnos*, *Pyramidales*, *Niloticos albos & maculosos*, *Nerita* seu ut Scaliger legit Narita, Græcis νηρίτης ἀναρίτης & ἀνάρτης apud Athenæum, Hesychio νήριτος, dicitur. Nomen à Nereo Deo marino sortitos videtur, quod is fortè tali concha tanquam elegantiore buccinæ loco, usus esse fingatur; sicut & Triton, quem visum auditumque in quodam specu Olyssiponensis oræ concha canentem Plinius refert. Ab illis qui Adriaticum sinum accolunt etiam nunc veteri nomine appellatur. Testa est levi, si (Arist. H. A. l. 4. c. 4.) Aristotelis descriptionem sequimur, ampla & rotunda, forma buccinis proxima, papaver tamen non nigrum ut buccina, sed rubrum habet. Corpus medium testæ firmiter annectitur. Tranquillis diebus soluti pascuntur: coortis ventis recipiunt se ad saxa cancelli, atque ibi quietem agitant. Neritæ autem adhærent more patellarum, & earum quas λεπάδας Græci vocant, & cætera horum genera omnia. Hærent enim saxis reclinato tegumento, quod quasi tegumentum esse videantur. Quem enim usum ambæ valvæ biforibus, hunc præstat altera tandem pars turbinatis. Intus pulpa carnea, inque ea os. In rimis cavernisque saxorum generantur, celerique incremento augescunt. Et olfaciunt, & audiunt. Ideo silentium servent necesse est, qui eos capiunt.

(Motus. Plin. H. N. l. 9. c. 33.) De *Natatione* eorum ita Plinius: Navigant ex his Neritæ, præbentesque concavam sui partem, & alteram auræ opponentes, per summa æquorum velificant. Ælianus & Bellonius diversos ab Aristotelis Nerite proponunt. *Illius* est magnitudine exigua, pulchritudine eximia, & in mari ubi sordium nihil, & tranquillitas viget inque saxis ad imam maris sedem adhærescentibus nascitur. *Hujus*, testam in anfractum intortam habet, qua penitus inclusa, nulla ex parte præterquam capite conspicua est. Apud Aremoricos tanta hujus testacei frequentia, ut abscedente æstu, magnos acervos è saxis colligant, & coquant. Quia papaver rubrum habet, pulmenta ex eo confecta, ac si minio tincta essent, conspiciuntur.

Græci crudas ejus carnes edunt, quòd appetentiam excitare, inprimis cum cæpis comestæ, credantur. Icones plurimas apud Aldrovandum vide. Nobis aliquot duntaxat exhibere visum.

Articulus III.

De Cochleis.

Cochleæ, Aristotele κοχλίας & κόχλοι, (Nomen.) quòd τὰ ὄστρακα κυκλοῖς μὴ habeant, (Aldrov. l. 3. c. 29.) Spartanis σέμελοι & σέσιλοι, Hesychio & Varino σελάτη, aliis πωματίαι ab operculo, φερέοικοι & φερεοικίαι, seu domiportæ, χαμαιεύναι, χαμαιδελίαι, ἀχεδημύλοι, &c. dicuntur

Tab. XI

Aporrhais
Murex Orientalis
Murex marmoreus Rond.
Murex Coracoides
Concha Longa Rondel.
Concha Altera
Concha Echinata cruda
Concha Indica polita
Turbines
Trochus Magnus
Trochus Pyramidalis
Trochi
Trochi
Turbo Magnus
Nerita Rond.
Nerites
Turbo Longus
Nerites
Nerites

Cochlea rugosa et umbilicata
Cochlea cælata
Tab. XII
Cochlea Sarmotica
Cochlea cœlata cum suo operculo
Cochlea olearia
Cochlea cylindroides alter
Cochlea cylindroides prior
Cochlea Echinophera Rond.
Limax Marinus
Cochleæ operculum
Cochleæ operculum
Cochlea depressa
Echinus Spatagus et Brissus
Echinus spoliatus suis spinis
Echinus integer
Echinus idem in duas Partes dissectus

tur; quorum tamen nominum quædam terrestribus potius convenire videntur.

Descriptio. *Descriptionem* si attendas, Teucer animal esse sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, testaceum, oculos nunc exerens nunc retrahens, ad exemplum quæstionis ludicræ scribit. Siliceo, claviculatim intorto *tegmine* clauditur, quod vulgus testam, & volutam, Cochlearem testam Budæus, Cochleam synechdochicè Celsus, domum Sammonicus & Statius, calicem Plinius, κέλυφος Dioscorides, ὄστρακον Galenus vocant. Si eam detraxeris hebescere atque exspirare quidam ajunt, exire, negant illi, qui circa initium Augusti exire, & novis superinduci prodidere. *Capitis* figura carere, apud Albertum M. legimus. At Plinius equorum capitibus assimilavit. Massarius bovini præ se ferre figuram scripsit. *Cornua* quidam bina attribuere, ut Plinius; quatuor nos, id est, magna duo quæ posteriora sunt, & minora totidem ferè in fronte, habere videmus. An *Oculi* dati sint disquiritur. Pro visu tentamenta proportione puncti atrioris in summo corniculorum accepisse, tradit Scaliger. *Scalig. in Arist. l. 2. de plant.* Carere iis, & corniculis in quibus arenacea durities, prætentare iter, Plinius. *Plin. H. N. l. 11 c. 37.* Habere in summitate cornuum, & cum appropinquant, oculos in cornua retrahere, cornua in caput, & caput in corpus, Albertus. *Os* eis inest. *Dentes*, acuti, tenues præduri, ejusque indicium, derosam à minimis earum vitem, *Plin. H. N. l. 11. c. 37.* dentibus carnosum quid interjacet. *Promuscidem* etiam inter aculeum & linguam habent, & ori jungitur quasi ingluvies avium, à qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est, quod papaver vocatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papavere illo ducens. *Saliva* quæ punctis acu vel stylo carnibus manat, myxa Græcis dicitur.

Locus. Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Plin. H. N. l. 8. c. 32. Quantum ad *Locum*, reperiuntur in mari, fluviis, & terra, quarum istæ sylvas & consita arboribus loca potissimum amant. Hyeme propter frigus nimium, æstate quod fervidum tempus reformident, in occulto delitescunt, suoque succo vivunt, nisi quid roris de cœlo deciderit. Ideò Varro: Locusis (pro cochleis) melior, quem & non concoquit sol, & tangit ros. *Varro R.R. l. 3. Ælian. H. A. l. 10. c. 6.* Locum mutare Ælianus prodidit, ad Propontidem calidam byemare, ad Ægialum æstatem insumere scribens.

Victus. Rore *victitare* dixi, sed non solo. Sub noctem sæpissimè ad pastum exeunt, & tum post pluvias & æstivas & autumnales accenso lumine à rusticis capiuntur. Plinius mirè caulem asphodeli in Campania prosequi & fugendo arefacere scribit. *Plin. H. N. l. 22. c. 22. Theophr. l. 7. c. 14.* Theophrastus easdem inter ficorum genera recenset. Saginabantur apud veteres in vivariis. Instituit ea Fulvius Hirpinus in Tarquinensi paulò ante civile bellum, quod cum Pom- *Plin. H. N. l. 9. c. 56.* pejo M. gestum est; distinctis quidem generibus earum: quia & saginam commentus est, sapa & farre aliisque generibus, ut cochleæ quoque altiles ganeam implerent: cujus artis gloria in eam magnitudinem perducta est, ut octoginta quadrantes caperent singularum calices. Macrobii seculo hæc saginandi ratio ignorabatur. *Macrob. Saturn. l. 3. c. 13.*

Inimicitias cum lacertis gerere apud Plinium legimus, cum laris avibus apud Ælianum. *Plin. H. N. l. 8. c. 19. Antipathia.* Massarius ubi limax sit, neque suem esse, neque perdicem ait. Sale super limacem projecto, totum ferè liquescere, & in aquam viscosam converti, Albertus M. prodidit.

De *Ortu* non convenit inter authores. *Generatio. Arist. l. 3. de Gener. l. 11.* Solas ex omnibus testaceis in coitu cohærentes videri, & vere ac autumno prægnantes apparere, ex Aristotele habemus. Gesnerus quoque Limaces coire; & ova parere candida, magnitudine oculorum lucii piscis, iisque incubantes mense Majo aliquando inveniri, audivisse se scribit. Albertus, & Porta ex limo, & putrescentibus aquis vel rore oriri, & ideò breviore vita frui. Hyeme tantum oriri, quod Plinio placuit, vix verisimile cum easdem lactucis innasci testetur, nos viciæ sciamus. *Plin. H. N. l. 9. c. 51. Plin. l. 19. c. 10.* Testa detracta hebescere, & processu temporis in aureliam transire, ut eruca, atque immobilem vivere, sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum nondum esse, Massarii fide addimus. Terrestres contractione & concussione corporis moventur.

De *Usu* earum in Cibis apud Romanos constat, ex superioribus. *Usus.* An verò boni vel mali sint succi, inter scriptores non convenit. Celsus boni succi esse prodit, nec intus vitiari; Galenus, etsi Græcis in mensa frequentes, sed concoqui pertinaces, crassioris succi, & quæ ventriculo diutissimè immorentur, solidius alimentum præstare, sed tardius & paulatim concoqui. *Galen. l. 2. de Alim. facult. c. 2.* Archigenes inter ἀδήκτους nutrientia, & syncopticis exhibenda reponit: sed mendum cum Mercuriali suspicor, quod Ætius, qui ad verbum transtulit cochleas omiserit. *Mercur. Var. lect. l. 1. c. 5.*

Plinius nec veteres, nec recentes ori gratas esse reliquit. Fluviatiles & albas virus habere, ut & sylvestres. Alexandrinis ideò frequentiorem elephantiasin, quod crebro salsamenta, limaces, quidam & asininas carnes comedunt, si Cœlio Rhodigino, & Galeno credimus. Mathiolo quæ in apricis degunt locis, & odoratis victitant herbis, iis quæ in opacis & palustribus degunt, præstant. Dioscorides terrestres stomacho utiles esse, nec facilè corrumpi scribit. *Dioscor. M. M. l. 2. c. 8.* Optimas Sardonicas, Africanas, Astypaleicas, & quæque in Sicilia ac Chio gignuntur, quæque in Liguriæ Alpibus, pomatiæ, cognominantur. Ma-

rinas facilè excerni: fluviatiles virus olere, quæ vepribus frutetisque glutinatæ cohærent, quas fcsilos vocant, ventrem & stomachum turbare, addit.

Marcellus earum usum penitus improbat. Apud Apilium lacte & pulte pastas invenies. *In Medicina* frequens earum *usus*. In capitis dolore, caput præcisum de collo suspenditur. Earundem pinguedine capilli multiplicantur. Integræ pro febris amuleto, de collo suspensæ commendantur. Oculis caligantibus Africanas combustas & tritas, Marcellus Empiricus commendat; auribus dolentibus, cum oleo nardino aut rosaceo fervefactas Asclepiades; cum hordeo decoctas Villanovanus. Cartilagines, carnem earum, glutinare, Hollerius prodidit; nervos Dioscorides. Tagautius emplastro ad maturanda œdemata adhibet. Sanguinis è naribus fluxum concisæ ex aceto sistunt. Cum melle & felle bovis mistæ, anthraces maturant & rumpunt. Tritæ cum suis volutis hydropicorum aquas exsugunt.

Aqua ex Cochleis destillata, hecticam febrem ad uncias sex sumpta tollit; maculas oculorum, cum fimo lacerti, corallio rubeo, & saccaro destillata, abolet: clavos & verrucas, resectas, mense Majo vel Octobri detracta & instillata sanat. Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus tollit, &c. Plura vide in Aldrovando.

Differentiæ. Jam de *Differentiis* dicendum est. Multiplex autem ipsarum est varietas, magnitudinem, figuram, colorem, regionem, victum, vitam, & alia, si spectemus, sunt nigræ, albæ, ruffæ, varinæ, nudæ, tectæ. Adhærent fico, lauro, asphodelo, carduis, aut foliis gregatim.

In mari rubro, maximam, testa purpurea, cum spira in medio, mira colorum varietate, invenire, scribit Ælianus. Sertum, inquit, summo artificio & ornatu contextum, è floribus multijugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua intervalla digestis. Gyllius tantæ se unam magnitudinis vidisse asserit, ut tantum vini caperet, quantum piscator exsiccare uno prandio posset. In Ægypti Nilo grandissimæ feruntur, vocales, ululantium expressa similitudine.

Ælian. H. A. l. 11. c. 21.

In agro Romano sunt quædam lupinis paulò majores, quæ autumno quorundam carduorum caulibus acervatim adhærescunt, si Mathiolo credimus. Minutæ fortè Plinio. Sunt & *Echinophoræ* oblongæ, quibus tubæ loco utuntur tubicines, *Pomatiæ*, quæ cancellum qui testas ingreditur, rarò excedunt, & in Tridentinis montibus, è Terra, hyeme, & frutetis, uncis quibusdam ferreis, propè fruticum radices, terra circumfossa, eruuntur, præstantissimæque censentur.

Seseli, quæ sylvestribus frutetis & sentibus adhærent, & ex quibus quædam operre vermicularo à natura elaboratæ conspiciuntur: *Cavaticæ* in Balearibus insulis quæ non prorepunt è terræ cavernis, neque herba vivunt, sed uvæ modo inter se cohærent. *Minus* denique *vulgares*, quæ adhærente operculo ejusdem testæ sese operiunt, & semper terra obruuntur. Circa maritimas Alpes quondam effodiebantur, fortè & hodiè. *A regionibus* sunt *Illyricæ*, quibus magnitudo præcipua; *Africanæ* quibus fœcunditas; *Solitanæ*, quibus nobilitas; *Siculæ*, quæ modicæ, quoniam magnitudo duras, facit, & sine succo, *Astypalaicæ*, quæ laudatissimæ, *Linusiæ*, ab agro cui nomen Lina est, ita dictæ juxta Pytiuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum spacio; *Germanæ*, quas Vegetius in potione equi prophylactica, admiscet. *Aceratæ*, quæ latæ & multifariam nascuntur. Et hæ quidem Terrestres sunt. Marinis accensentur, *Sarmatica*, *Cælata*, *Olearia*, *Depressa*, *Rugosa*, *umbilicata*, *Echinophora*, *Cylindroides*, *& lævi turbine obtuso*, addi his *umbilici* possunt.

Plin. l. 9. c. 56.

Sarmatica, in mari Sarmatico invenitur. Dolium corporis mole æquat, cornibus arboreis cervum. Extrema cornua in orbiculos rotundantur, unionum instar splendentes. Cervice est crassa; oculis accensæ candelæ modo micantibus; naso obrotundo, & pilis felium ad instar obvestito; rictu oris magno, sub quo pendet prominetque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus totidem latis & aduncis palmis.

In Dania se vidisse, fortè mentitur Thevetus. *Cælata*, Caragolo demar, seu Scaragolo Hispanis, testa est turbinata & satis longa, cælaturis inæqualis & scabra, intus lævi. Operculo superiore parte est non aspero, intus tuberoso, inæquali, & rubri coloris. Succum salsum gignit, & venerem stimulat. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur, redditurque cochleæ margaritiferæ modo splendens, nitida & unionis modo colorata. Huic similis est Cochlea maculis viridibus Aldrovandi, nec non ea, quæ inter Turbinem & cochleam cælatam mediam naturam habere videtur. Quæ hic exprimitur, operculo est miniaceo miniaceis ruberculis turbine violaceo infra, supernè ferrugineo. Cavitas inter turbines, viridi est colore.

Aldrov. l. 3. c. 31.

Oleariæ nomen à Plinio inditum quod ea oleum decapularent, vel in usus quotidianos haurirent. Rotunda est, intorta, & adeò magna ut aquæ quatuor libras capiat. Hujusmodi aurifices, additis ansa & basi in urceos efformant.

Aldrov. l. 3. c. 32.

Depressa, est altera parte plana, altera excavata in voluminibus, quæ in iriæ parva pau-

va paulatim crescunt ad foramen usque. *Rugosa*, rugas per transversum ductas, ita elatas habet, ut & striata dici possit. Colore est intus albo foris flavescente, valdè fragili. *Umbilicatæ*, & quidem in medio, in satis insignem magnitudinem excrescunt *Aldrov. l. 3. c. 34. 35. 37. 38.* Aliæ nigricant, aliæ corneo sunt colore, alię maculosę. Ad cochlear. terrestrium, quæ conglomeratæ fœniculi crassioribus caulibus adhærent, formam quam proximè accedunt. *Echinophoræ* aculei quibus tota conspersa est, nomen indidere. Operculo, succo, substantia, à parvo buccino non differt. *Cylindroides* pyramidem refert, pyri modo turbinata, magnitudine pugni, & punctis variis subcastaneis notatur. *Levem turbinæ obtuso*, politam admodum Rondeletius facit. Testa est crassiore, carne minus dura. Frequentissimè circa Levinum insulam capitur. Hisce adde *Limacis marini* insolentem speciem, nec non Cochleam marinam tuberosam, quorum Icones damus. *Umbilicum marinum* Bellonius lapidi rubro persimili tegumento rugoso & scabro oceludi scribit, quodque solum inter Gallici Oceani turbinata politiem admittat. Rotundiori hiat ore, edulisque est. Clavicula earum herbarum more, quæ sese arboribus alligant à dextra ad sinistram invertitur. Papaver in clavicula testæ continetur. Rondeletio *Umbilici* vocantur, quod præter foramen illud quo cochleæ saxis inhærent quoque exeunt alterum habent umbilico admodum simile, quod profundum convolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ convolvuntur, veluti circa ἄξονα.

Duos inprimis apud Rondeletium habemus, quorum prior superiore parte latior, mox in turbinem desinens, nigris, rubris & albis tuberculis, corallorum omnium colorem & naturam referentibus, distinguitur: alter ciceris magnitudine, qui in spongiis reperitur, veluti granulis rubri coralli æmulis conspersus est. Inter umbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet, incisuræ operculi vice sunt.

ARTICULUS IV.

De Echinis.

TAB. XIII. Aldrov. l. 3. c. 40. ECHINUS: quem quidam cum Echeneide pisce perperam confundunt, Græcis ἐχῖνος, vel ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτῷ τῶν ἀκανθῶν ἐμφανῶν ἐχέων, vel ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἔχεσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας ὅ ἐστιν ὁ ἀνεχόμενος, *Nomen.* quod teneri ob aculeos non possit, dicitur. Quidam *Descriptio.* Carduum marinum, nec non Erinaceum vocant. Spinosus ergò est piscis. Mirum est quod de iis Aristoteles reliquit. Eorum scilicet corporis partes dissectas coire rursus & redintegrari. Idem apud Ælianum & Philen invenies. Spinæ ipsis pro pedibus sunt: his ingrediuntur & volvuntur in orbem. Hinc eos sæpè detritis aculeis invenias, quod Aristoteles & Plinius prodidit. Agilius & celerius moveri qui sunt cibo idonei, vel exinde colligas, quòd semper aliquid algæ suis implexum spinis gerant. Imminente tempestate sese affigere aut harena saburrare, ne à fluctibus excuterentur, inde procellarum mautis præsagia, ab Oppiano, Plutarcho & Plinio creditum: at Bellonius frustra hoc credi prodidit, quòd multis promuscidibus instructi, à fluctibus volutari non possint.

Sunt ex illis quidam ἄβρωτοι, seu cibo inepti, sunt tamen quorum & in *Edulijs usus est*. *Usus.* Nullo enim tempore ovis carent, ut Aristoteles prodidit: maximè tamen pleniluniis diebusque tepidis pleniores redduntur, eos si excipias, quos Pyrrhæus fert Euripus, qui hybernis mensibus meliores censentur. Exiguum illudque humidum nutrimentum præbent, Mnesitheo authore, sed quod Galenus *Galen. l. de attenuante victu.* stomacho commodum esse existimat. Ventrem dejicere, omnes ferè scriptores annotarunt; magis eos qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam nascuntur, quia amarescunt; minus, rubicundos, melinos, crassiores, & qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Plinius secundus jus eorum multis verbis commendat, quo vocabulo aquam internam esse intelligendam, Gesnerus putat. Laco apud Athenæum unum in os immissum una cum testa dentibus comminuit: nostri, inquit Dalechampius, lapide testam frangunt, & flavam sive croceam partem, id est, ova, edunt, de quibus ita Perottus: Scinditur Echinus levi percussu, hirta testudo in duas partes dividitur: abjicitur altera, altera verò leviter aqua abluitur. Decidunt sordes, quæ in iis pro visceribus sunt: remanent quinque partita ova, subruffa, ad stellæ imaginem formata. Hæc cruda sumuntur, sapore non injucundo, quamvis nescio quid amaritudinis habeant. Conditos mense Decembri olim, Palladius author est.

Quantum ad *usum Medicum*, *venenatos* quidam prodidere, Arcesilanmque Batti Eudemonis F. cum in lethalem morbum incidisset, marino Echino in potionem à Learcho sumpto, mortem obiisse, apud Plutarchum legimus: quod tamen apud *Plutarch. l. de virtut. Mulier.* nullum alium invenies. Testæ crematæ cinis, Dioscoride teste, *sordida ulcera* ex- *Dioscor. l. 2. c. 1.* purgat. Eædem contusæ & ex aqua illitæ *luxuriantem carnem* comprimunt, & incipientibus *panis* resistunt. Ad *capitis manantia ulcera* valere, Rondeletius author est. Ad *abortum* eundum prodesse Aëtius prodidit.

Con-

Contra *urinæ stillicidium* valere Paulus Jovius reliquit. Quippe, inquit, qui frigiditate maris prægalti, in quo degunt, (sexaginta enim aut etiam amplius passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem exigui sint, sed aculeos grandes durosque gerunt. Causa magnitudinis est, quod incrementum corporis in ipsos convertitur. Cùm enim parum coloris obtineant, neque concoquere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem & reliqua generis ejusdem excremento nascuntur. Duri verò & rigidi penè lapidis constant propter frigus. Ad *secundas expellendas*, Hippocrates tres tenuiter tritos in vino odorato propinat. *Alopeciam*, cinis cum adipe porcino vel ursino sanat, &c.

Hippocr. l. 1. de morb. mulier.

Differentiæ

Differentiæ Echinorum sunt variæ. Sunt *Toronenses*, qui circa Toronem nascuntur. Candidi sunt, & spinis & testa, & ore, augenturque forma productione quàm cæteri, estque iis spina parva, nec rigida, sed mollior. *Euphratenses*, quos Eratosthenes, ut est apud Strabonem, in insulis apud Euphratem, miræ magnitudinis esse prodit, alios pileis majores, alios δικοτύλας. In mari Indico facilè congium capiunt, si Æliano adhibenda fides. *Balthici*, qui instar magni mali sunt, & in mari Balthico inveniuntur. Duros esse, punicei ferè coloris, & spiculis ademptis maculosos, Gesnerus prodidit. Circa Daniam quoque & Norvegiam habentur. *Fluviatiles*, ut Hermolaus & Massarius ex Paulo Ægineta prodidere. *Purpurei* mixto virore, quales in scopulis quibusdam maris mediterranei aqua contectis, apud Antii reliquias, & juxta Bajas, reperiri scribit Perottus, tam grata oculis varietate, ut, si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio, sed mortuo pisce colores tabescunt. *Agiles*, qui velocius moventur, nec sunt edules. Ἀζωμοι inde dicuntur. Calidiores quidem sunt, sed quia voraces iidem, & præ copia ingestorum cruditatem colligunt, ideò in cibos non veniunt. Bellonio si credimus, majores aculeos habent, sed crassitie minores sunt, vixque grandis gallinæ ovum magnitudine excedunt. Diversa in eis colorum varietas. Sunt omninò nigri, albi, vitrei, ruffi, flavi, cyanei. Quidam purpura splendent, subinde circumagentibus se igniculis, micantibus ad aculeos scintillæ modo. *Ovarius*, ut Hermolaus vocat, quem Rondeletius ita descripsit: Forma ejus in rotunditatem conglobata est, dempta una parte parum compressa, in qua *os* est rotundum, quinquo *dentibus* incurvis, intus cavis, & in idem punctum coeuntibus munitum: ii quinque maxillis inermis connexi sunt, quæ ab ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calyci non continuæ. Inter dentes interna *caruncula* quædam est, quæ linguæ vice est; mox jungitur *gula*, quæ in *intestinum* desinit longum, per restam stellatim dispositam, ejus tenuibus fibris suspensum, tandem in parvum foramen terminatur. Hoc foramen ad egerenda intestina destinatum est, ex adverso oris situm, ita ut os in terram versum sit, excrementi foramen supra habeatur. Partus enim ex imo petitur, unde fit ut os ad partum sit versum, excrementum vero superius parte prona testæ contineatur. *Excrementa* rotunda sunt exiguarum pillularum instar. Qualis intestinorum talis ovorum ordo est. Nam inter nigrum id quod carnis vice est, & intestinum ova flava cernuntur quæ sola eduntur cruda.

Strabo Geogr. l. 16.

Testa tota intrinsecus foraminibus parvis plena est, per quæ movendi facultatem *nervi* aculeis suppeditant: Extrinsecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo, membranula, scilicet, obligata, ut in orbem moveri possint. Talis radii cum brachio articulatio. Aculeorum igitur caput cavum est, & in aculeum illi desinunt. His in gyrum movetur.

Spatagus & Brissus prout à Rondeletio describitur, vix à cordis figura recedit, aculeis parvis & raris septus. Os dentibus caret, verum maxilla inferior superiore prominentior est, ad hauriendum aquam arenamque accomodata. His enim & luto vescitur. In interiore testa intestinum est convolutum, aqua & arena plenum, neque ova, neque nigrum illud continet, quod carnis loco est. Rari sunt.

Echinometra, quam cum Plinio, spinas longissimas calycem minimum habere Gillius putavit, cum Aristotele Rondeletius & Bellon. calycis potius magnitudine alios superare, crediderunt. Ille ejus magnitudinis exhibet, ut ambabus manibus quaqua versum extensis vix capi potuerit. Hic in Insulis mari Ægæi ita profecisse vidit, ut ad duorum pugnorum crassitudinem exuberarent. De cætero, pelagiæ sunt, minimis aculeis præditæ, brevibus & obtusis interceptæ spiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liventibus, & ex purpurea nitentibus Parte prona planæ, supina rotundæ visuntur.

Aldrovandus quatuor exhibet, *Prima* est aculeis non admodum longis, coloris tota ferruginei. *Altera* spinis denuata, extrinsecus scabrosa, coloris ejusdem. *Tertia*, magnis longisque aculeis insignita, coloris tota amethystini. *Quarta*, omnium maxima, quæ in Thyrreno & Adriatico mari nascitur, tantæ capacitatis, ut quinque aquæ libras capiat, in superiore parte gibba & rotunda, inferiore plana. Circumferentia erat duorum dodrantum & palmi. Calyx evi-

Tab XIII
Echinometra amethystini coloris
Echinus marinus ferrugineus
Echini quintum genus Rond.
Echini species oblonga aperta
Echinometra Aldrou
Concha imbricata Rond
Concha Margaritifera
Concha Echinata
Pina Magna
Concha Tridacnes
Concha squamosa
Concha Pictorum
Concha rugata
Concha corallina
Concha Fasciata
Concha Longa
Concha tenuis testa
Concha vera cum animali

evidenter in parte anteriore apparebat albus, in quinque ceu ventres, ut in Melopeponibus divisus, quorum singuli tres habebant tænias, quarum media erat tanquam sutura, quæ partes separat, & facillimè aperitur, aperta figuram serræ refert. Binæ illæ aliæ teniæ sunt colore quasi castaneo, crebris foraminibus pertusæ, quæ tamen nisi expositæ aëri, non apparent, quintuplo majores ea futura. Dentes habebat quinos, concavos, figura triangulari. &c.

Est tandem Echinus *Minimus* pelagius, spinis grandibus, longis, & præduris, modo penè lapidis. Plerumque un Iudeo Italis vocatur, quod perpetuò nigrescat & sordescat. Testam juglande majorem non promit, estque reliquis omnibus vividior. Nam si supinum ponas, mox suas spinas deprimit, & se in pronam partem convertit. Gignitur in alto gurgite. Bellonius ita hoc genus describit: Plures habet quàm alii probofcides: idcirco citius repit, firmiusque hæret. Ova non fert, sed sanguineum quiddam nigrum saniei simile, quo manus cruentat. Dentes verticilli modo habet quinos, circulari ordine dispositos, quibus algas, saxa, & conchyliorum testas arrodit. In interna ejus parte multos nervos annexos cernas: ex quo indigenæ coacervatam dentium congeriem, ita cum nervis exsiccari sinunt, ut annuli vice ad signandum panem utantur. Refert enim quinquefolium, vel quippiam simile affabrè delineatum. Ventrem in quinque partes distinctum habent, quæ ab oris verticillo testæ appensæ, ad foramen excrementi coëunt, sed disjunctæ sunt, & quasi interventu liminum discriminantur. Totidem promuscides habent Echini, quod in testis foraminulis pertusis apparent. Sunt enim ultra sex millia in quolibet.

Ad hunc referri potest, ille qui in *rubri maris* littore semipedem latus, prona parte planis, superiore gilbus, paucioribus ac minus frequentibus spiculis præditus à Bellonio visus est; nec non ille maris rubri aculeis longissimis ferrugineis, ad rubrum vergentibus, cujus pictura Castelleto Genuensi debetur.

Quem in *quinto genere Rondeletius* reposuit, saxo inhærentem, calyce quoque est parvo, spinis pro corporis ratione longis & duris, quo ad urinæ destillationes felicissimè idem usus est. Idem est cum Echino Aristotelis, quem in Historia Animalium describit. Arist. H. A. l. 4. c. 5.

ARTICULUS V.
De Conchyliis, & quidem Bivalvibus.

PUNCTUM I.
De Conchis.

HActenus de Echinis, sequuntur Conchylia, quæ vel sunt *Bivalvia* seu δίθυρα, vel *Univalvia*. Ad illa pertinent, *Conchæ*, *Chamæ*, *Ostrea*, *Pectines*, *Musculi*, *Mytuli*, *Tellinæ*, *Balani*, *Pholades*, *Solenes*, *Pinnæ*: & *Concha anatifera*. *Concharum* plura sunt genera, quæ ad *Asperas* seu striatas rugosasque & *Laves* redigi possunt. Tab. XIII. Aldr. l. 3. c. 41.

Ex *Asperis* est 1. *Margaritifera* quæ & Indica, quod apud Indos, apud quos βέρβερι, dicitur, plurima nascatur, & Mater perlarum dicitur. Androsthenes apud Athenæum in Indiæ navigatione ita describit: Ostreum aspectu pectini simile, concha non striata sed plana, spissa, (hirsutam Echinorum modo malè Plinius reddidit) non utrinque aurita, pectinis modo, sed una tantum parte. In ejus carne gemina concrescit, ut in suilla grando: modò colore adeò similis auro, ut cum eo collata non facilè internoscatur, modò argentei coloris, modò omninò alba, & piscium oculis similis. Athen. l. 3.

Multa earum genera Plinius recenset, cujusmodi sunt, Pentedactyli, melicembates, echinophoræ, &c. Interdum tam grandes in India reperiuntur, ut referant inventam in mari insulæ Borneo, cujus caro pondus septem & quadraginta librarum pendebat. Sunt quædam totæ argenteæ: quædam colore rubicundo flammeo micant. Differentia. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Carnes ab Indis quandoque crudæ, quandoque assæ comeduntur. Ex testis varia, ut cistæ, pocula, cochlearia, scipiones mulierum, & rabulæ lusoriæ formantur. Indæ mulieres armillas & monilia ex illis gestant. Usus.

De Margaritis in Historia Naturali fossilium agemus.

2. *Imbricata*, seu imbricatim undata, sic dicta, quod testa ad undarum sese attollentium similitudinem distincta est. Græcorum vulgus *Aganon*, Calojeri Arabiæ *Tridacnem* vocant. Aldr. l. 3. c. 43.

Est dura, carne concoctu difficili. Quæ Tridacna Plinio dicitur, est pedalis longitudinis. Utraque testa libras medicas quindecim pendebat. Eo loco quo sibi invicem connectebantur, singulæ duos digitos per transversum crassæ erant. Allata erat Aldrovando ex rubro mari. Tridacna dicitur, quod nonnisi tribus vicibus deglutiri possit. Descriptio.

3. *Striata* cui striæ percurrentes nomen dedere. Varia harum sunt genera. Albæ sunt, nigricant, flavescunt, per ginglymum

mum colligantur. Est quædam *longa*, ovi figura, testis multum cavis, canaliculis parum profundis. Est & *pectiniformis* tota ex cinereo lutescens, fasciis tribus ochreis ornata. Est & extra ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varia, in qua animans luteo, cæruleo, & rubro varium.

Est & *Candida* acadmodum lucida: fasciam in medio habens latam castanei coloris, cujus medium percurrit linea castanei coloris valdè saturati.

Aldrov. l. 3 c. 45. 4. *Echinata*, quæ pectini similis est, testis admodum concavis, striatis, in ambitu incisis. In striis sive exochis eminent aculei frequentes, incurvi, certis intervallis à se dissiti. Uniones in ea reperiri testatur Plinius. Nam & Iuba tradit, Arabicis esse concham similem pectini insecto, hirsutam Echinorum modò, ipsam unionem in carne ipsa esse grandini similem. (Plin. H. N. l. 9. c. 53.)

5. *Squammosa*, quæ striis seu lineis semicircularibus, squammarum in modum est exornata.

6. *Longa*, cujus duas species Rondeletius ponit. Unam colore vario, in medio albescente, intus cum lævitate candido: Alteram, teste alba: aspera, lineis multis distincta, quam Plinii longam esse putat. At Aldrovandus veram Plinii longam se exhibere credit, colore extra albo fuscoque variam, intus vero roseam, animante suo prægnantem. Idem aliam exhibet, parte quæ replicatur, foramina multa, ordine disposita habentem, quæ à natura forte, ut aër ingrediatur facta sunt. (Aldrov. l. 3. c. 47.)

7. *Pictorum*, quæ ideò ita vocabitur, quod testæ ejus pro conficiendis coloribus raderentur. Crassitudine plurimum excedit, & florem foris habet. Reperitur maximè circa Cariam Aldrovandus unam exhibet ex Rondeletio colore Cinnabaris: aut Sandarachæ, figura Spondylorum aut minorum Ostreorum. (Aldrov. l. 3. c. 48.)

8. *Corallina*, quæ quod Corallum colore imitetur ita dicitur. Externa testarum parte pectinem refert: sed lineis est aspera, tuberbulis rubris inæqualis, intus lævissima, candidi marmoris colore. Carnem habet duram, odore viroso: sapore salso. Post diutinos Austri flatus, & caniculæ exortum in littus ejicitur. (Aldr. l. c. c. 49.)

9. *Rugata*, quæ lineis multis & elatis, per transversum ductis rugata est: testis valdè spissis, coloris intus argentei, quæ per ginglymum articulantur. Ex iis Sphærulæ precum & dentiscalpia conficiuntur. (Aldr. l. 3 c. 50. & 51.)

Ad hanc pertinet *Conchula rugata Rondeletii*, quæ à latere ad latus multas veluti rugas sparsim & sine ordine habet. Testæ sunt depressæ, colore vario. Labra testarum crassa & tam arctè connexa, ut sine vi non aperiantur. Diphilus carnem copiosam bonumque succum gignere tradit.

10. *Rhomboides*, quæ veteribus ignota videtur, quod testa sit musculorum marinorum testæ simili, *musculum striatum*, Rondeletius vocavit. Tota concha nigricat. Rara est, quia in alto mari degit, duramque carnem habet. Bellonius Balanum Græcis dici putat, sed falsò ut apud Rondeletium videre est.

Ex Lævibus est *Concha Galades*, *Nigra*, *Fasciata*, *Crassa testa*, & *Tenuis testa*. *Galades* sunt maximæ & lævissimæ, intus verò candidissimæ, non admodum concavæ, caro ipsis alba, dura, concoctu difficilis, succum crassum gignens. Satis raro capiuntur. *Nigra*, hisce est similis, nisi quod intus & foris nigricat. *Fasciata*, testa est admodum lævi, dura, & mormorea. Nomen hoc obtinuit, quod quinque veluti fascias latas à latere ad latus ductas habeat. Harum plures Aldrovandus exhibet. *Crassa testa*, à galadibus & Chamis asperis, non tantum testarum crassitudine, sed fasciarum ratione, quæ in illis rariores & latiores sunt, & in his plures & unica tantum linea constantes. Aldrovandus aliquot earum icones exhibet. interque has clathratam majorem & minorem. Ex ustis & in cinerem redactis præstantissimum antispodium fieri scribit Rondeletius. *Tenuis testa*, conchæ, extra sunt colore fœdo, lutulento cinereo, intus argenti modo resplendet. (Aldr. l. 3. c. 53. 54. 55. 56. & 57.)

PUNCTUM II.

De Chamis.

CHamarum nomen à verbo χαῖ, ut Gesnero placet, derivatur, inditumque huic concharum generi, seu quod hient, seu à capacitate. χήμη Varino est χάσμα, id est, oscitatio, unde Plinius, Conchas Margaritarum pandere se dixit quadam oscitatione. Galli flammas & flammatas vocant, Itali Peverazas, non tam quod sapore sint piper redolente, quam quòd pipere condiantur. Spartianus. Ostreas & Lithostreas cum dixit in Heliogabalo Chamas tracheas & Chamas eas intellexisse Hermolao creditur, Quidam Hiatulas dixere, Galenus verò Concham pro Chama usurpavit. *In genere* eas si spectes, vix in tanta varietate constat, quomodo à conchis & quibus notis differant, hoc unico excepto quod Chamæ id peculiare habent, quod plerumque in littore hiantes inveniantur. unde earum nomen Ion Chius, ἀπὸ τοῦ κεχηνέναι derivat. De cætero ita Ælianus de iis: Chamæ marinæ & variæ & multiplices sunt: aliæ asperæ, aliæ leves: quædam digitorum compressu confringuntur, aliæ vel saxo ægrè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliæ utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodum earum est varium & multiplex genus, sic multas & diversas sedes habent. (Tab. XIV. Aldrov. l. 3. c. 58. Nomen. — Ælian. H. N. l. 15. c. 12.)

Quæ-

Quædam enim in littoribus dispersæ jacent in arena, vel in limo quiescunt: nonnullæ sub algam subjiciuntur; aliæ saxis mordicus adhærent.

Locus. Æstivo tempore cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, & leviter feruntur, cum ante id tempus sua sibi mole graves efferri non possint. Ingenium. Contra, ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Favonii mollibus auris afflari gaudent: eamque ob rem in latebras abditæ, & in suis conniventes testis, cum à tempestatibus mare conquiescere sentiunt, & Favonium flare, tum relictis sedibus, ad summum maris natant, & apertis testis eminent, & quiescentes ventum expectant placidum ac secundum: qui si contigerit, alteram concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro navi ad navigandum utuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem navium existimes. Quod si navem ad se accedere sentiunt, aut belluæ impetu, aut valentioris piscis metu perculsæ, contractis uno impetu testis, subitò delabuntur. Carnem alvum & urinam ciere Athenæus scribit: at Dioscorides urinæ non meminit. *Dispescuntur in Læves, & Asperas*, Aldrov. l. 3. c. 65. *Aspera* χήμαι τραχεῖαι Græcis nomen à testarum externa parte, qua lineas multas obliquas & cavas, ideoque musco oppletas habent traxere. Bellonius valvas tornatas & orbiculari ferè rotunditate habere dixit. Testas tam duras ut nonnisi valido ictu confringi possint. Labra haud quaquam in gyrum denticulata, sed Mytulorum more lævia. Movetur ut limax, & quia fortibus spondyliis constat, iis testas movendo per arenam lumbricorum more, conscendunt. In arena circa littora reperiuntur. Carnem ipsorum Icesius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facilè excerni, marisque salsuginem referre pronunciavit. Diphilus stomacho gratam esse addidit.

Aldrov. l. 3. c. 59. *Laves Chamæ*, Chameleiæ Græcis dictæ, testa duplici constant, quæ tamen digitorum compressu facile frangitur. Conchis lævibus, quæ Galades dicuntur similes sunt: ut tantam in Oceano magnitudinem adipiscuntur, ut quaternorum digitorum latitudinem, senorum verò longitudinem exsuperent. Intus & foris candidissimæ sunt, *Caro* quoque intus candida, inque ea duo foramina cernuntur: alterum ós est, alterum excrementi meatus, utrumque sinuosum, ut dilatari & constringi possit: hoc ad attrahendum aquam, illud ad reiiciendum excrementum. Habent & μήκωνα, ut conchæ cæteræ. Latenter magis protuberante semper hiant. Facilè à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes sua labra pandunt, & facilius exanimantur, si longius secesserint à mari. In arena cum Tellinis capiuntur. Moveri à se, & sedes in littore mutare comperiet, qui eas in vasa aqua pleno immerserit; quod Veneti ut minus exanimes servent faciunt. Non elotæ propter arenam respuuntur: recentes elotæ & adhuc vivæ Tellinis non sunt posthabendæ. Differentias earum varias Aldrovandus posuit, quem in Iconibus vide.

Sub Lævi comprehenduntur, *Piperata*, Aldrov. l. 3. c. 60. *Nigra Bellonii*, *Nigra Rondeletii*, *Glycymeris ejusdem*, *& Peloris*.

Piperata Bellonii *Biverone* quibusdam Italis dicitur, non tam quod ob piperis saporem sitim excitet, quàm quod perpetuò bibat, neque diu sine aqua servari possit, atque in forum allata & aquæ immersa geminam atque oblongam exerat ligulam, ut cochleæ modo perpetuò sitiens moveri percipiatur. In cœno degit, & usque adeò tenues testas habet ut transpareant. Cardinibus non junguntur invicem infarctis, sed nervo ut ostrea. Labra habent lævia magisque in rotunditatis ambitum circinnantur quàm Tellinæ.

Nigra Bellonii robore testæ cum aspera facilè certat: nec crenas ita profundas in labris habet. Aldrov. l. 3. c. 61. Peloride quoque major est & dulcior. Ideò glycymeridem putat.

Nigra Rondeletii est testis oblongis, lævibus, duris, spissisque ac veluti marmoreis. *Glycymeribus* sapor carnis dulcis nomen imposuit, Aldrov. l. 3. c. 63. facitque earum Macrobius mentionem. Sunt majores quam Pelorides, testa oblonga mytulorum fluviatilium testæ modo, sed duriore & spissiore, rugosa, non tamen ob id aspera, ex albo russescente, carne & succi bonitate Peloridi similes. Sunt qui Glycyamarides vocant. Aldrovandus Pelorides majores Athenæi esse credit. Frustra verò Corycia in Plinio ad Chamas glycymeridas referas. Macedones enim teste Ægesandro, conchas asperas κορύκους ut Athenienses κριοὺς, id est, arietinas vocant. Macrob. Satur. l. 5. Macrobius in cœna adyciali Lentuli appositas Aldrov. l. 3. c. 64. fuisse dixit.

Pelorides non tam à luto, (scribi deberet πηλωρίδες) quam vel à magnitudine: πελώριον sive πέλωρον significat τὸ μέγα καὶ περίσσιον, id est magnum & prodigiosum; vel à Pelore Siciliæ promontorio, juxta quod optimæ reperiuntur, nomen sortitæ sunt. Athenæus eas uno loco ex sententia fortasse Phililii à Chamarum genere segregasse videtur. Duabus conchis constant, ut Rondeletius reliquit; quæ nunquam ita junguntur, quin semper hient seu vivo seu mortuo animali, etiam sine calidi contactu. Ex oblongæ sunt & læves, ex albo purpurascentes, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ etiam contracta, tota testa vix capi potest, extenta longior multò est, rotunda, spissa, pudendo virili non absimilis, digiti medii crassitudine. In extremo altero foramina duo apparent; alterum oris est rotundum, alterum

Bellon. de Piscib. l. 2. excrementi. Bellonius à calcinellis differre scribit, quòd turbinatiori & grandiori corpore constent. Calcinellæ enim, inquit, compressiore sunt forma testa translucida, ac multo quam Chemæloii teneriores. Media autem est inter asperam lævem constitutione & natura. Non enim ita horret ut aspera, neque ita glabrescit ut lævis, albo præterea ac fulvo emblemate distinguitur.

Usus. Ejus caro durior est, quam Tellinarum. Diphilus copiosum bonumque succum gignere tradit. Labra earum, addit idem, sunt crassiuscula, & tam arctè connexa, ut nisi vi aperiantur, & sæpe etiam rumpantur, priusquam os aperiant. Hucusque Bellonius.

PUNCTUM III.

De Ostreis.

Tab. XIV. *Nomen.* TEstaceum quod Latini Ostreum & Ostream dicunt, Græci veteres ὄστρεον, & ὄστρειον, vel ἀπὸ τοῦ ὀστρέινου, vel quasi ὀστέον quod testa velut ossea tegatur; moderni ἀστρείδιον Psellus ὀστρείδιον, Hesychius ὀστακόν, vocant. Invenies tamen ὄστρεον pro toto testaceorum genere sumi. Unde Suidas Echinum θαλάσσιον τὸ ὄστρεον tradit.

Descriptio. Aldr. l. 3. c. 66. *Formam* quod spectat ita de iis Aldrovandus: Quod ad formam Ostreorum attinet, Bellonius inter bivalvium genera hoc peculiare ait esse ostreæ, & pectini, ut partem habeant pronam & supinatam, quarum altera sit turbinatior ac prætumida, altera verò plana, Plinius alibi originem atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, esse ait, haud multum Ostrearum conchis differentem.

Alibi quoque Thethya ostreæ similia esse scripsit. Et Hegesander apud Athenæum hepatum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. *Capita* ostreorum generi nulla eodem Plinio. Galenus ostreis pilos esse negat, sed melius Plinius oculis carere ostreas omnes dixit. Eidem præterea ostreorum præcipua *spondylo* (caro hic interior) brevi sunt, atque non carnoso, nec fibris laciniosa, ac tota in alvo. Perottus spondylum in Ostreo esse scribit, callosum illud rotundum, albicans, quod intus habeat in medio, à similitudine spondyli, quod nos verticulum dicimus appositum fusis, ut melius nendo vertantur. Nam reliqua caro circumspersa *Lacinia* dicitur. Quod *Ovum* vocatur. Wottonus non semper, sed vere habere ostreas asserit: moxque procedente tempore minui demumque totum ferè aboleri.

Aristoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemque esse quod Echinos habere alias dixerat. Eodem authore Ostreæ meatum habent, quo excrementum fecedat parte superiore. Idem Aristoteles *testas* eis tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. Et Plinius quædam silicum duritia tegi, ut ostreæ & conchæ dixit.

Generatio. Quantum ad *Generationem* nullum eis sexus discrimen, ut Plinius & Oppianus prodidere: ideo putrescente limo proveniunt, aut spuma circa navigia diutius stante, defixosque palos, & lignum maximè: sed & in cavernosis & petrosis aquarum dulcium adventu gignuntur. Obtinere tamen ex putri producta aliquid prolificum quamvis non coëant, apud Aristotelem habemus. Hinc Arist. de gener. l. 3. c. 11. & Plinius: Nuper compertum in Ostreariis humorem ostreis fœtificum lactis modo effluere, & Petrus Gyllius, Bizantinos ostrea serere & eorum quasi lac seminare; à spectatæ fidei se accepisse scribit. Grandescunt syderis ratione maximè, sed privatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque ubi Sol penetrat in vada. Plin. H. N. l. 2. c. 41. Sydus illud Luna est, quæ plena corpora humentiora reddit, adeò ut nec prudentes Chirurgi trepanotum aperiant, quia tum cerebrum magis diffundi, & totam cranii capacitatem impleri est. Nullum eisdem sensum inesse apud Plinium legimus. Auditum esse non est verisimile, inquit idem, sed ad sonum se mergere solent, ideò & silentium in mari piscantibus. Tactus tamen omnibus. Carere & motu Aristoteles prodidit. Aqua marina & limo *pascuntur*, quin & rore, quare ἐρσήεντα Ostrea, id est roscida, Oppianus dixit.

Locus. De *Loco* in differentiis agetur: hoc tamen addere placet, non tantum in pelago, dulcibusque aquis, & ubi plurimum influunt amnes reperiri: sed & in petrosis, carentibusque aquarum dulcium adventu, sicut circa Grynium & Myrinam, quod apud Plinium legimus. Mirum verò quod apud Athenæum habetur, posteaquam Appameam Phrygiæ urbem, Mithridatici belli temporibus à motu terra discessisset, lacus, qui ante ibi nulli comparuissent, repentè extitisse, fluviosque & fontes novos ex iisdem locis terræ motu excitatos fuisse, veteresque multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum salsam, tametsi ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ sic emanasse, ut tractum universum illum tum ostreis, tum aliis piscibus marinis refersérint.

Inimicitiæ. *Infestos* sibi Cancros marinos & stellas marinas ostrea habent. De illis author de natura rerum ita: Cum testas aperit ostrea ut clementioris auræ deliciis glorietur, cancer insidias ei repentinas prætendit, & lapidem inter ejus testas projicit, ne illas conjungere possit, & sic carnes ostreæ comedit.

Usus. *Usum in Cibis* habere nemo non novit, crudas, elixas, assas, omniumque testatorum nobilissimas, Bellonius prodidit. Legimus tamen apud Galenum, carnem ipsarum humidiorem & tenaciorem esse, est crassi succi, humoremque crassum, crudum, & frigidum Galen. l. de bonis & mali succi l. 3.

gigne-

Tab. XIIII.
Chama nigra Rond
Chama Lævis Rond
Chama aspera Bellon
Chama Peloris
Chama Glycy meridis
Ostrea sylvestris Rond
Ostrea marina Rond
Spondylis Aldrov
Spondylus Aldro
Pecten Versuetor
Pecten
Pectun:uli
Pectines ali Aldrov
Pecten asper

gignere. Crudæ salsum humorem de se fundunt, ideò alvum movent, & tentiginem excitant. Elixæ, humore suo destitutæ, murmura excitant, secundum Jovium, secundum Julium Alexandrinum, ob multam carnis mollitiem concoctu faciliores sunt, ac pituitam potius quàm crudum humorem procreant. Assæ, (assantur autem in craticula addito aromate multo ac salis momento, sed testis suis non avulsæ) minimè noxiæ sunt. Plinius crudas stomachum unicè reficere, fastidiis mederi, ac leviter alvum mollire scribit. In pontificali cœna apponebantur, teste
Macr. Sat. l.9 c.6. Macrobio, echini initio & ostrea cruda. Qui modò edere eo volet, Lunæ motum observet; hoc est, ea decrescente, ea edas: senescente longè sunt deteriora.

In Medicina invenere quoque locum. Adhibentur ex mulso & pipere cocta contra tenasmum. Gariopontus hydropicis dedit. Usta ad labiorum ulcera & alia prodesse, apud Myrepsum habemus. Cinis dentes splendidiores efficit. Trita & optime lævigata ulcera rebellia exsiccant, quod Galeno debemus. Cinerem veteri urinæ misceri adversus eruptiones in corpore humano & ulcera manantia Plinius reliquit. Marcellus Empricius eundem, si in morem salis pane colligatur & voretur, statim ad removendam narium gravedinem proficere scribit. Rondeletius denique experientia comperit, ex testarum cinere factam aquam lixivam, ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum & genuum plurimum conferre. Exsiccat, enim, inquit, multum digerit, & calefacit, si post ustionem cinis non lavetur.

Differentia *Differentiæ* Ostreorum sunt variæ, quæ à loco & colore sumuntur. *Locum* si spectes, sunt 1. λιμνόστρεα ut Aristoteles vocat, quæ in stagnis marinis nascuntur. Rondeletius ea ex duabus testis componi ait modicè concavis, & parum in dorsum elatis, foris inæqualibus & asperis, in tenues laminas facilè sectilibus, intus lævibus & candidis. Testas parvas esse; carnem mollem, suavem, concoctu facilem.

2. *Littoralia*, quæ in littoribus (πρὸς ἠιόνι) inveniuntur: nec non saxis limi & aquæ dulcis expertibus. Parva sunt, dura & acria.

3. *Pelagia*, seu marina, quæ in mari nascuntur, parva & rara. Grandescunt quidem syderis ratione maximè: sed privatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque
Plin. H. N. l.32.c.6. ubi sol penetrat in vada. Hæc videtur causa, quare minora in aliis locis reperiantur. Opacitas enim prohibet incrementum, & tristitia minus appetunt cibos. Sunt aliquando in Mediterraneo multa simul connexa, & supra se posita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canaliculis inclusi vivunt. Testæ foris sordidæ & luto obductæ, & ex crustis multis sive laminis constantes, intus læves & albæ. Caro mollis: circa eam fibræ multæ veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præstantiæ nota est authore Plinio, qui Calliblephara dixit.

4. *Britannica*, quæ omnibus præferuntur, quæque Massarius post Lucrina inventa fuisse, & Rupurina Juvenali dici putat. Iuv. 8 tyr. 4.

5. *Santonica*, quæ magis salsa & acria judicantur.

6. *Burdigalensia*, inter quæ Medokina ab oppido vicino Medoë, dicta, capite nigra, suavitate præcellunt.

7. *Circaa*, quæ ab Horatio commendantur. Horat. Satyr. 4.

8. *Abydena*, quæ olim à ganeonibus celebrari solita, Clemens Alexandrinus in Pædagogo prodit.

9. *Lucrina*, à Lucrino Campaniæ lacu, in sinu Bajano, prope Puteolos ita dicta, de quibus ut de Britannicis ita Plinius: Nondum Britannica serviebant littora, cum Orata Lucrina scilicet littora nobilitabat: postea visum tanti in extrema Italia petere Brundusium ostreas: ac ne lis esset inter duos sapores, nuper excogitatum, famem longæ advectionis à Brundusio compascere in Lucrino.

10. *Brundusina*, de quibus ita idem: Gaudent peregrinatione transferrique in ignotas regiones. Atque ita Brundusina in Averno compasta, & suum retinere succum, & à Lucrino adoptari creduntur.

11. *Cumana*, quæ Strabo præstantissima facit. Nihil interim de suburbanis circa Venetias & Adriaticis, quibus Bembus teste Calcagnino palmam dedit, dicemus. Plinius paucis meminit, dum inquit: Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quæque peritissima hujus censuræ in nostro ævo fuit. Sunt ergo Mutiani verba quæ subjiciam: Cyzicena majora Lucrinis, dulciora Britannicis, suaviora Getulicis, acriora Lepricis, pleniora Lucensibus, ficciora Coryphantenis, teneriora Istricis, candidiora Circiensibus.

Quantum ad *Colores* russa sunt in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis, quibus palma mensarum diu tributa est. In mari rubro flammeis illustrantur Zonis, ea ut diceres varii colores temperatione ad colorem iridis accedere; adeò lineis perpetuo ductu inter se distantibus distinguuntur. *Meliora* ita describit Plinius: Præcipua habentur in quacunque gente spissa, nec saliva sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quam latitudine, neque in luto capta, etsi ea Veneti cæteris antecellere opinentur, neque in arenosis sed solido vado, spondylo brevi atque non carnoso, nec fibris laciniosa, ac tota in alvo. Addunt peritiores notam; ambiente purpureo crine

fibras, eoque argumenta generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Jovius maximè probari tradit, quæ magnarum navium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colliguntur. Præter hæc sunt adhuc Ostrea *Sylvestria* & *Gaideropoda*. Illa vulgus in Provincia Scandebec vocat, propterea quod sapore sunt acri, & ideò delicatorum labra calefaciunt & urunt. Testa sunt pellucida, partibus quibusdam flavescente, alias purpurascente, foris crinita & crispa, intus splendida, levissima, candidissima. Carnem habent parvam, salsam, subamaram, & insuavem.

Athen. Dip. l. 3. Facit horum Athenæus mentionem, multique alimenti esse dicit, sed virus olentia, & ori ingrata. Reperiuntur in mari mediterraneo. Testa in fucis mulierum lapidis specularis vice usurpari potest, & exsiccantibus pulveribus utiliter admisceri. *Gaideropoda* quasi pes asini dicitur apud Græcos, qui daideron hodie asinum vocant. *Testa* ejus,

Aldrovand. l. 3. c. 68. scribente Bellonio, eximio naturæ artificio, superior inferiori infarcta est, ut quibusdam veluti cardinibus annexa, nigroque nervo in ejus medio inter tubercula & sinus coaptato, vincta ac constricta esse videatur.

Tubercula quoque superiora duobus acetabulis inferioribus benè correspondent, ut & inferiora superioribus. Proinde apertas Gaideropodas, si quis attentè intuebitur, in his branchias, (hoc certè ridiculum est, nullum enim ex testaceis habet) & stomachum & reliquas partes nutritorias contemplabitur: imò etiam auriculas fungi cripsi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli, polypi, quæ dilatari ac contrahi soleat: umbilicum vulgus esse putat. Rondeletius hæc pro spondylis, qui Athenæo τραχήλοι, ἀπὸ τῆ τραχύτητος, id est; ab asperitate dicuntur. Meminit eorum Plinius & Galenus, interque ostracoderma recenset; Macrobius etiam, qui inter cœnæ Pontificalis prima fercula numerat; sed & Columella, qui inter testacea reponit. Duplici spondylus, secundum Rondeletium *testa* constat, intus cava & lævi: foris scabra, ad unguláe asini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici potest, tenuior est, & multò minus densa, minus concava, arcta valdè & firma articulatione connexa: utriusque enim testæ binæ apophyses sunt, sive tubercula, quæ binis acetabulis vicissim recipiunt & recipiuntur: vinculo medio nigro & valido cohærent. *Caro* interna ostreor. carni similis est: circa hanc fimbriata membrana. Intus caro, sed durior, & virus olens. Adnascuntur saxis, & ita hærent, ut nonnisi malleo, aut fracta saxi parte capiantur. Rondeletius idem, in saxis Fresconiis Agathensis sinus parvos reperit. Reperiuntur in eis cancri parvi. Aldrovandus aliquot spondylorum genera exhibet, interque illa elegans quoddam, plurimis extra tuberculis obtusis præditum, ab uno latere rubicundis, ab altera inter viridem & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiscentur tubercula: summum caput seu vertex candicat. Intus circulus satis conspicuus colore viridescente rotam ferè concham propè extremitatem ambit: dein color sequitur castaneorum, dein albus & subviridis. In medio velut umbilicus est, addito luteo constans.

PUNCTUM IV.

De Pectinibus.

PEctines, si Gyllium sequimur, à rugis seu imbricaturis illis quibus signati sunt ita dicuntur. Plinius aliquando à pectunculis distinguit, nonnunquam utrumque promiscuè nominat. Græci κτένας nominant, ob manuum & pedum similitudinem, ut Nicandri interpreti placet. Tab. XIV. Nomen.

Descriptiones exactas in differentiis dabimus, hic dicere sufficiat bivalves & clusiles esse, ut apud Aristotelem legimus, seque concludendo tueri: pectinatim eis divisas testas; ideò Athenæo ῥαβδωτὸν, & τραχύστρακον dici: utraque parte auritas, easdemque reseratiles esse. Nam ab altero latere nodo ligantur, ovum dictum altera tantum parte eis fieri: Athenæus eis ostrea in quibus nascuntur margaritæ contulit. Sponte in arenosis & limosis locis proveniunt: in sinu verò Aquitanico & Normannia capiuntur frequentissimè. Anno autem perficiuntur. Temporibus pluviosis proveniunt plurimi, quod & aliis restatis accidit. Nam squallore pectines magis trahunt russum colorem. Iamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando defuerunt, non modò propter ferramentum, quo piscatores abradendo ubertim caperent, verum etiam propter siccitates. Quæ autem ova in iis appellantur, quamvis verè iis insint, moxque procedente tempore minuantur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, sed indicium sunt nutricationis melioris, quale in sanguineis pingue est. Oculi ut ostreis nulli. Conchis dubii, sic pectines si quis digitos adversus hiantes moveat, contrahuntur ut videntes. Volare sagittæ modo, nisi fortè hoc ad Lolliginem pertineat, Plinius prodidit: sed & stridere sentiuntur, quoties per summa humoris nitibundi feruntur. Massarius per aëra volare negat. Cum enim, inquit, callo illo interiori ambæ testæ connexæ sint, ut difficile divelli queant, non possunt ita liberè aperiri, ut volare valeant &c. Tanta tamen velocitate dehiscunt: ut ex vehementi repercussione saliant, & superjactent, ut quasi volare videantur. Descriptio. Arist. H. A. l. 4. c. 7. Athen. Dipnosoph. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Plin. H. N. l. 9. c. 36. Plin. H. N. l. 9. c. 39.

Usum in Cibis quod attinet, fuere olim apudantiquos celebres, nec in Cotyis convivio Usus.

vio omissi. Celsus & Archigenes stomacho aptos faciunt. Galenus succum alvum ducere non aliter ac serum lactis scribit. Xenocrati dulces sunt ac facilius ostreis concoquuntur. Magis assati, secundum eundem, minus succi habent & difficulter excernuntur: in testis suis si assentur, minus hujus incommodi habent, facilius alunt, & valentiores sunt. Nativam autem dulcedinem in muria conservant & urinam movent: ac candidi quidem & lati sunt dulciores atque albi duri: ruffi virosi & urinam cient: varii autem medii sunt, & eorum aliqui fucis similes, qui per se dati difficulter concoquuntur, & tamen urinam movent. Diphilo candidi molliores sunt.

Locor. varietas bonitatis differentiam invexit. Methymnæos à plærisque gulæ amatoribus suis temporibus expeditos Clemens Alexandrinus testatur. Varro pectunculum Chium, inter cancrum ciborumque exquisitas delicias comprehendit. Horatius Tarentinos laudat, ideò in eorundem numismatibus frequenter occurrunt. De reliquis ita Xenocrates: Pectines, inquit, optimi sunt, qui ad justam magnitudinem pervenerunt, cavi, colore nigriore: præstant autem vere ac æstate, siquidem eo tempore ad Lunæ incrementum optimè augentur. Omnibus autem antecellunt Mytilenæi, magnitudine, natura, humoris bonitate. His similis Jonium mare juxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Jam verò & Chios & vicinæ insulæ, item Alexandria ejusmodi pisces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert, sed minutos & qui ægrè augeantur.

Clemens Pædag. l. 2. Varro in Satyra.

Usum in Medicina si spectes, Trallianus in colico affectu dari jubet. Plinius urinam ciere, & quæ in vesica sunt moderatè detergere scribit. Ad Venerem ex citandam non minus valent quàm ostrea.

Plin. H. N. l. 32. c. 9.

Differentia. *Differentiæ* pectinum sunt variæ: sunt *magni*, quibus altera valvular. latior veluti tegmen superposita est; sunt & ruffi, candidi, versicolores, candidi & lati: sunt utraque parte auriti, alterutra tantum, nulla, si Bellonio fides est. Ex auritis, quidam utramque habent magnitudine, alii minores aures habent quam caput testæ; quidam tam magnas, ut ab una aure ad alteram ducta linea, caput testæ non tangat, sed potius emineant aures; alii denique una aure minores. Duos Rondeletius descripsit: *Prior*, testa est qua parte aurita, strictior, deinde amplificata in orbem circumagitur, altera modicè cava & in dorsum elata, altera veluti alterius operculum. Intus carnis multum habet, quæ circa medium etiam carnosum, longum, tenerum, alligata apparet. Inest in carne particula luteum ovor. colorem referens. Sectantur, μήκων, & os tubæ modo factum, atque intestinum tenue luteo plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam versicolorem, ex qua fila & multa & tenuia dependent. Huic similem Aldrovandus ponit, testa ferruginei diluti coloris, fasciisque ferrugineis. *Alter* superiore est toto corpore longior & strictior amplioribus auribus, utraque testa pectunculorum Burdigalensium modo concava. Aldrovandus plurimas earundem figuras, auriculis & colore differentes exhibuit, interque eos versicolorem, castaneum eburneum, & croceum qui auriculam unam habet satis latam proportione animalis, rudimentumque alterius. *Eburneus* in summitate macula quadam rubra condecoratur, cui alia lutei coloris insidet. Est & *asper* colore fusco, cujus Iconem adjicimus.

PUNCTUM V.

De Musculis.

TESTACEA, quæ vulgariter Musculi vocantur, Plinius quandoque myjas, aliquando myiscas, nonnunquam myscos, sæpè musculos appellat. Athenæus μύας, Aristoteles ἰλάτας μύας, vocant, moderni Græci μύδιον, id est, parvum musculum dicunt: nos musculos simpliciter minores appellamus. Rondeletius ita eos describit: Sunt ex ostracodermorum genere, quæ tenui testa & duplici conteguntur; circa saxa aut ligna nascuntur pilis, & veluti lana alligantur. *Testa* foris nigra, ferè semper vel musco vel lanugine obducta, intus lævis & splendens, ex albo cærulea, parte acutiore crassior & spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. *Caro* intus pallida, cum non cruda est, cocta vitellis ovorum similis, in ambitu fimbriata, in eo foramen est evidens ad attrahendam aquam, neque enim per villos trahit: in media carne est particula carnosa linguæ similis: inest & mutis, & pituita quædam glutinosa, callo albo adhæret. Reperiuntur & in mari & in aqua dulci stagnante: nunquam verò ferè in rapidis fluminibus.

Tab. XV. Aldrovand. l. 3. c. 70. Nomen.

Ubique ferè *in Cibum* cedunt, sed optimi sunt Ephesii. Marini commodum præstant nutrimentum: qui in aqua sunt dulci, carne sunt dura, concoctu difficili, pravi succi. Laudatissimi qui in inferiore Germania ex Oceano Germanico capiuntur. *Medicinam* si spectes, ad ciendum & urinas multum præstare vult Athenæus; cui Celsus adstipulatur. Marinum tritum ex oleo vetere calorum tumoribus & doloribus impositum mederi, Marcellus Empiricus reliquit. Aquatiles ad nebulas oculorum in jumentis adhiberi, testis est Gesnerus. Uruntur super carbonibus, & corium externum detrahitur usque ad medium, quod album apparet: additur Zingiber, & chalcanthum paribus portionibus, & ex his mistis, pollen in oculis equi inflatur.

PUN-

PUNCTUM V.
De Mytulis.

Tab. XV. Aldrov. l. 3. c. 71. Dioscor. l. 2. c. 7. MYtulorum nomen à Græcis mutuavere Latini, μυΐλας eos illi vocant. Dioscorides testam ipsam μύακα dixit: animalia Oribasius myacas; Athenæus μύας σκιλλώδεις, quod scyllam quidam ex iis resipiant; Aristoteles μύας πτυλώδεις, non foliatos à figura, ut Gaza vertit, nec latioris & amplioris conchæ, ut Niphus, sed in imo maris, seu gurgite nascentes, ut Rondeletius, nisi fortè πηλώδεις, quod in limosis producantur dici debeant, ut Gesnerus innuere videtur. Jovius cum Tellinis eosdem esse censet, sed falsò, ut in sequentibus apparebit. Dioscorides sanè, Galenus, & Ægineta distinxere, ideo separatim de utrisque agunt.

Descriptio. Generatio. Arist. de gen. H. A. l. 3. c. 11. *Descriptionem* inter Differentias quære. Sponte naturæ in arenosis proveniunt, quod ante Plinium Aristoteles prodidit: prodire tamen & aliqua ab ipsis emissa facultate, (buccinæ & purpuræ, quæ favare dicuntur, id est quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittere) vel potius sobole, quippe minores subinde juxta principium adnascuntur, Massario ex ipso Aristotele visum.

Usus. Reperere & *in Cibis* locum, tam elixi quàm assi. Crudi virus & scyllam resipiunt. Elixi, & acrioribus quibusdam, ut sinapi, nasturtiove conditi, illud deponunt. Assi, sitim vehementer excitant. Deteriores sunt qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proveniunt, quàm qui in algosis gignuntur. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Autumno & ubi multa dulcis aqua miscetur mari, bonitatem servant, procedente tempore amaritudinem trahunt, & colorem rubrum. Optimi quoque mytuli, quando illa sic vocata ova continent. Jus corpus augere Lemn. de Nat. mira. l. 3. c. 7. Plinius reliquit: eodem sues, teste Lemnio, pinguescunt.

Majores duri sunt, ideò concoctu difficiles: sanguinem procreant crassum, succumque non adeò bonum: copiosè tamen alunt, & ventrem urinamque cient.

In *Medicina*, easdem cum Musculis facultates habet. Carnes ad canis morsum valere scribit Dioscorides, sed repugnat Galenus. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Juri multum Plinius tribuit. Myacum jus, inquit, traditur alvum & vesicas exinanire, & in teranea distringere, omnia adaperire, renes purgare, sanguinem adipemque minuere. Itaque utilissimi sunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus &c. Concha ad excipiendum oleum loco cochlearis utuntur.

Differentia *Differentias* aliquot apud authores invenias. Sunt enim, si locum spectes, alii *Marini*, alii *Fluviatiles*. Hi marinis sunt similes, in eo tamen differunt, quod minores sint, subrecti appareant, atque humi pinnæ modo infigantur. Sedem non mutant, grandi hiatu suas testas pandunt, easque reseratiles & clusiles, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatissimas habent. Gustus sunt ingrati. *Marini*, ut Bellonius habet, villos extrorsum habent more pinnæ, ab ea testæ parte qua scopulis hærent, per quos alimentum exsugunt, atque arenas & marina dejectamenta attrahunt. Cancrum pinnæ modo in concha nutrit, orbicularem, parvum, suis sic membris absolutum, ut & incedat & alatur, & ova excludat grandi lente multò majora & crassiora; humi accumbant, cum tamen glandes sive musciolì adhærendo pendeant. Differunt & magnitudine, rotunditate, & gustu. In majoribus cancelli, ut dixi, nascuntur. Salem virusque resipiunt quidam. In eo verò à cæteris ostracodermis differunt, teste Aristotele, quod tenuia la- Arist. H. N. l. 4. c. 4. bra habeant. De magnitudine trium vel quatuor heminarum, quod apud Plinium legitur, nil dico. Videtur hoc Phocæ vel Lepori marino competere, vel in genere conchis debere adscribi.

Aldrovandus plura earum genera cum Iconibus exhibuit, inter quæ est, Castaneus, Niger cum tuberculo adnato, alter cum striis flavis. Fluviatilium alium majorem, alium minorem dedit.

PUNCTUM VI.
De Tellinis.

TEllinarum nomen Athenæus Latino- Tab. XV. rum mytulis tribuit, Plinius pectuncu- Aldr. l. 3. c. 72. lis illa, quæ Tellinis à Dioscoride adscripta Nomen. sunt. Nos hic illas intelligimus, quas moderni Græci ξιφύδεια, Lesbi incolæ Chinades. Galli Narbonenses & Romani Tellinas, ὅτι τάχιστα γίνονται τέλειαι, quod ocyssimè perficiantur, Veneti Capparazole, sive Capparole, à capparis similitudine, appellant.

Descriptio inter differentias quæratur. Descriptio. Non tantum in mari, & portubus undis agitatis degunt, sed & fluviis. Locis verò arenosis maximè delectantur.

In *Cibis* laudem præ cæteris testatis me- Usus. ruere. Plus succi habet earum caro, quæ etiam reliquarum carne mollior. Recentes, secundum Dioscoridem, stomacho sunt utiles, sed maximè jus earum. Elixas, dulces esse, earumque jus alvum solvere Oribasius Oribas. 2. Coll. prodidit. Venetiis, Genuæ, & Romæ rustici in saccis per urbem circumferunt, quas modiolis divendunt. Cum enim exiguo corpore (verba sunt Bellonii) constent, nec facilè aperiantur, gustuique gratæ sint, mirum in modum ob id expeti bellariorumque loco assumi solent, inprimis, si ab arena optimè, repurgatæ fuerint. Marinæ inprimis, & in bis tenuiores, quæ Athenæo Basilicæ Durant. in Thesauro sanit. commendantur; & quod Castor Durantes ventri-

ventriculo noxias esse scribit, de fluviatilibus fortè sumendum est. Sitim certè istæ excitant, calculosque gignunt: Oribasius tamen majores esse, & plus succi habere, Ægyptias inprimis, scribit. Clausæ sale sparguntur, & per testas humorem trahunt.

In Medicina ustæ cinerem relinquunt causticum, adeò, ut is cum cedria myxtus & instillatus, evulsos radicitus palpebrarum pilos renasci prohibeat. Arotæus in Iliaco affectu jus ipsarum propinari jubet. Pueris ad sonum tubæ imitandum usui esse, Athenæus prodidit. Sopater etiam in Comœdia quæ inscribitur Eubulotheombrotus scibit. At resiste, è Tellina repente ad meas aures suavis quidem sonus illapsus est.

Galen. de simpl. med. 11. 38.

Athen. Dip. l. 3.

Differentiæ. Quantum ad *Differentias* & *Genera*, Athenæus alias marinas, alias Fluviatiles, seu quæ in fluviorum ostiis reperiuntur, fecit, & addit, in Canopico ostio & Nili ascensu multas esse. Illarum βασιλικὰς seu teniuores Basilicas idem vocat, & alvum subducere, beneque nutrire ait. Hæ, quia majores, Basilicarum nomen mererentur, nisi expressa Athenæi in contrarium verba essent. Bellonius Basilicas ita describit: Lævis est Tellinarum testa, candida, nequaquam striata crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa & augusta mediocriter fortis & quodammodo teres. Rondeletius duas etiam species ponit, quarum una duplici teste constat, utraque simili, lævi, valida, & satis spissa, in ambitu ferrata, qua de causa ad unguem conjunctæ sunt, intus leviter cavæ; altera, in ostio Araris fluminis invehitur, in sinu Agathensi, superiori similis, nisi quod testa sit majore, minusque spissa, & ex rubro flavescenti parte, qua testæ colligantur, in acutiorem angulum desinente. Addit & Tertiam, color candido, testa pellucida, ex additamentis multis conflata, intus lævissima. Tenius admodum, & ambitu magis rotundo. Aldrovandus plures apposuit, inter quas sunt nonnullæ cum dentalibus; una etiam testa diaphana & fragili; alia cinerea, lineis purpureis transversalibus.

Punctum VII.

De Balanis, & Pholade.

Tab. XV. Aldrov. l. 3. c. 73. Nomen. Balani seu glandes, à glandium similitudine nomen obtinuere Pollicipedes Bellonius vocat, quia vulgo poulsepieds dicuntur, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant.

Descriptio. *Descripsit* eas ita Rondeletius: Idgenus glandem esse colligimus, quod illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam ut glandis quercus vel Ilicis pars prior levis est, & in acutum tendit, posterior aspera; sic hæc, quæ saxo exhibemus affixa, posteriore parte, qua saxis hærent, rugosa sunt, & aspera, glandiumque caliculis, posteriorem earum partem arctè retinentibus simili, Plura ex una radice pendent è saxorum rimis. Ex testaceorum genere sunt. Pars enim prior, longa, rotunda, & duabus testis componitur, colore & lævitate unguium, in medio rima est, ex qua capillamenta quædam veluti plumæ rubescentes prodeunt. Concha una veluti ex multis acutis unguibus constant, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit. Crassitudine sunt pollicis in Hispania; in Britannia Aremorica minores. Pars posterior quæ saxo alligatur, corio duro asperoque potius quam testa constat, ex nigro flavescit. Plura in Differentiis vide.

De *Loco* non est quod multa addamus. Locus. In Hispaniæ parte ea quo Oceano alluitur, in Normannia & Britannia frequentissimi sunt, perque vicinas urbes & pagos divenduntur. Racemátim Oceani caudibus adhærent.

Laudantur in cibis, tanquam optimi saporis ab Epicharmo, & qui mirum in modum fastidia stomachi sublevent, & mulierum malaciis accomodentur. In convivio quo Lentulus Flamen Martialis inauguratus est nigros & albos appositos esse, Macrobius testatur. Elixi ex aqua salsa pulpam habent duriusculam, quam auferunt, sinistra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra verò caput arripientes: quod posteaquam contorserint, pulpam à theca extrahunt, ut ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. Pulpa autem quæ inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur ac manditur, Archigenes quoque apud Galenum stomachicis convenire scribit.

Differentiæ & *Genera* eorum recensentur aliquot. Differentiæ. Sunt 1. *Majores*, quos ex Rondeletio superius descripsimus. 2. *Minores*, qui nascuntur in saxis & rimis navium, quæ diutius immotæ uno in loco manserint. Adnascuntur etiam mytulis. Striatæ sunt, foramen habent, è quo veluti frondem emittunt. multæ simul nascuntur. Intus parum carnis continent, & parvæ semper manent. 3. *Ægyptii*, qui ad Nili ostia capiuuntur, & sunt, testæ Athenæo, dulces, teneri, ori grati, copiosi nutrimenti, multi succi, diuretici, & solvunt alvum. Aldrovandus etiam quosdam exhibuit, interque hos, multos modicè rubescentes, simul adnatos; à Gigante sibi communicatos, eosque striatos, Ostra-

ceum quoddam, quod meritò polyceps dici possit, quoniam veluti ex multis Balanis compactum est, læve rubescens, balanum denique sessilem, qui in parte inferna ubi insidet, maximum habet foramen.

Aldr. l. 3. c. 34. *Pholades* ἀπὸ τοῦ φωλεῖν & φωλεύειν, quod in cavernis & latibulis condantur, suum obtinuere nomen. Et rectè ita in saxis latent, ut iisdemque undique contegantur, per foramen verò exiguum & sensui vix patens aqua nutriuntur. Missum est, inquit Rondeletius, ad me alio ex littore saxum, in quo nullæ rimæ, nullæ cavernæ, sed foramina tantum apparebant tam exigua, ut vix aciem admitterent. Eo igitur ictibus multis confracto, cavitates internæ multæ erant, vario situ, & diversæ magnitudinis, in quibus conchas istas reperi. Testis constant, duabus longis, non in latum extensis mytulorum modo, sed rotundis. Intus eadem ferè est caro quæ in mytulis. In saxorum cavernulis, vi vel natura factis, aquæ marinæ appulsu procreantur, atque in concham vertuntur, quæ cavitatis seu foraminis figuram servat. In portu Veneris multæ occurrunt.

Usus. Nullus earum præter Athenæum meminit, qui easdem palato suaves, sed mali succi & virosas facit.

Punctum VIII.

De Solene.

Tab. XV. Nomen. Solen Eustathii ἐκ τοῦ σίωνκὴ τοῦ ὅλου σεσωλῆν & per crasin σωλῆν, dicitur, Græcis vocatur αὐλὸς, à canalis sive tubi similitudine, δόναξ, à figura arundinis crassæ, concavæ, quæ Cypria arundo Dioscoridi; Dactylus, ab humanorum unguium similitudine; ὄνυξ denique seu unguis, ab extremis, tenuitate & figura unguibus simili, vel à testæ colore & substantia unguibus nostris non

Usus. dissimili. Veneti Cappam longam nominant, Bononienses piscem canellam. In *Cibis* à pauperibus adhibentur. Galenus dura carne esse dicit, & ob id difficulter concoqui, propriumque hac ipsis & Purpuris, ut refert, Nicesius quod cum in jusculo coquuntur, id crassius reddunt. In ore mandentium relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, & quanto magis humorem habeant, lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atque in solo atque veste, decidentibus guttis, ut procul dubio pateat, succi illam naturam esse, quam etiam miremur in corpore. Splendoris causam glutinoso Solenis succo adscribit Rondeletius, hi quidem quæ tenacia & veluti glutino compacta sunt, ea lævia, æqualia ac perpolita esse solent, atque ob id relucentia. *Dispescuntur* in *Mares* & *Fæminas*. Illos Plinius Solenes, Aulas & Donacas vocat, has Onyches. *Mas* secundum Rondeletium, ex Concharum longarum est genere: dupli constans testâ, lævi, tenui, altera tantum parte colligata nigro vinculo, etiamsi aliter scribat Aristoteles. Cum enim δίθυρων alia sunt altera parte ligata, altera soluta, ut claudi & aperiri possint; altera utroque latere connexa, in his postremis Solenes numerat, cum contra semper altera parte solutos videas. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, harundinis modo cavi, extremis duobus semper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit testutinis ritu, secundum testæ longitudin. carnem prorensam haber. Testa cæruleo est colore, lineas evidentes habet per transversum ductas, qua parte colligatur, crassior est, aliis partibus in tenuem substantiam desinit, ut mytuli. Aqua & arena vivit. Carni facultatem urinæ ciendæ inesse Plinio scriptum: sed quia glutinati succi est, metuo ne erret. Differt ab isto Arist. H. A. l. 4. c. 4.

Mas Rondeletii. Est enim lineis miniaceis, per transversum variegatus, in altera quoque Conchæ extremitate, linea lutea apparet. De *Fæmina* ita item Rondelerius: Onychas appellat Plinius Solenes fœminas quæ colore, sapore, magnitudine, à maribus differunt, in aliis omninò similis. Testa lineis cæruleis distincta non est, ob id Plinio unicolores dicuntur.

Caro dulcior est: sed vix comedi potest nisi ab arena repurgata. Sumuntur frixæ & elixæ, melioresque in prunis tostæ, quoad hient. Rondelet. deteriores existimat, quod sint ex succæ, duriores, & sicciores. In arena stare Bellonius tradidit, sed cum omnia silent sursum è profundissimo foramine emergere, & in id sese postea abdere, unde postea nisi palla ferrea in transversum supposita, & præfundissimè impacta avelli possint, id quod & Plinius & ante eum Aristot. vidit. Usus.

Caput IX.

De Pinnis.

Pinna, Græcis πίνη & πίννα, quod semper sordibus obducta sit, dicitur. Hermolaus Concham Ægyptia cognomine Paralios, à Democrito Pinnam vocari scribit. A quibusdam Agnus castus vocatur, Neapolitani Pernam, Veneti Asturam, vocanr. Tab. XVI.

Descriptiones in Differentiis vide. Ex duabus testis compouuntur, & à mytulorum figura non admodnm differunt. Cancri etiam in illis hospitantur. Rondeletius tantam Romæ se vidisse scribit, ut ad cubiti magnitndinem accederet. Descriptio.

Locum si spectes, in Acarnania Pinna oriri & uniones gignere Plinius testatum reliquit. In mari an sint ambigit Bellonius, & Rondeletius in locis in quibus mare fluit ac refluit, vix reperiri scribit. Veneriis non visitur, sed in Propontide ad latera Locus.

ejus

Tab. XV

Musculi Aldrov. 3
Musculi Rondel. 2
Musculus Muschel 1
Mytuli oblongi 5
4
Mytulus niger cum strigis flavis 6
Tellina 7
Tellina 8
Tellinæ cum dentibus
Tellinæ Congerentes 10
9
Tellinæ congeneres 11
Balanus marinus Meer Eychlen 12
Balanus alius 13
Balani rubei 14
Balani Gigantis 15
Balani sive Polycipedes 16
Pholas 18
Pholas Aldrov. 19
Pholas concha alia 22
Solen fæmina Rond. 21
Solen mascul. Rond. 20

ejus sinus, qui Nicomediam fertur, qua terram pertingunt, frequentia magna existit. In ruinis Nicomediæ civitatis reperiri; Bellonius author est.

Natura. *In Cibo* comparando, Cancellum semper aut Squillam comitem habent, sua sede non dimoventur quin pereant; nisi iterum eodem statu humi defigantur. Nam cum eis natura hæc insit, ut rectas stare, & per villos arenulam attrahere necesse sit, jacentis vivere non possunt. Naturam ejus optimè versibus Philes expressit, in cujus testa & uniones & byssum reperiri testatur.

Usus. *Usum in Cibis* quod attinet, Athenæus eas urinam pellere, difficileque concoqui & distribui dixit. Ovum, quod secundum Aristotelem continent, prolunari potestate, aliquando minus, non ad generationem confert, sed melioris nutricationis indicium est.

De carnis dotibus ita Wottinus: Pinnæ, inquit, optimæ sunt, tenellæ, Plenæ, carnosæve, quæ in limosis (πηλώδεσι) vadis gignuntur; & ubi mari dulcis aqua miscetur, & locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hic nascuntur, quàm ubi fluctibus agitantur. Grandioribus parvæ; & quæ vere & æstate capiuntur, aliis præstant. Sunt enim & suaviores & pleniores. Quæ magnitudine mediâ sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum durum, concoctu difficile, corruptionique renitens, Collo namque corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis assæ duriores evadunt, præsertim si vino fuerit aspersæ. Earum quę in vino maceratæ sunt caro, mollior est, sed flatum generat.

Differentiæ *Quantum ad Differentias*, Rondeletius tres differentias agnovit, Bellonius duas, Aldrovandus quatuor posuit.

Rondeletii *Prima* est Minima, mytulis similis, nisi quod strictiorem partem multo magis acutam & longam habet. Testa foris aspera est, colore fusco, intus viridi, & argentei splendoris, si in arena vixerit Pinna; si in cœno, colore est magis flavescente, & minus splendente. Ab inferiore & strictiore parte in amplam latitudinem extenditur: illuc arctissimè clauduntur testæ, hic facilè discluduntur. Intus multum est carnis, cujus omnes ferè partes indiscretæ. *Alteram* Pernam Plinio vocari scribit. Pernæ, inquit isti, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissimè stant, velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudo pedali non minus spacio.

Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo (spondylus seu callus caro durior & interior ostreorum est.) Ejus generis hanc esse in qua unius nascuntur, ex Theophrasto Athenæus tradit.

In Gallico mari inveri, & in ea uniones parvos author est Rondeletius. *Tertia* minor est, & eo differt, quòd antequàm acuta & stricta parte in amplitudine extendatur, excavata sit.

In cœnosis & arenosis locis vivit defixa: & carnem intus duram habet quæ virus recipit.

Bellonio altera *Major* est, altera *Minor*. Hæc foris magis albicat, intus ad cæruleum accedit. Mollibus in gyrum spiculis obtusis hirta est, valvasque continuò cardine toto latere annexas claudit ac reserat, quâ parte planior esse constat, qua autem se in latum expandit, eadem byssum est veluti capillamentum quoddam coacervatum prædurum ac nigrum quod lapillis affigitur, limumque ac spurcitias inde ad stomachum attrahit. Illam Pernam vocat, quæ pelagia est; rugis profundis caret, duriore testâ contegitur, & bipedalis sæpissimè invenitur. Pinnophylacem, ut minor, alit: ulginoso ac palustri. tractu nascitur: profundiore gurgite immergitur, & multum ingrati saporis habet.

Ex *Aldrovandi* pinnis *prima* est, aculeata, coloris rubri: *Altera* pinnæ parvæ Rondeletii similis cum capillamentis: *Tertia* pinnæ Pernæ genus. *Quarta*, parte interna & externa depicta, testa foris fusca, rubra, & aspersa; intus sanguinei, & cærulei coloris. Datur & *quinta* cum tubere verrucoso intus adnata. Aldr. l. 34. c.

Pinnis adde *Conchas anatiferas*, diversi generis. *Prima* tribus partibus constat cum umbilico annexo. *Altera* quinque partibus cum umbilico. *Tertia*, aperta est, eique umbilicus inseritur. *Quarta*, hiulca est ea parte qua primum plumulæ prorumpunt. *Quinta*, fœtum intra vulvas situm ostendit. *Sexta*, fœtum imperfectum è valvis exemptum. *Septima*, Berniclam avem adultam, ex ejuscemodi Concha natam.

ARTICULUS VI.

De Conchyliis Univalvibus.

PUNCTUM I.

De Lepade seu Patella.

HActenus de Bivalvibus dictum: Univalvia sunt, *Lepas*, *Concha Venerea*, *Concha Persica*, & *Penicillus*. Ad priorem *Auris marina* pertinet. *Lepades*, Plauto nisi mendum subest Lopades, quibusdam Græcis πατέλλα, modernis Petaglides, vel quòd sint petrarum in mari quasi, λεπίδες, id est, squammæ quædam; vel quod petræ cum eis spolientur veluti λεπίδων ἢ λεπίζεσθαι, hoc TAB. XIV. & XVII. Aldrov. l. 3. c. 73. Nomen.

hoc est, desquamari videantur, dicuntur. Gaza Patellas, à vasis escariis similitudine, ut Rondeletius autumat, exponit. Inter μονόθυρα censeri debere, nullum dubium. Saxis resta in dorsum data adhærent: ideo Aristoteles alteram partem superficiei detectam, carnem ostendere dixit. Os ipsius versus terram, & excrementorum exitus superius habetur: Papaver quoque in imo, sive in suo fundo habent. Bellonius scribit tanta esse magnitudine, quanta extrema ovi putaminis pars abscissa esse potest. Colorem *testarum* livere vel cinereum esse cornuaque limacis instar exerere, & os, & caput habere huic persimile. Plura in Differentia vide.

Descriptio.

Locus.

Locum si quæris, in saxis littoris Aquitanici & Britannici, nec non Massiliensis & Agathensis sinus scopulis inveniuntur. Circa Lepadusas insulas tam frequentes, ut nomen iisdem dederint, si Athenæo credimus. A saxis solvi, pastus quærirandi gratiâ Aristoteles author est, cui & Bellonius, dum cochlearium more serpere ait, subscribit. Ad Rondeletius id nega: Nullis enim, inquit, ad natandum partibus prædita est, nisi temerè huc & illuc undis jactata feratur; neque victus illi quærendus, nam maris spuma & aqua vescitur, quâ alluuntur saxa. Quod si aquâ allui saxa desinant, ea quæ in testa relicta est absumpta, contabescere & emori tandem necesse est. Tam se fortiter attactæ saxis applicant. ut ne Milonis quidem digitis, avelli possint. Cultro igitur aut aculeato ferro opus est, inter ipsas & saxa immisso, quod ad oras Oceani Aremoricorum pueri facere solent, prodente Bellonio.

Ælian. H. A. l. 4. c. 55.

Usus.

In Cibis crudæ à piscatoribus & mares accolis usurpantur. Coctæ facilius concoquuntur, modò non nimium decoquantur. Ius alvum ciet. Usum earum & ad capiendos cibos esse, ex hoc Tarentini videre licet. Obsonii σιλάπ@- dicti, præparatio in mari cujus vi in unum locum statim omnes pisces conveniunt.

Ex mari *patellas* accipito, earum scilicet, quæ circa saxa nascuntur: quarum quidem contundens carnem, exprimesque ex ea in testa aliqua inscribito, quæ sequuntur: subitòque non sine magna admiratione videbis pisces in unum locum fluere confertum. Sunt verò ipsa nomina ..., ..., quibus sanè ichtophagi utuntur.

Differentiæ.

Dividitur in *magnam*, Maris rubri *parvam*, & *feram*. *Major Rondeletii* testam habet non exquisitè rotundam, sed inæqualem, intus lævem; foris parum asperam, cui aliquando muscus innascitur, gibbam in ambitu livescentem & striatam, intus cavam. Carnosam quoque fimbriam in corporis ambitu quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Interius subest caro dura, quâ maximè saxo hærent, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori adverso, excrementi meatus, non in testa, ut in ea quæ ἄγρια dicitur. Os venter sequitur, in eo est μήκων, in imo ventre etiam pars, quæ ovum dicitur. *Maris Rubri* lepas Bellonii, tabellis, quas in tergo gerit, ternos verò longa. Caro rubri limacis colorem ac naturam habet, esturque cocta. *Parvæ Rondeletii* testa media mucleis pinearum nucum figugura similis est, & æqualis. Ex laminis parvis constat: Carnem intus habent, sed ob parvitatem partis vix discernuntur.

Fera, λεπὰς ἄγρια, & *auris marina*, θαλάττιον οὖς ob magnam cum aure nostra similitudinem, testam habet cavam, argenti vel unionum colore: foris gibbam, lineis multis depictam: parte una, cochlearum modo claviculatim contortam à qua foramina incipiunt, initio parva, quæ deinde magis ac magis augentur. Differt à majore excrementi meatu, quod ut annotavit Aristoteles, parte ima testæ excrementum egeratur, quâ foramen habetur. Bellonius majorem vocat. Quia testa pellucida & perpolita est, ideò ab aurifabris in tenues laminas dissecatur, ut inde elegantissima vasa incrustentur. Aldrovandi Cypria major striata & non striata ad majorem Rondeletii referri potest.

Aldrov. l. 3. c. 81.

PUNCTUM II.

De Concha Venerea.

Tab. XVII. Nomen.

Concha Venerea nomen fortè ex eo invenit, quòd non modò Veneri grata, sed & ob communem originem è mari cognata, crederetur; celebrisque esset ejus Deæ effigies, atque haud suo an ex hoc genere, ut Gelenii verbis utar, pede premens. Martialis Concham simpliciter vocat, Hyle Poëtria Concham Erythræam, sine dubio, quòd circa mare rubrum frequens sit. Bellonius in vico nomine Tor viginti camelos his conchiliis rotundis onustos se conspexisse prodit, & Cairi incolas iis ad lævigandam papyrum, & telas coloribus permixto gummi confectas uti. Ideò eidem Lævigatoria dicitur. An Belliculi marini, ὀμφαλοὶ θαλάσσιοι Myrepsi, seu ut quidam vertit, Umbilici marini rectè à Pharmacopæis nonnullis dicantur, dubito.

Aldrov. l. 3. c. 82.

Martial. l. 14.

Putat enim interpres lapides intelligi exiguos & candidos, in littore maris repertos, umbilicum hominis referentes abstergendi facultate præditos, quos alii fabas

Pinna alta
Pinna Perna minor
Pinna Magna Rond.
Pinna alia
Pinna aculeata Aldrou.
Pinna e Perna Major
Pinna parna Rond.
Pinna alia cum tubere adnato
Patellæ diversæ
Patellæ Aldrou.

Tab. XVII
Patella Cypria Major striata n. 1
Patella Cypria Major non striata n. 2
Lepas sive Patella Bellon
3
Patellæ feræ sive Aures marinæ
5
4
Concha Venerea Zographi
Concha Venerea
Concha ven Rond
Concharume venerear um Speciebus
Concha Persica Major
Tubuli in quibus Vermes
1
Concha Persica minor
2
Penicillus Meer pensel
Penicillus alius
Vermes in Tubulus
3
Tubuli alij parui

bas marinas dicunt. Cordus Dentalium nominavit. Ennius fortè; citante Apulejo; *Matriculos* Mutianus apud Plinium *Muricem.* Nec aliud quid sibi χοιρίνας Græcorum volunt, quamvis eas Aristoteles prætererit. Expressè enim eas Conchas marinas, quibus utebantur Athenis ante calculorum usum inductum, Scholiastes Aristophanis vocat: ne dicam, Pollucem quoque idem attestari. Galli *Porcellanas* appellavere, seu à quadam oris suilli specie, ut Gesnero placet, quam parte sui inter labra denticulata dehiscente, vel potius altero extremo testæ, nempe acutiore & eminentiore, rostri suilli instar, quodammodo referunt: ἢ διὰ τοῦ μορίου γυναικείου τοῖς ἐοικέναι; τῇ μεταξὺ τῶν χειλῶν σχίσει: καὶ τῇ ὀδόντων κοιλότητι τῇ μήτρᾳ. Sane nutrices apud Varronem maximè naturam quâ fœminæ sunt, appellant Porcum, & Græci, eadem significatione Chœton sive Delphaca. Uterinos etiam calculos, qui hoc genere minores sunt vulgus Germanorum appellat. Minimam aliqui Corvinam aut Cotviolam dixere.

Plin. H.N. l.9. c.25.

Descriptio. *Descriptio* si attendatur; Latior est, secundum Mutianum purpura, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque se latere colligente. Testam omnibus admodum duram esse vel inde agnoscas, quod nunquam eam arrosam comperias. Tota intus candida est, foris colorum varietate insignis, in diversis conchis, politissima & æquabilis. Os ipsi est in ambitu denticulatum, inque ejus lateribus canales breves, per quos linguam egerit. Plura in Differentiis.

Usum in quibusdam concha sola invenit. In pillulis de bdellio ad alvum stringendam reperitur: quamvis Monachi Mesues interpretes matrem perlarum supponi jubeant. Turcæ & Cairi incolæ quomodo eis utantur, superius diximus. Galli ad suspendendas claves & conficienda cochlearia utuntur. Æthiopibus loco monetæ inservit. Ideo in tanto apud eos precio, ut sæpe aurum pro ea permutent, & sæpe filios suos vendant. In Concha majore faciem sculptam & pulchrè expressam se vidisse, Gesner testatur.

Differentiæ. *Differentias* Concharum plurimas apud Rondeletium, Gesnerum & Aldrovandum invenies. Rondeletius quatuor habet.

Prior ovi figura, in testæ extremo utroque foramen habens, alterum cibi gratia parum prominens, alterum ad excrementa rejicienda. Remoram Mutiani esse credit.

Secunda, testa est tenuiore & magis perspicua, varia quoque, & pro maculis inspersis lineolas habente, Concha simplice utrinque sese colligente.

Tertia parte plana compressa magis est; maculis rotundis notata, durior secundo, colore candido.

Quarta, parte altera est in tumorem elata, in qua circulus aurei coloris. Alioqui tota foris est candida, intus cærulea.

Gesneri russa major & minor non multum à Rondeletii abeunt. Illa nusquam inniti potest nisi parte plana quæ candida est, ut intus quoque gibba, quæ hæmisphærium constituit, russa, maculis nigris distincta. Lævitate ita resplendet, ut imagines reddat, sed obscurè. Minoris dorsum in summo varium est, albis, pallidis, & glaucis maculis. Pars interna candicat.

Aldrovandus, tredecim species, si non plures ponit, ex quibus *una* tota ex russo candicat, & maculis per totum dorsum oblongis & ferrugineis aspergitur: alia lutescebat primò & maculis purpureis ornabatur, in humido detenta pallidior evasit, postquam superioris corticis cuticulam exuisset. *Tertia* maculis per dorsum aterrimis rotundis & inæqualibus tingebatur. *Quarta* subpurpureis, amethystinis & cæruleis. *Reliquas* ibidem vide. Nos hic tres depingi curavimus. Quam Lusitani & Æthiopes Buzios dicunt, undiquaque alba est, nisi quod in dorso lineæ binæ flavent, in ovalem ferè speciem conjunctæ, & dorsum ipsum inæqualium quàm cæteris & gibbosum, ita ut illi quoque testa incumbere possit, sed obliquè. Pars interior è roseo ad cæruleum redit.

Huc *Concham Persicam* & *Penicillos* refero. Illa à loco nomen sumsit. Est majore sui parte rubicunda, cætera candida. Margaritas proferre proditur. Minor totaci nericii coloris est. Tubulos testaceos *Penicillos* recentiorum nonnulli vocavere. Molli quadam & laxa substantia saxis alligantur, ita ut aquarum undis cedit & agitetur. Cum id carnosum, quod nimirum intus latet, se exerit, frondem expandit, sunt & in quibus vermes delitescunt, quorum sex Icones hic damus.

Aldrov. l.3. c.84.

HISTORIÆ NATURALIS DE EXANGUIBUS AQUATICIS

LIBER IV.

De Zoophytis sive Plant-animalibus.

Caput I.

De Urticis.

TAB. XVIII. *Aldrov l. 4. c. 1.* Nomen. QUartum Exanguium aquaticor. genus sunt Zoophyta, quæ Aristoteles τὰ ἐπαμφοτερίζοντα φύτῳ καὶ ζώῳ, seu ambigentia plantæ & animali ut Budæus & Gaza vertunt, appellat.

Talia verò sunt, *Urtica*, Pulmo marinus *Holothuria*, *Tethya*, *Malum granatum*, *Fungus*, *Pyrus*, *Mentula marina*, *Penna marina*, *Uva marina*, *Malum insanum marinum*, *& Manus marina*.

Urticæ, ab urendo Latinis dicuntur, quòd manum urere videantur, si ea tangantur. Græcis ἀκαλῆφαι, seu quam ἀπολῦσαι τὴν ἁφὴν, id est, sensum corrumpentes; seu tanquam ἁπαλαὶ τῇ ἁφῇ id est, tactui molles ac lenes sed per antiphrasin, asperæ quippe sunt, & infestæ, dicuntur. Vocantur & κνίδαι, ἀπὸ τοῦ κνίζειν, hoc est, δηγμὸν καὶ κνησμὸν ποιεῖν τῶν ἁπτομένων χεῖρας, *morsum aut pruritum excitare tangentium manibus*: nec non μητρίδια, à similitudine quàm cum muliebri pudendo habent: Colyzenæ quoquè à modernis, quòd colis, id est, pedunculis suis, Polyporum more firmiter adhæreant. In Italia *flammæ maris*, apud Trottulam, *Carnes marinæ* dicuntur. Jovio urticæ & vertibuli haud sine errore iidem sunt.

Descriptio. *Arist. H. A. l. 8. c. 2. & 4. c. 6. Plin. H. N. l. 9. c. 45.* *Descriptionem* generalem si spectes, *Os* in medio habere, quod in majoribus evidentius esset prodidit. Aristoteles. Excrementa nulla in iis cernuntur, & hac re stirpibus sunt similes. Summa tenui fistula reddi, apud Plinium legimus.

Locus. *Arist. H. A. l. 8. c. 1. Plin. H. N. l. 9. c. 45.* Diversa diligunt *Loca*, & in variis generantur. Quædam enim nunquam absolvuntur, sed saxis semper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus & planis locis gaudent. De saxo, quasi de testâ vivunt, & prænatantes pisciculos excipiunt retinentque, Plinius carne vesci scripsit. Idem Urticis *gignendi* modus qui testa inclusis: per rimas enim, & cavernas, & fauces saxorum oriuntur, ut tradit Philosophus.

De *Natura* earum ita Plinius: Contrahit ergo se quam maximè rigens, & prænatante pisciculo, frontem suam spargit, complectensque devorat. Aliàs marcenti similis, & jactari se posse fluctu algæ vice, contactos attritaque petræ scalpentes pruritum (Dalechampius legit, petras scalpentes ob pruritum) invadit. Eadem nocte pectines & Echinos perquirit: dum admoveri sibi manum sentit, colorem mutat & contrahitur. Tacta uredinem mittit, paulumque si fuit intervalli, absconditur. — Natura. *Plin. H. N. l. 9. c. 45.*

Comedebatur olim, ut nunc etiam: quanquam Pythagoras astinere discipulos jusserit, vel quod Veneris stimulos afferre diceretur: vel quod Hecatæ sacra esset. Ab Aristotele post æquinoctium hyemale magnopere laudatur. Hoc tempore plurimas ligneo veru transfixas, & aliquantulum assatas, primum ex sale & aqua fervefaciunt: deinde farinâ conspergunt, & ex oleo vel butyro in sartagine frigunt. Secundum Xenocratem gratæ sunt ori, sed stomacho admodum insuaves: (Diphylus tamen εὐστόμαχος facit) sed assatæ elixis accommodatiores. Alvum cient, urinamque magis movent. Cum passo aut vino mulso facilè concoquuntur & excernuntur. *Medicinam* si attendas, ajunt in vino potas calculosis prodesse, ut author est Galenus. Cum aceto scyllitico psilothrum constituit. — Usus. *Arist. H. A. l. 4. c. 6.*

Differentias varias apud authores invenias. Aristoteli aliæ sunt corpore parvo, quæ cibo aptiores: aliæ majusculo duroque. Aliæ sinuosis adhærent quæ nunquam à saxis absolvuntur: aliæ plana littora amant, quæ suis abjuncta sedibus vagantur Idem apud Athenæum habetur. Secundum Rondeletium, Aliæ saxis vel cuilibet rei alteri adhærent; aliæ minimè. Rursus earum quæ saxis vel alteri rei hærent, alia perpetua stabilique sede illic degunt, quæ sunt Urtica parva in rimis saxorum latitans: — Differentiæ. *Arist. H. A. l. 5. c. 16. & l. 8. c. 1.* *Athen. l. 3.*

Vrtica parina Rond
Vrtica Major
Vrtica cinerea
Vrtica minor
Vrtica Rond
Vrtica rubra Rond
Vrticarum
Species dux
Vrtica marina
saxo innataq
Vrtica marina alia briphoi species
Vrtica rubra Rond
Lepori marina
Congener
Vrtica Contracta Albron

latitans: quæ Purpuris & Buccinis adnaſcitur; quæ cinerea eſt, longiſque cirris conſtans: Aliæ ſedes mutant, & liberè per mare feruntur natantque, ut, purpurea urtica. Semper ſolutæ ſunt, quas vulgò Potes appellant. *Parva*, juglandis magnitudinem vix ſuperat. Tota carnoſa eſt, cirros breves habet, contracta recti inteſtini extremum refert, colore vario eſt Quædam enim cærulea, alia viridis, alia ſubnigra, ſed punctis aliquot cæruleis vel flavis vel rubris notata. Græcis σωλήναρια dicitur. *Cinerem* à colore nomen ſortita eſt. Tenuis eſt admodum, quia frondem magnam, id eſt, cirros multos habet, carnis parum. In Saxorum rimis vivit: comam ſemper explicatam habet, nec unquam contrahit.

Utraque ſcopulis littoralibus, & iis potiſſimum marinis tractibus qui ventorum impetum minus ſentiunt, tam pertinaciter inhæret, ut niſi primo impetu divellatur, vix poſtea niſi in fruſta conciſa dirimi poſſit, adeo ſuas trichas arctiſſimè contrahit. *Purpurea*, ſeu Phœnicea, Roſa quibuſdam, aliis Poſterol, quod contracta recti inteſtini extremum cum muſculo ſphinctere ſeu podicem referat, eſt primæ ſimilis, niſi quod frondem & longiorem & copioſiorem habet.

Purpuris & buccinis adnaſcens, partem exteriorem habet duram & rigidiuſculam, ſpiſſioremque quàm in aliis urticis, cirros breviſſimos in ambitu. In exterioribus ejus partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam jucundo, tamque fluido infectum, ut cum precioſo illo Purpuræ ſucco certet. Ideo hanc à cane Herculis demorſam fuiſſe Rondeletius credit. Datur & *in Lepade nata*, de qua Ferrantes Imperatus ita ſcripſit: In dorſo eſſe ſex rimas ſtellam æmulantes: in medio dorſi foveam parvam cum figura quadam incluſa Conchæ rhomboidi ſimili, ſuſtinerique à lateribus lepadis mediante membrana continua, & cavitatem, quæ eſt in animali non habere aliud intermedium quàm membranam. A parte anteriore conſpici fructum Lepadis inſtar penicilli pictoris in ſe revoluti.

Ad priores illas referri *Bellonii* poſſunt, quarum quædam rubro colore ſuffuſa eſt, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumſeſſa. Utraque marinum tuber *contracta* refert, *explicata* Cæſaricm totum corpus rotundum ambientem: nam infinitis cirris, antennarum papilionibus, aut ſcarabæi craſſitudine conſtat.

Huc etiam ſpectat Aldrovandi *Contracta*, *Cinereæ Rondeletii congener*, quæ etiam ſaxis adnaſcitur, cirris tenuibus: *pilei ferè forma*, colore tota coccineo, excepta ſummitate, quæ eſt viridis, cum nigra rotunda quæ macula: & quæ ex *leporis marini genere*. coloris partim purpurei, partim albi.

Urtica ſoluta, ſeu *Potta marina* vulgi, quod ſpeciem quandam mulieris vulvæ repræſentet; Græcis Mongi, inhoneſto etiam vocabulo, quòd, ut ſcribit Bellonius, partibus verendis admota, pruritum ac Venerem, imò etiam ampullas excitet, dicitur. Cum jacet, omaſo ſimilis eſt: cum erigitur, pulmo videtur, & adeò tanquam vitrea & lucida eſt, ut ſine ſectione interiora omnia videre poſſis. Suſpenſa, quandam Polypi imaginem gerit, niſi quod brachia tenuiſſima & craſſiſſima habent. In partibus unde pedes oriuntur, quoſdam meatus arenarum plenos Gyllius vidit. Formam ſupernè rotundam, infernè concavam refert Maſſarius, ut Conchæ videri poſſint; Cirros ex imo emittere ad modum Polypi. Aldrov. 4. c. 5.

Duo hujus apud Rondeletium *genera*. Primum ita deſcribit. Pars una veluti fungoſa quædam maſſa, rotunda, cava, in medio perforata, purpurea veluti faſciola ambiente, pileum planè refert: altera parte Polyporum pedibus ſimilis eſt. Octo enim pedes habet craſſiuſculos, extremis partibus quadratos, in acutum deſinentes, nullas interiores partes diſtinctas habet. Corpore eſt adeo pellucido & ſplendido, ut oculos offundat. Ad eam magnitudinem accreſcunt, ut pileos, quibus viatores uti ſolent, ſuperent. Differentiæ.

Alterum, quatuor duntaxat pedes ſeu frondes habet, qui foliis acanthi comparari poſſunt: in altera parte lineæ ſtellatim diſponuntur. Hujus generis illa quoque videtur, quam *Bellonius* ita deſcripſit: Mollis quidem & albus corpore cartilagineo, ac cryſtalli in morem pellucido, quod in mucorem facilè reſolvitur. Gibbam habet inſtar dimidiatæ ſphæræ figuram, glabram, pollicis craſſitudine: cujus pars interna nervis rectis à medio incipientibus, quaſi ſtriis fulvi coloris in gyrum radiatur; quibus ſe diffundit & conſtringit: qua corporis commotione aquam concutit, & nunc in pronum, nunc in ſupinum effertur. Pinnarum vice pinnis tenuibus & ægrè conſpicuis in orbem communitur, ut Lepus marinus. Cruciformes quoque cirros, ſtriatos, craſſos, in modum ſtellæ radiatos, numero quaternas, parte interna natationi accommodatos habet: quas ut exactè conſpicias, erit in lebetem aquæ ſynceriorıs conjiciendus: qui ſi ſupinus devolvatur, multas fiſſuras in radice cirrorum oſtendet.

Os quoque habet parte prona ſitum, quo ea quæ venatur abſorbet, in quem uſum quatuor cirri ad ejus latera ſubjacent, coloris ſynopidis, quaſi ejus branchiæ eſſent, vel inteſtina. Hinc fit, ut intuentibus pulmonem in mari pabulandi gratia divagantem, grandis videatur quaſi pituitæ globus, qui

qui unicum tantum colorem referret, nisi rubris illis quatuor circulis sigillaretur, & ea cruce, qua interna pars striata est, distingueretur.

Ad primum genus referenda est *Urtica* soluta *Mathioli*, quam hic damus. In frusta divisa, ac in mare conjecta, vivit nihilominus ac movetur: extra mare exanimis apparet. Emortua in alto mari, ac in littus ejecta, transparentis glaciei similis est. Omnes pruritum in pudendis & uredinem in manibus movent, & acrimonia sua Venerem extinctam & sopitam excitant.

Caput II.

De Pulmone marino, & Holothuriis.

Tab. XIX. & XX. Aldrov. l. 4. c. 3. Arist. H. A. l. 5. c. 15.

INter Testacea quidem Pulmonem marinum posuisse Aristoteles videtur: Plinius tamen inter Zoophyta recensuit, quem nos sequimur. *Pulmo marinus* dicitur ita vel à pulmonum nostrorum figura, vel ab eorundem substantia laxa, & molli, foraminulisque plena. Kiranidis interpres Cunnum marinum exponit, & sic pro Urtica soluta, sed falsò, sumere videtur.

Sanè decoctum pulmonis commendant Medici: at Urticæ substantia est nimis mollis, & pituitæ concretæ similis, qua in aquam abit; & nec in cinerem redigi, nec in aqua decoqui, corpore aliquo superstite potest.

Descriptio. Plin. H. N. l. 8. c. 35.

Descriptionem ejus vix ex antiquis obtineas. Plinius per mare ferri ubi imminet tempestas, pluriumque dierum hyemem portendere scripsit: Ephesius verò non adhærere, sed absoluta esse, addidit. Commendantur ad pylos evellendos. In aceto putrefacto & mento aspersæ carnes, fugam illorum facere dicuntur. Cinis alligatus egregiè profluvia purgat. Decoctus verò in aqua, calculosis medetur. Lignum si eo confricetur, ardere videbitur, ut sua luce faculam quoque vincat. Rondeletius invenit substantiam quandam saxis hærentem, corio duro & nigro intectam, intus mollem fungosam & fistulosam aplysiarum modo. Vel, inquit, pulmo marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo, virescens, foris substantia filtro simile, intus totum fistulosum, veluti spongia aplysia. In mari aqua plenum est & grave: extra mare in se concidit, & flaccescit: in saxorum rimis delitescit & inter algas.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Aldrov. l. 4. c. 4.

Holuthuriorum nomen unde veniat, nescimus. Pauca etiam de iis veteres. Saxis soluta esse, sed immobilia, asperoque corio contegi. Rondeletius *duas* nobis *icones* exhibuit, cum his descriptionibus. Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est & planum, in quo rosæ sculptam imaginem dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parva appendix & mollis dependet. Pisculentum odorem resipit, nec minus ingratum & insuavem ac lepus marinus: altero extremo tenuius est; intus, partes omnes sunt indiscretæ. Altero extremo caput habere videtur rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius, aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cujus utraque parte duæ sunt appendices pedum pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens, ad quam à cervice producta est linea; altera latior ubique. Harum beneficio motum habere videtur, cujus prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis saxis hæret, sed solvitur.

Caput III.

De Tethyis.

Tab. XIX. & XX. Nomen.

TEthyia seu ut Plinius vult, Tetheæ, veteribus Græcis τήθεα, & τήθυα, modernis Spherdocles, à sphæra sine dubio; Adriatici sinus accolis spongiæ, quia cum premuntur, spongiarum instar, aquam foraminibus reddant; Tarentinis, propter formam & parvos quosdam anfractus verticilla; aliis à colore & tumore; seu quod nullis fibris, ut Tubera terrena niti crediderint, Tubera; quibusdam, quod callosa materia tegantur, Calli; nonnullis, sed falsò, idque ex comparatione patere potest, Urticæ vocantur. Gaza cum Holothuriis confundit, Eustathius & Homeri scholiastes τὰ τήθεα ab Ostreis non distinguunt. Nicander τὰ τήθη, patellas feras explicat.

Descriptio. Arist. H. A. l. 4. c. 2.

Aristoteles ita eas descripsit. Quæ Tethya sive callos speciali nomine à tegminis qualitate appellamus, naturam inter hæc genera (Testatorum) peculiarem sortiri notum est. Iis enim solis corpus toto tegumento includitur, cujus duritics inter testam & corium est: quamobrem more præduri bubuli tergoris secatur. Adhæret id genus saxis sua testa. Duo à se invicem distantia foramina habet, admodum exigua, & visum vix patientia, quibus humorem accipit & reddit. Excrementum enim nullum in eo spectatur, quale in cæteris Ostreis, vel Echinæum, vel quod papaver vocatur. Dissecanti ea tibi primum occurret membrana nervosa Carnacco corpori obducta.

Hac

Tab. XX
Thetyorum sex species Aldrov.
7
4
1
2
6
5
3
Mentula marina Rond.
1
Epipetrum
Mentula marina
2
Malum insanum marinum Rond.
Uva marina
Manus marina
Meer hand
Penna marina Rond.
Meer feder
Cucumis marinus Meer Cucumbre
Penna marina alia
Malum granatum
Pyrum marinum Zoophython
Fungus marinus Zoophython

Tab XIX
Pulmo marinus Rond
Holothurius Rond
Thetyorum
Species

Hac enim, corpulentum tethyi continetur: idque à cæteris omnibus dissimile, suo in genere omnibus similis ejusmodi caro. Hæret hoc duobus locis & membranæ & corio ab latere: quaque hæret utraque parte pressius est: quibus partibus tendit ad meatus ipsos, qui protinus per ipsum calicem extrorsum ducunt: atque hac emittit, atque exigit tum cibum, tum humorem, perinde atque si hic os sit, ille autem exitus excrementi. Atque horum alter crassior est, alter tenuior. Intus autem in parte utraque sinus dissepti, continua re pusilla quadam. In eorum altero humor inest. Cæterarum partium, quæ vel instrumenti nomine vel officio sensuum, ac ne excrementa quidem cujusquam modi qualia in aliis sunt, quicquam habent. Et hæc quidem Aristoteles. His addit Rondeletius, non solum petris, sed & Ostreorum testis affixa esse, & in illis veluti duros tumores cerni. Ovi, addit, figura sunt aliquantò longiore. Testa extra fusca, inæqualis, rigida, intus argentea, lævis. Tethyor. caro membrana alia alba involuta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior & amplior gulæ proportione respondet: alter minor podice. Colore uterque est rutilo vel russo, reliquum corpus croceum.

Locus. In Ægypto nulla inveniuntur. In Smyrna præstantissima. In Oceano ad Gallicum littus sunt frequentia, Parisiisque in foro piscario sæpe Ostreorum testis adhærentia visuntur. Signantur etiam in cavernis saxorum: maximè verò in cœno & littoribus, quæ phyco algave marina abundant. Inveniuntur & in musco marino, aut aliis in herbis foliisve marinis. Unde Plinius. Tetheæ inveniuntur sugentes in foliis marinis, seu potius scopulis. Hinc Eustathius τήθη dicta conjicit à verbo θῶ, quod significat θηλάζω quod & pro lactare & sugere accipitur. Fungorum verius sunt generis quàm piscium: & quia nullum viscus intus habent sed carnem uniformem, nihil de animalis natura habere videtur.

Motus. Motum & sensum qui illis inest ab interno provenire, cum multa Conchylia & Crustacea intus habeant, à quibus motus provenit, Plinius author est.

Usus. Rubra cibo sunt idonea: pallida verò aut sublutea amarulenta Massarius prodidit. Xenocrates plurimum dare alimenti tradit, coriaque maximè eorum non confici.

Medicinam si attendamus, torminibus & inflationibus succurrere, & tenesmum dissolvere, renumque vitia, in cibo sumpto lateris dolores lenire, apud Plinium habemus. Conferunt etiam ischiadicis ventrique superiori una cum ruta: item cachecticis, quorum corpus macie conficitur cum ruta & melle.

Differentiæ. Quantum ad *Differentias* & species quatuor Aldrovandus posuit. *Prima* parte externo & interno pyri formam æmulatur, & colore est cinereo: ablataque cuticula substantia apparet densa poris exiguis, vixque visibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per universum corpus distribuitur. Duo grandiora habet foramina, unum oblongum, alterum rotundum; hoc alvo, illud ori respondere videtur. In his quandoque conspiciuntur Scyllari, Cancelli, & alia crustacea; item trochi, turbines & Ostracoderma. Aldrov. l. 4 c. 5.

Altera est figura mali, foraminibus duobus; rotundo, quod majus est; oblongo, quod minus. In eo Scyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis continebat intervallum. Cauda erat revoluta.

Tertia figura est inæquali, tuberosa: foramine uno oblongo majore, quod in opposita erat parte minore. In eo continebatur Purpura, proportione magnitudinis Tethyi, ut etiam exterius corium penetraret.

Quarta, figura est rotunda sed inferius compressa: foramen habet tam exiguum, ut vix conspici possit: Intus, crustaceum aliquod, ut in partis superioris foramine conspicitur.

Caput IV.

De Mentula marina.

Mentula marina Numenio πυγὴν, fortè παρὰ τὸ σπείρειν τὰ τέκνα; aliis fortè Holothurium, à θορνύναι libidini operam dare, θορὸς genituram significat; hinc Rondeletii altera Holothuriorum species virilis genitalis speciem pro se fert; quibusdam Halesurion, quasi ἁλὸς οὐρὰ, marina cauda, Apuleio veretillum dicitur. Albertus cujusdam ostrei meminit, cujus species una virgam, altera vulvam præ se ferret. Moderni Græci Psoli vocarunt. Tab. XX. Aldr. l. 4 c. 7. Nomen.

Descriptio. A Bellonio ita describitur: Exangue maris purgamentum est: solutum vagatur. Sed ea ejus natura, ut à piscibus aliis minimè tentetur, neque à quoquam in cibo expectatur. Littorale est neque alibi reperitur, quàm ubi Patellæ, Ricini, & vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, quod teres sit, pedem longum, & mediocris brachii crassitudine: Distendit se & contrahit hirudinis in morem. Unde ei & nomen inditum est. Quin etiam russi coloris est, Iners, nec nisi serpendo incedit, aspectu toroso, Nymphææ radicis similitudine. Semper ad ima sidit: nunquam natat: contrectatumque in seipsum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuspide pertundi potest: alioqui permolle dum sua sponte movetur, suas promuscides quan-

quando vult, exerit, atque ita constringit, ut ex pedali longitudine vix sex digitos longum appareant. Acetabulis quæ in promuscidibus habet, lapidibus hæret; in quibus plusquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rursus crinitas emittit, veluti arbuscula acetabulis plenas; quibus quicquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, ut vel integram conchulam admittat: vescitur enim omni conchyliorum genere. Ejus recrementa viscida sunt ac lenta, albissima, copiosa, quæ tandem indurantur, ut cum fidibus de duritia nervea certare possint. Os in gyrum ossiculis, dentatum habet, præterea nullis ossibus alibi præditum. Ab ore gula in stomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum est; reliqua ut intestina circumponuntur in gyrum, quæ vix observari possunt.

Differentia. Rondeletius duas species facit. *Una* coria duro constat. Dum vivit intumescit & distenditur: flaccescit post mortem. Partes internæ indiscretæ sunt. *Altera* ex testa spissa, dura, cartilaginea, perspicua & rugosa constat.

Gesnerus duas quoque à Sittardo accepit. *Prior* massa quædam informis erat, retrorsum ubi crassior altiorque veluti cornu parvum, rugosum, extendebatur: opposita pars humilior, in glande, foramen rubicundi coloris ostendit. *Altera* Epipetrum dictum, informis quoque, inæqualis, & tuberosa, multis acetabulis compacta, colore partim nigricans, partim rubescens & albicans alicubi erat.

Caput V.

De Malo Granato, Fungo, Pyro, Penna marina, Uva marina, Cucumere marino, Malo insano, & Manu marina.

Tab. XX. M*Alum granatum*, *Fungus marinus*, & *Pyrum* à figura nomen sortita sunt. Illud ejusdem est cum Punico coloris. Iste cærulei; hoc ejusdem ferè.

Penna marina est pennis magnis quæ in pileis gestare solent, perquam similis. Piscatores Itali ob extremitatis alterius similitudinem *Mentulam alatam* vocant. Est enim ea pars præputio, id est, glandi similis, altera verò parte pennam refert. Pars illa crassior, quæ glandis specie est, rimas aliquot habet, quales sunt branchiarum rimæ in galeis. Quæ pennam repræsentat, festucis tenuibus constat, quæ alumini scissili similes sunt: iis, substantia alia quadam tenera innititur. Noctu maximè splendet, stellæ modo, ob candorem & lævorem. Pennam marinam *aliam* rubentem, linea per medium caulem alba, fronde simili ferè, sed parte altera, quæ fronde caret longiore, simplici; nulla cum glande dissimilitudine.

Uvæ marinæ facit & Plinius mentionem dum scribit: Rerum quidem non solum animalium simulachra mari inesse, licet intelligere intuentibus, Uvam, Gladium, Serras. Est autem oblonga quædam & informis massa, ex uno pediculo dependens. Partesque internæ indiscretæ sunt, inter quas aliquando reperiuntur glandulæ parvæ. In vino putrefacta vini tædium adfert, ut Plinius prodidit.

Malum insanum marinum, & *Manus marina*, à similitudine quoque nomen obtinuere.

Cucumis, digiti est crassitudine & longitudine, tuberculis aliquot asperis veluti in Cucumere terrestri parvo. Partes internas indiscretas habet.

†
*

INDEX

INDEX

In HISTORIAM DE EXANGVIBVS AQVATICIS.

ADMONITIO ad Bibliopegum, quo quævis Tabula loco ſuo ſit inſerenda.